

ÜLI PILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 7/8

25. OKTOBRIL 1938

XXII AASTAKAİK

AASTAT KAKSKÜMMEND VIIS TAGASI — ENNE VABA EESTI SÜNDI, KUI NÖRGANA KUMAS VABADUSKOIDIK, ASUTATI „KORP. UGALA“. „I S A M A A — A U S U S — S Ö P R U S“ RISTIMÄRGIKS, ASUTI JÄTKAMA ESIISADE TÖÖD EESTI RIIGI LOOMISEL. SAAVUTISTENI, MIDA OMAME PRAEGU, OLEME JÕUDNUD VANEMA PÕLVE VEREGA. MEIE, NOORED, TÕOTAME HOIDA KÕRGEL OMA AADETE LIPPU, KUI VÄSIVAD EAST NÖRGESTATUD KÄED!

NÜÜD, 25. AASTAPÄEVAL, ULATAME KÄED VEE-RANSAJA-AASTASELE MINEVIKULE. AVAME SÜDAMED JA MEELED MÖÖDUNUD AEGADELE, MINEVIKULE JA IGAVESELE TULEVIKULE, — KINDLUSTAME TULEVIKU ÜHTEKUULUVUSTUNNET MITTE AINULT OMA PERE LIIKMESKONNAS, VAID KOGU EESTI RAHVAGA. OLGU NEED VÄHESED ÜLIÕPILAS-AASTAD ETTEVALMISTUSEKS EELSEISVALE ÜHI-SELE EESTI VABARIIGI KINDLUSTAMISE JA EDASI-EHITAMISE TÖÖLE!

O. KAJARI,

S/A „KORP. UGALA“ ESIMEES.

J OON PARIMAI D ÕNNITLUSI NEILE, KES VEERAND-SADA AASTAT TAGASI HEISKASID LIPU: MUST-SINI-VALGE. NEILE, KES LIPUKIRJAKS VÕTSID: ISAMAA, AUSUS, SÕPRUS.

KUIGI AEGA DE VOOLUS ON NENDE MEESTE ARV KAHANENUD, ON NEED PÕHIMÕTTED KINDLALT PÜSINUD JA VÕIMSALT LÄBI AASTAKÜMNETE KASVANUD. PRAEGU ON UGALASI MITMEID SADASID, NII ON SEEME, MIDA KÜLVASID KÜMMEKOND MEEST, LIGI NELJAKÜMNEKORDSE LÕIKUSE ANNUD. SEE ON RIKKALIK SAAK, MILLE PEALE VÕIVAD KÜLVAJAD TÄNUGA JA RAHULDUSTUNDEGA TAGASI VAADATA. KÕIK SEE, MIS ON AUS JA ÕIGLANE, KASVAB NING PÜSIB LÄBI AASTASADADE.

SEE KAKSKÜMMEND VIIS AASTAT ON OLNUD TORMINE. OLI SÕJAMÕLL, MILLELE JÄRGNES VABADUS JA VABA EESTI HIGISTAVALT ÜLESEHITAV AJAJÄRK. TEIE, UGALASED, OLETE SELLELE ALATI KÄED KÜLGE PANNUD.

AJALUGU NÄITAB, ET TORMID EI KUSTU KUNAGI, NAD MUUDAVAD AINULT OMA SIHTI. NII PEAME VALMIS OLEMA, KUI ON TARVIS VÕIDELDA ISAMAA EEST.

OLEME VÕITLEJAD. MEIE VÕITLEME PRAEGU VAIMSETE RELVADEGA, AGA KUI ISAMAA KUTSUB, SIIS PANEME KA KÄED TERASRELVADE KÜLGE. VANNE SIINJUURES AGA ON, ET SEE VÕITLUS OLGU AUS.

„KORPORATSIOON UGALA“ HÕLMAB KOGU EESTIT. PÄÄLE SELLE ULATUVAD MEIE SÕPRUSJUURED VEEL ÜLE SOOME LAHE JA LÄBI LÄTI PIIRI, SEST SÕPRUS ON KÕRGE VARA. SÜVENDAME TÄNA JA TULEVIKUS VEELGI SÕPRUST.

ÕNNITLEN TÄNA „KORP. UGALA“ 25-NDA AASTAPÄEVA PUHUL KÕIKI TEID NII VANU KUI NOORI, KES TEIE OLETE KOGUNENUD 25 AASTA JOOKSUL MUST-SINI-VALGE LIPU ÜMBER JA OMA HINGES KANNATE JA KALLIKS PEATE ISAMAAD, AUSUST JA SÕPRUST.

E. HAABPIHT,

„KORP. UGALA“ VII. KOGU ESIMEES.

KUI ASUTATI „KORPORATSIOON UGALA“ JA ASUTAJAD ESIKOHALE TÕSTSID RAHVUSLUSE PÕHIMÖTTE, VALITSES MEIE SÜNNIMAAL HOOPIS TEISSUGUNE OLUKORD KUI PRAEGU.

KAHEKÜMNE VIIIE AASTA KESTES ON KODUMAA PIIRIDEST RELVADEGA VÄLJA TÕRJUTUD VÕÖRAS RIIGIVÕIM, VÄHEMUSRAHVA KOHALE NIHUTATUD ENDINE HÄRRASRAHVAS, MAA PEALT PÜHITUD MÕISAD, JA EESTLANE ON JÄLLE TÄIELIK PEREMEES OMA MAAL, OMAS RIIGIS.

KUI KÜSIDA: KAS SENINE ÜLIM PÕHIMÖTE ON VEEL ÕIGUSTATUD PÜSIMA NIISUGUSENA, VAATAME KORRAKS, MIS TOIMUB MEIE RIIKLIKUS ÜLESEHITAMISTÖÖS, KUI SUUR OSATAHTSUS ON MEIE OMAL RAHVVAL KAUBANDUSES JA TÖÖSTUSES, KUI KAUGELE ON JÕUTUD MEIE TEADUSE, KUNSTIDE JA HARIDUSE VALDKONDADES, JA MEIE PEAME TUNNISTAMA: ON PALJU TEHTUD RAHVUSPOLIITILISES JA RAHVUSKULTUURILISES SUUNAS, AGA SAMUTI ON PALJU VEEL TEHAGI. KÕIK EESTI MEHED JA NAISED PEAVAD SEDA TEADMA JA KOHUSTUST TUNDMA IGAÜKS OMAL ALAL, IGAÜKS OMA VÕIMETE KOHALE SELLEST TÖÖST OSA VÕTTA. PEAB SIIS KA UGALA PERE LAKKAMATULT EDASI RÜHKIMA KORD ALUSTATUD RAHVUSLIKKU RADA.

KA ON OLNUD „KORP. UGALA“ TAHTSAKS PÕHIMÖTTEKS KASVATADA OMA LIKMEID SÕBRALIKUS VAIMUS TÄISVÄÄRTUSLIKEKS ISIKSUSTEKS, VÄÄRILISTEKS RAHVALLIHKMETEKS. SEE PÕHIMÖTE EI SAA IIALGI IGANEDA, KÜLL OMAB TA AGA ERILISE TAHTSUSE RAHVA RIIKLIKUS ISEOLEMISES.

NII TUNDUVAD „KORP. UGALA“ PÕHIMÖTTED KÕIGITI ELULISTENA KA UUE VEERANDSAJA KÜNNISEL, MISPÄRAST UGALA PERE: JULGESTI JA KINDLASTI EDASI TÄIES TEADVUSES OMA SUURTEST ÜLESANNETEST!

H. KARU,
„KORP. UGALA“ KONVENDIVANEM.

„Korp. Ugala“ ajalooost 1913–1938

Eesti üliõpilaskond oma arengukäigus on läbi elanud organiseerumisvormide küsimustes mitmeid raskusi. Erinev valitsevrahvus, sellega seoses olev meelelaad ja traditsioonid tegid raskeks üliõpilasorganisatsiooni loomise, mis võis vabalt eestimeelselt teosteda. Juba 19. saj. alul õppis Tartu Ülikoolis eesti üliõpilasi, kuid eesti üliõpilasorganisatsiooni (Eesti Üliõpilaste Seltsi) loomine langeb sajandi lõpule. Seega moodustab EÜS mõne aja kogu organiseeritud eesti üliõpilaskonna.

Sajandi lõpul ei suutnud EÜS seda ülesannet enam hästi täita, kuna korporatiivne vool kasvas semestrists semestrists ja nõudis enesele eluõigust. 20. saj. esimesel kümnel teostus Tartu Eesti üliõpilaskonnas pöördelise tähtsusega sündmus — grupp korporatiivsete põhimõtete

kaitsjaid astus EÜS-ist välja ja asutas korp! Frat. Estica. Vast-
asutatud korporatsioonil tuli võidelda raskete oludega. Küll rõhutati oma rahvuslikku sihti ja alust, kuid siiski tuli tagasi tõrjuda levinenud vastupidiseid eelarvamusi, mida eriti ajakirjandus vaenulikult lõi esile.

Samal ajal käib korp! Frat. Esticas mõistete ja vaadete omavaheline selgitamine ja jõudis keemispunktini korp-i viiendal aastal. Korp-i senise siseeluga rahulolijate kõrval tekkis küllalt arvukas vool, mis soovis senisest suurema rõhu asetamist seltskondlikust elust osavõtule, samuti vaimsetele ja rahvuslikele aladele. See vool tembeldati korporatsiooni elu takistajaks, ja 25. apr. 1912. a. vilistlaste ja tegevliikmete ühendatud koosolek võitis otsuse vastu, millega loeti kokku 10 meest konvendist väljaheidetuks.

TÄNAPÄEVAL PEETAKSE KULTUURRIIGES NAIST MEHEGA ÜHEÕIGUSLIKUKS. JA POLE KAHTLUST SELLES, ET KA NAISE ÜLESANDED ON SUURED. ABIELU ÕNNEST OLENEB KOGU PEREKONNA SAATUS. NII RÕÕMUPÄEVADEL KUI KA MURE TUNDIDEL ON NAINE JA MEES SOLIDAARNE...

MEIE ABIKAASAD ON „KORP. UGALALE“ OMA VANDE ANNUD. MEIE VÕIME TUNNIS-TADA, ET SEDA EI UNUSTA NAD KODUS KA OMA IGAPÄEVASE TÖÖ JA KOORMATUSE JU-RES. NAD ON OMA TEISE KODUGA HINGELISELT KOKKU KASVANUD.

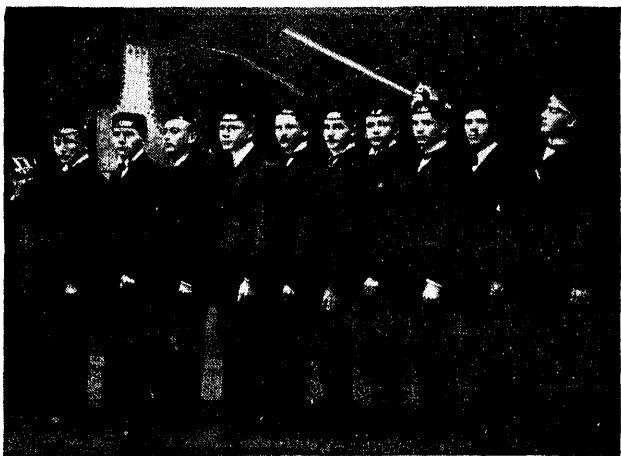
MEIE TEAME NEID ÕILSAID PÕHIMÕTTEID JA KOHUSTUSI, MILLISED ON MEIE ABIKAA-SADEL KORPORATSIOONI VASTU. JA UGALA NAISPERE ON ÜLDISELT SAMADE PÕHIMÕTETE SUUNAS LIITUNUD. MUIDUGI MEIE FUNKTSIOONID KORPORATSIOONI SUHTES ON LAHKU-MINEVAD.

TÄNA, 25-DA AASTA JUUBELI PUHUL TOOME PARIMAIID TERVITUSI „KORP. UGALALE“. JA SOOVIME, ET SEE KODU, Kuhu MEIE MEESTE KAUDU ON VIIDUD KA OSA MEIE HINGEST, KASVAKS, JA ET SELLE KODU AKNALE PAISTAKS ALATI PÄIKE.

DAGMAR UNIVER,

„KORP! UGALA“ NAISPERE ESINAINE

Yabatahtlikult lahkus ühes väljaheidetutega 1 tegevliige ja 2 rebast. Otsus tekitas avalikkuses omakorda opositsiooni korporatsiooni vastu. Seltskond tundis üldiselt väljaheidetuile, pärastistele korp! Ugala asutajatele kaasa. Seetõttu tunnevad väljaheidetud end rohkem moraalseste võitjatena kui kaotajaina.

„Korp. Ugala“ 1. coetus 1913. a. Vanamees H. Karu.

Seisti küsimuse ees — mida nüüd peale hakata! Pakuti küll teiste org-ide poolt orgimise võimalusi, kuid väljaheidetud olid kindlal seisukohal — mitte astuda teistesse olemasolevatesse org-idesse. Oldi kindlal seisukohal — tuleb asutada uus korporatsioon. Korp! Ugala asutamise kohta kindlat tahet võib tähele panna 9. mai 1912. a. protokollist, „kui me ka organisatsiooni värvideta loome, korporatsiooni laadi saab ta ikka olema“. Oldi teadlikud neis raskustes, mis toob kaasa korp-i asutamine. Küsiti üksteiselt — kas suudame! Pikema arutluse nõudis veel alkoholi küsimus uues asutatavas organisatsioonis. Tolleaegseis tekkinud korp-ides oli alkohol küllalt tähtsal kohal, õppimine jäi selle kõrval nagu kõrvalasjaks. Sellega ei olnud korp! Ugala asutajad kuidagi nõus. Kindel otsus oli — alkohol jäägu asutatava korp-i ruumidest välja.

Oli veel lahendamata korp-i nime ja värvide küsimus.

Mitmesuguste kaalutluste järgi jääd peatuma nime „Ugala“ juures. See meeldis kõigile ja saigi asutatava korporatsiooni nimeks.

Värvideks sooviti sini-must-valget trikoloori, värve, mis kuulusid eluõigust mittesaanud korp! Frat. Viliensisele. Et mitte konflikti sattuda EÜS-i ringkondadega, kelle hoiul värvid olid, loobuti sellest. Lõpliku lahenduse värvide küsimusse tõi ksv! E. Pikati poolt soovitatud ja üldiselt heakskiidetud must-sini-valge trikoloor.

Põhikirja koostamisel võeti sisse punkt, mis nõuab, et korp! Ugala liikmeiks võivad olla ainult eesti soost üliõpilased.

Seega said lahendatud kõik vajalikud küsimused, et esitada korp! Ugala põhikirja Ülikooli Valitsusele. Lõplikuks kinnitamiseks saadeti põhikiri Haridusministeeriumi. Viimase otsust tuli aga oodata kaua. Asja kiirendamiseks võeti isegi ette sõidud Riia õppekonna kuraatori ja Peterburi ministri juurde.

Lõpuks siiski saabus kauaoodatud otsus 17. okt. 1913. Riia õppekonna kuraatori Štšerbakovi poolt. Teade sellest saabus konvendile alles 26. okt. 28. okt. 1913 heisati esma-

Konvendi lugemistuba.

MAIKUUS 1930. A. KIRJUTATI TURUS PIDULIKULT ALLA „KORP! UGALA“ JA TURU ÜLIKOOLI ÜLIÖPILASKONNA SÕPRUSLEPING. MÖÖDUNUD AASTAD ON TEOSTANUD NOIST KINDLAIST SOOVEST TEATAVASTI MÖNDAGI, MIS TOOKORD MÖLKUSID MÖTETES. ENT SELLELE VAATAMATA MEIE OLEKSIME VALMIS TÄNA, „KORP! UGALA“ SUUREL PEOPÄEVAL UUESTI ALLA KIRJUTAMA TOLLE LEPINGU SAMULE SOOVIDELE JA USULE ME SÜDAMETEST. EHKKI TOLLE LEPINGU TEGELIK VÄÄRTUS VÕIB JÄÄDA VÄHESEKS, SIIS SUUREM ON SELLE SÜMBOLNE TÄHENDUS. SEE TUNNISTAB SELGESTI, ET MEIE SUURIMA HUVIGA TAHAME TUNDMA ÖPPIDA TOLLE RAHVA OLU-SID, MIS ON MEILE LÄHIM KÖIGIST MAAILMA RAHVAIST. ME TAHAME VÖITA NEED PIKAD AASTAD, MILLISTE JOOKSUL AJALUGU ON SOORITANUD RASKEID KATSEID, ET ÜKSTEISEST LAHUTADA ME RAHVAIK. MEIE MAAILMAVAADE TUGINEB TUGEVALE VEENDELE, ET KA VÄIKERAHVAIL ON TÄHTSAID ÜLESANDEID AJALOOS. OLEME VALMID VÖITLEMA VIIMASENI OMA RAHVUSLUSE EEST NING ÜHEAEGSELT ME TUNNEME END SEOTUNA TUGEVASTI OMA VENNASRAHVAGA, TEADES, ET SELLE VÖIDUD ON MEIEGI VÖIDUD JA TEMA KAOTUSED ON MEIE KAOTUSED.

TURU ÜLIKOOLI ÜLIÖPILASKOND SAADAB „KORP! UGALALE“ OMAD SÜDAMLIKUMAD ÖNNESOOVID JA TERVITUSED SELLES USUS, ET MÖLEMA HÖIMUMAA ÜLIÖPILASNOORSUGU ON MEIE RAHVUSTE IGAVESE SÕPRUSE TEOSTAJAKS.

*Prof. PAAVO RAVILA,
TURUN YLIOPISTON YLIOPIILASKUNNAN KUNNAVANIM*

Kaminatuba „Korp. Ugala“.

kordselt konvendi esimese korteri — Pihkva tän. 20 — lipumasti must-sini-valge lipp.

Korp! Ugala asutajaks tuleb märkida järgmised 12 meest: vill van. adv. abi Alfred Ruus, tegevl. stud. theol. Al. Alver, stud. phil. H. Karu, stud. med. Jaan Kehrberg, stud. jur. Jaan Kotkas, stud. theol. P. Kuusik, stud. med. Ed. Kärner, stud. med. Adalbert Lübeck, stud. med. Jul. Prisko, stud. med. P. Ruus, stud. theol. Helmut Torrim, stud. med. Rich. Villems.

Korp-i põhimõtteiks olid:

1) rahvuslus — kodumaa, rahva ja emakeele armastus, eesti rahvusliku kultuuri eest võitlemine;

- 2) kõikumatu ausus,
- 3) aja kasutamine hoolsaks tööks, südame ja vaimu harimiseks,
- 4) sõprus ja vennalikkus,
- 5) kõlbias ja kaine eluviis,
- 6) korp-i põhimõtetele vastav kasvatus ja vastastikune toetamine.

Korp! Ugala, oleldes nüüd faktiliselt ja juriidiliselt, asus põhimõtete sümboli — vapi loomistööle. Vapi kavandite väljatöötamiseks valiti esialgne vastav komisjon. Komisjon töötab küll vapi kavandi välja, kuid viil! ja ksv! ksv! ühendatud koosolek lükkas vapi küsimuse koosolekul edasi. Sellejärele tekib vapiküsimuses vaheaeg, mis oli tingitud suurtest ajaloolistest sündmustest Eesti Vabariigi loomisel. 1920. a. sügisel valitakse uuesti vapi kavade väljatöötamise komisjon, kuhu kuulusid M. Ostrov, theol., A. Matteus, arch., G. Naelapea, jur. Lõplikult jäädgi kavandi juurde, mille oli valmistanud A. Matteus. Vapi projekt võeti täielikult vastu 1922. a. kevadel ja järgneval aastal aprillis võidi vapp konvendi korterisse üles seada. Vapi saamise selektuskirjast, mille koostanud viil! Joh. Imelik, loeme: „Lumivalgel väljal kasvab tugev Eesti tamm, ammutades elumahl puhtalt Eestimaa pinnalt. Tormid ega tuuled ei suuda teda murda. Sellest jõust rammusaanud kangelase käsivars, pihus valgusest helkiva terava odaga, hävitab pimeduse võimud. Helesinisel taevavõlvil sätendavad seitse kuldset tähte. Nende poole püüdes, neile omi oksa vastu sirutades, kasvab võimas Ugala tamm.“

Konvendi elu algupäevil seisnes peamiselt selles, et loodi konvendi kodukord ja feised tarvilikud määrused kon-

MEIE SÕPRUSLEPINGLASEL TÄITUB 25 AASTAT. MÄRKAMATULT SUUNDUVAD ME MÕTTED TARTU, KUS TÄHE TN. 40 JUBA LIGI AASTAKÜMME ON ASUNUD MEIE ÜLIÕPILASKONNA LIIKMETE TEINE KODU. LÄHEDAKS JA ÜLLAKS ON KUJUNENUD SÕPRUSLEPING, MIS PIGEMINI MEENUTAB KOKKUSATTUMUST.

KAS TÕESTI „KORP! UGALA“ JA TURU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASKONNA LIIT ON VAID JUHUSLIKKUS?

MÖÖDUNUD AASTAD ON SELGESTI TÕENDANUD SELLE VÄITE PÕHJENDAMATUST. VILJAKA SÕPRUSLIIDU LOOMISEKS ON MEIL OLNUD ISEÄRALIKKE VÄLISEIDKI EELDUSI. ÜHISEID HUVE TAGAVAD ESIJONES KOOLILINNADKI. NEIL MÕLEMAL ON OLEMAS VILJAKAS AJALOO LINE MINEVIK, MÄRGATAVALT ÜHESUGUNE PÖLLUMAJANDUSLIKU TEGEVUSE JUHTIV ASEND, TAOLINE ÜLIKOOLIDE AKADEEMILINE MILJÖÖ JA SAMA IDÜLLI LINE LOODUSLIK ILU, KUS LINNA LÄBISTAV JÕGI LOOB ISEÄRALISE RAHULIKU MEELEOLU. EKS OLEGI EMAJÕE JA AURAJÕE LINNAD MEIE VENNASRAHVASTE KULTUURIKESKUSTENA ANDNUD MEIE SÕPRUSLEPINGULE SELLE SOOJA KODUTUNDE, MILLEST NÜÜD JUBA ON TÕUSMAS OMAVAHELIST ÜLESEHITAVAT JÕUDU.

SÕPRUSLEPING TEKKIS AJAL, MIL HÕIMUPÜÜDED HAARASID TUGEVASTI MÕLEMA MAA ÕPPIVAT NOORSUGU. AINULT HÕIMUTUNNE JA VÄLISELT ÜHESUGUSED OLUSUHTED EI OLEKS KUJUNDANUD PÜSIVAT SÕPRUSLIITU KORP. UGALA JA TURU ÜLIÕPILASKONNA VAHEL. KINDLASTI ON SELLE LOONUD MÕLEMATE AKADEEMILISTE ÜHISKONDADE PÕHIMÕTTED JA MAAILMAVAATELINE SARNASUS.

„KORP! UGALA“ MUST-SINI-VALGE TRIKOOLOR OSUTAB TEMA PÕHJALIKKU RAHVUSLIKKU MEELSUST. SELLE IGA LIIKME VANKUMATUKS KOHUSEKS ON VÕIDELDA EESTI RAHVUSLIKU KULTUURI KASUKS.

TURU ÜLIKOOLI ASUTAMINE ON MEIE RAHVUSLIKU AATE JA SOOMLUSE SUURIMAKS VÕIDUKS. MEIE ÜLIÕPILASKOND ON ENESELE VÕTNUD ÜLESANDE JÄTKATA ÜLIKOOLI ASUTAJATE TÖÖD: TUNGIDA EDASI JA VIIA KÕRGELE SOOME RAHVUSLIKKU HARIDUST.

— UUED AJAD JA UUED TUULED, ÕELDAKSE. SEE, MILLEGA ENNEM VAIMUSTATI HULKI, EI SUUDA ENAM HUVITADA ÜKSIKUIDKI. VEREVENDLUSE LIIT ON SUREMATU, KUIGI ALATINE KOOSSAMMUMINE MÕNIKORD EI VÕIMALDA KIIREMAT KÄIKU. — MEIL LEIDUB HINGELISI JA VÄLISPIDISEID ÜHISTEOTSEMISE EELDUSI. KESTVALT VÕIME SÄILITADA OMA LIITU, KUI TEOTSEME SELLEKS. PARIMAI D TULEMUSI SAAVUTAME, OLLES VALMIS TEENIMA OMA RAHVAST JA HÕIMU.

ISAMAA, SÕPRUS JA AUSUS ON UGALASTE TUNNUSEIKS. NEED ON SAANUD KA ÜLIÕPILASKONNA TUNNUSEIKS. SUUR JÄTKUV TÖÖ EESTI JA SOOME RAHVASTE KASUKS, OMA ISIKSUSE KUJUNDAMINE, RAHVUSLIKU AU ESILETOOMINE OMA ISIKLIKEST HUVIDEST ON SELLE TEE KINDLAD PÕHIMÕTTED. SEE ON: EESTI JA SOOME RAHVASTE SUUR JA ÜHINE TULEVIK. SELLELE ALUSELE EHITAME MEIE EDASI — JÄADES KUMBKI TRUUKS OMA ISAMAALE.

Ylioppilas TOPI TÖRMÄ,
TURUN YLIOPPILASLEHDEN PÄÄTOIMITTAJA.

vendi siseelu korraldamiseks. Valvati erilise hoolega kodukorra täitmise järele ning korraldati referaat- ja vaidluskoosolekuid.

Korp! Ugala töö ja tegevus leiab varsti esimese eneseavalduse väljaspool kiisast üliõpilasingi. Tol ajal oli tuntud igal aastal traditsiooniliselt korraldatavad üliõpilaskonna peod E. R. Muuseumi heaks. Korp! Ugala liikmete juhifimisel pandi toime üks sellesarnane 1914. a. kevadel Tartus. Pidu õnnestus üle ootuste ja loeti üldse üheks kordaläinuks. See oli ka äsjaasutatud konvendi esimene ülesastumine avalikkuse ees. Samal aastal tuli aga Maailmsõda.

Pidevas konvendielu arenemises tuli takistus, kiskudes kõiki ksv! ksv! konvendist eemale. Soikus nii akadeemiline töö kui ka seltskondlik elu.

1915. a. tekkis tarve eesti korporatsioone ühendava üldorganisatsiooni järele. Väline hädaoht sundis korp-e koonduma, et vähemalt ühiselt kaitsa omi põhimõtteid ja kasvatada ühtekuuluvuse tunnet, mis tikkus mõnelgi korral kaduma. Selleks kutsuti korp! Vironia algatusel kõiki eesti korp-e koonduma. Teiste konventide hulgas korp! Ugala avaldas oma otsekohest nõusoleku koondumiseks ja nii saigi teoks Eesti Korporatsioonide Liit (EKL).

TÕSISE HÄAMEELEGA JA UHKUSEGA VÕIME TÄHENDADA, ET „KORP! UGALA“ VÕIB TAGASI VAADATA SAJANGU ESIMESELE VEERANDILE, MIS MÖÖDUNUD TÕHUSATE SAAVUTISTEGA PÄRJATUD TÖÖS. SAADAME TEILE SÜDAMLIKUMAIID TERVITUSI JA OTSEKOHESEMAID SÕPRUSTUNNUSTUSI. MEIE KORPORATSIOONIDEL, UGALAL JA TERTVETIAL ON OLNUD ÖNN RAJADA JA KINDLUSTADA MEIE ÖPPIVAS NOORSOOS KOOSTÖÖD JA SÕPRUST, MIS MEIE RAHVASTE VAHEL ESINEB JUBA TEISTELGI ELUALADEL JA MIS KAUNI ALGSÜNNI LEIDIS NEIL PÄEVIL, KUI LAHINGVÄLJUL VÕITLESID KOOS EESTI JA LÄTI VÕIDUKAD RELVAD. MEIE TÕSINE SOOV ON, ET SÕPRUSSIDEMED, MIS LOODUD ÜLIÖPILASAASTATEL, JÄÄKSID ELUS PÜSIMA KUNI LÕPUNI, SEST TEADES OMADA HÄID JA SÜDAMLIKKE SÕPRU ON ELU ILUSAMAID VÄÄRTUSI. SUURIMA AUSTUSEGA MEELESTADES TEIE KONVENDI 25 AASTA TÖÖ TÄHELEPANDAVID SAAVUTUSI, MEIE KÕIGEST SÜDAMEST SOOVIME TEIE HIILGAVID TULEMUSI JA EDU KA EDASPIDI JA LOODAME, ET IGA UUE SAABUVA PÄEVAGA IKKA KINDLAMINI SEOVAD MEID SÕPRUSSIDEMED.

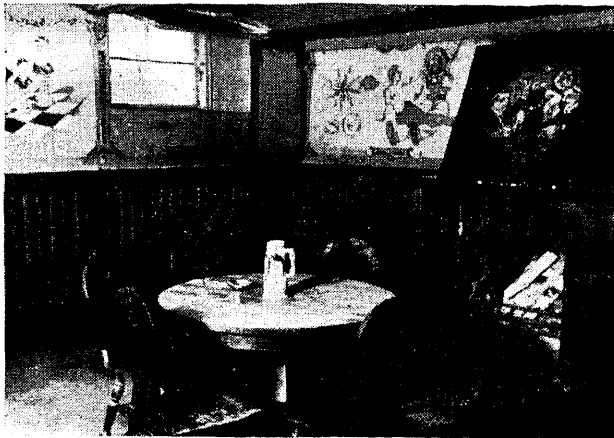
ROBERTS PREIMANIS
TERTVETIA VILISTLASKOGU ESIMEES.

Saksa okupatsiooni ajal kerkis esile Saksa ülikooli astumise küsimus. Ugala liikmed otsustasid A. O. K. poolt avatud Saksa ülikooli mitte astuda. Analoogilisi otsuseid järgnes ka hiljem mitmete teiste rahvuslike üliõpilorgide poolt.

Siis tuli Vabadussõda. Oli tarvis kodu kaitseks relvade välja astuda. Ugala vil-lased ja ksv! ksv! olid esimesi liinile mineku otsustajaid. 12. nov. 1918. a. koosolekul üksmeelselt otsustati täies koosseisus vabatahtlikult astuda Eesti kaitseväge ja võtta osa sõjategevusest esirindel. Nõudeks oli: „Korp! Ugala kõik liikmed lähevad tuleliinile ning löögiosadesse. Ei otsita varjulisi kohti seljatagustes asistles.“

Langesid lahingutes kaks: tegevliige, med. Karl Kurvits, soomusrongi lööksalga reamees, ja lihtliige Hans Ost-

„Korp. Ugala“ ajalooline „kneipe“.

rat, 2. jalaväe rügemendi ream. Haavata said: Andres Vaher, Ed. Kurvits, Ev. Mägi ja Joh. Tulf.

Vabadussõja päevil ei võinud konvendi tegevusest juttugi olla. Peeti ainult mõned harvad koosolekud.

E. V. Tartu Ülikooli tööle asudes, registreeris end korp! Ugala tegevuse jätkamiseks 5. det. 1919. a.

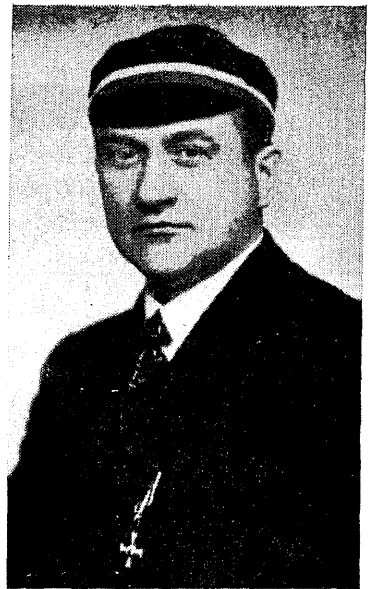
Konvendi tegevus algas nüüd silmnähtavalt uue hooga. Suurelt osalt oli see põhjustatud erakordselt suure tungiga Tartu Ülikooli, kuna see tõi ka uusi üliõpilasi korp! Ugalasse. Konvent ei suutnud esialgu kõiki sisseastumise soovivaldusi vastu võtta. Liikmeskond suurenes seetõttu ligi 50% võrra. Kõiki töid ja harrastusi püüti kohandada uutele oludele, mistõttu konvendi siseelu sammus järjest tõusu teed. Tekkis isegi vajadus suurema konvendi korteri järele. Ainelistel põhjustel ei saanud asja oma maja ostmise kavatsustest. Leiti aga sobiv korter konvendile Tähe tän. 40 (end. korp. Curonia korter), kus asub praegugi „Korp. Ugala“.

Korp! Ugala asutamisest peale oli konv. korteris alkoholi tarvitamine keelatud. Iseseisvuse algaastail veenduti aga vastupidises. Leiti, et alkoholi tuleb siiski konvendis lubada, kuna see on hästi rakendatav kasvatuslikus tegevuses. Ainult konvendi korteris on võimalik teostada järelevalvet ksv! ksv! alkoholi tarvitamisel. Eksimuste korraks nähti ette karistused: alkoholi keeld tähtajaline või tähtajatu.

Rahvuslik vaim ja meelsus on Ugalale alati iseloomulik. Seda püütakse igal võimalusel teostada ja kasvatada ka järglastesse. Ugala teab, et selles peitub jõud. Alles hiljuti võttis „Korp. Ugala“ vil! kogu ja konvent deklaratsiooni vastu, kus tunnustati Rahvuskogu kokkukutsumine rahvuspoliitiliselt tarvilikuks ja tähtsaks. „Korp. Ugala“ tõendab seega, et ta alati ja väsimatult tahab kaasa sammuda rahvuspoliitilistes küsimustes (vt. prof. 21. jaan. 1936. a.).

OMA KONVENDI NIMEL JA ÜLESANDEL LÄHETAN TEILE SÜDAMLIKUMAIID TERVITUSI UGALA 25 AASTA JUUBELI PUHUL.

RAHVA JA ORGANISATSIOONI KOOSTÖÖ ON KULTUURI JA VABADUSE TUNNUS. AINULT KULTUURILISELT ARENENUD RAHVAL, KES TUNNEB VABADUSE VÄÄRTUST JA AUSTAB SEDA KUI KÕRGEMAT RAHVUSLIKKU SAAVUTIST, ON TAHE JA PÜÜD KOOSTÖÖLE. SELLEPÄRAST MA TERVITAN UGALA KORPORATSIOONI KUI KULTUURI JA VABADUSE ARENGU TEGURIT. EESTI JA LÄTI KULTUUR ON PÕLINE JA NAD ON TIHTIGI AJALOO KESTEL SIDEMETESSE ASTUNUD (KOKKU PUUTUNUD). JÄRELDUS — NÜÜD MEIE VÕIME KOGUNEDA IGAÜKS OMAL MAAL KUI VABA RAHVAS, KES AVALDAB OMA TAHET KOOS TÖÖTADA JA SEDA KA ELLU RAKENDAB. MEIE ÜKS, KUI KA KÕIK TEAME, ET TAHAME SÄILITADA JA KAITSTA OMA SAAVUTISI JA ET MEIL ON SELLEKS KA ÕIGUS — JA ET OLEME VALMIS KA SELLEKS. SELLES VEENDUMUSES TULEB OTSIDA KOOSTÖÖ SUUNDE. MEIL ON ÜHINE TEE JA KOOS USTAVATE TEEKAASLASTEGA ON TEEKÄIK KERGEM (TEE KERGEMINI KÄIDAV), KERGEMINI ON ÜLETATAVAD TAKISTUSED JA RASKUSED. SELLISES KOOSELUS MEIE ANNAME ÜKSTEISELE OMA PARIMA JA ÕILSAMA. MEIE AITAME JA TÄIENDAME TEINETEIST. ÜHISMEELELE ÜKSKI RASKUS EI OLE VÕIDETAMATU. SELLES VAIMUS SOOVIB TEGELEDA JA ELADA MINU KONVENT. MEIE SIHT ON EESTI JA LÄTI RAHVA IGAVENE VABADUS, SÕPRUS JA KOOSTÖÖ.

ADOLF BUMANIS,
TERVETIA SENIOR.

Konvendi sisetevgevusest tuleb esmajoones mainida referaatkoosolekuid. Esitatakse referaate nii ksv! ksv! kui ka vil! vil! poolt. Peale nende on igal noorliikmel kohustuslik enne tegevliikmeks saamist referaadiga esinemine.

Ajakirjanduse ja kirjanduse harrastamiseks on konvendi oma lugemistuba ja raamatukogu. Viimasel ajal on omistatud küllalt tähelepanu raamatukogu ajakohasele täiendamisele, et rahuldada ksv! ksv! huve uuemate ja vastilunud kirjandusetoodefega.

Suurimat tähelepanu ja heameelt aga valmistavad „Korp. Ugala“ hõimusuhted. Korp! Ugala ja Turu Üliõpilaskonna vahel sõlmiti sõprusleping 1930. a., milles sisaldub punkt, et sõpruslepinglased kohustuvad oma kodumaad ja kultuuri tutvustama vastastikuste külaskäikude puhul. Korp! Ugala poolt ongi Turus ette kantud mitmeid referaate. Viimaste teemadest võiks nimetada „Kalevipoja mõju Eesti vaimsesse loomingusse“, „Eesti Vabadusvõitluse ja iseseisvuse areng“. Ettekanded esitati soome keeles. Samuti on Turu Üliõpilaskonna poolt korp! Ugalas ette kantud mitmeid referaate, kuid siis juba eesti keeles.

Sama kõnede-referaatide vahetuse punkt sisaldub ka sõpruslepingus Läti korp! Tervetiaga. Lätis esineti korp! Ugala poolt korp! Tervetia aastapäeval lätikeelse ettekandega „Eesti maa, rahva ja kultuuri“ kohta.

Üldiselt sõprusuhted piirduvad vastastikuste esindajate saatmises sõpruslepinglaste aastapäevadele või suvipidustustele. Märkimist väärib korp! Ugala 1935. a. suvipidustustest rohke osavõtt Turu Üliõpilaskonna poolt. Samuti rohke osavõtt Korp! Ugala vil! vil! ja kaasvõitlejate poolt Turu

Üliõpilaskonna suvipidustustest suvel 1936. Sellest nähtub, et aastate jooksul ikka rohkem süvenevad sõprus- ja hõimusuhted, andes seega rohkem reaalset kuju sõpruslepinguis vastuvõetud resolutsioonidele.

Tehnikateaduskonna Tartust Tallinna viimisega koondus Tallinna ka „Korp. Ugala“ liikmeid. Seetõttu tekkis tarvidus avada „Korp. Ugala“ Tallinna konvent. Asjata jõuti tulla toime käesoleva aasta kevadel, mil registreeriti Tallinna Tehnika Ülikooli juures „Korp. Ugala“. Õigusvahekordade küsimus Tartu ja Tallinna konventide vahel nõudis mitmeid koosolekuid, kuni lõpuks jõuti siiski kokkuleppele — Ugala peret peab ühendama nii Tartus kui Tallinnas must-sini-valge trikoloor.

Uue Ülikoolide seaduse ja Üliõpilaskondi ümberkorraldava seadusega on „Korp. Ugala“ seatud järgmisse seisundisse: organisatsioonil on oma põhikirja alusel tegutsev vilistlaskogu ja Tartu üliõpilaskonvent, mis registreeritud Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli juures, ning Tallinna üliõpilaskonvent, mis registreeritud E. V. Tallinna Tehnika Ülikooli juures. Üliõpilaste kasvatuse juhiks konvendis seati sisse konvendi vanema instiituut. „Korp. Ugala“ esimeseks konvendi vanemaks valis konvent vil! Hans Karu.

Uudsuseks konvendi siseelus olgu mainitud konvendi naispere loomine. Konvendis vil! vil! ja ksv! ksv! abikaasad koondusid, et olla abiks ja nõuandjaks praktilistes küsimustes pidustuste puhul ja üldse pakkuda abistavat kätt siseelu otstarbekohasemaks korraldamiseks.

Seega oleme jõudnud aega, mis seob meid, Ugala

Vaimulikuks tervitussõnaks

„MA TAHAN SIND ÖNNISTADA
JA SA PEAD ÖNNISTUSEKS
OLEMA!“

(1. Moos., 12, 2).

Saatuse tahtel olen ma tohtinud viibida „Korp. Ugala“ hälli juures kaks korda: korporatsiooni asutamise puhul Tartus (1913. a.) ja tema osakonna ellukutumisel Tallinnas (1937. a.).

Esimesel juhul olin seda tulihingelise noormehena. Nii mõnigi asutamiseelne koosolek peeti siis ka minu üliõpilastoakeses, kus, juhul kui ei jätkunud toolidest, istusid paar kaasvõitlejat ka vanamoelisel kummutil. Ei siis hoolitud väsimusest, kui tuli öötunde kulutada vaidlustele ja põhimõtete ülesseadmisele! Pean tunnustavalt nimetama seda tõsiasja, et valitses haruldane üksmeel. Iseloomud, väljendusviisid, arusaamised ja tõekspidamised, — need olid küllaltki lahkuminevad pisi-asjades. Kuid vaim, mis kandis, oli üks ja ühtlane! Taheti pakkuda uut ja õilsamat endisest. Taheti parimat. Ja see tahe ning tahte najal ja mõjul kujunenud kooskõla tolles asutamisaegses peres, nad on otse pühadusena püsima jäänud mu mälestuste varaaita...

Ning neist mälestustest olingi kantud, kui mul tuli teist korda astuda „Korp. Ugala“ hälli juurde möödunud aastal. Siis juba — viiekümnendale eluaastale läheneva mehena, kelle näole elu asetanud arme ja kelle juustesse puistatud hõbedat. Ei suutnud siingi vastu panna nooremate kutsele: tule ja aita kaasa! Ole lähedal ka siin, riigi pealinnas, kus Eesti II ülikooli juurdetuleku tõttu uus idu tärkamas ja arenev elu hoopis uusi akadeemilisi ringe tõmbamas ka „Korp. Ugala“ „must-sini-valge“ ümber, ning

kus uued noored uutes oludes tahavad vaimustatult luua kodu, mis oleks filiaaliks emakonvendile...

Ja kui saabus ettepanek, kirjutagu ma ka midagi käesolevale „Üliõpilaslehe“ juubelinumbrile, siis olgu mul — „Korp. Ugala“ võrsunud III vilistlasel ja I pastoril — lubatud ulatada kallile hällilapsele ta XXV aastapäeva puhul vaimulik tervitussõna:

„Ma tahan sind õnnistada
ja sa pead õnnistuseks olema!“

Jumala sõnana on see Piiblis ära toodud. Jumala tervitusena usuisale-patriarhile, kellele määratud „suureks rahvaks saada“, kelle nimi lubatud „suureks teha“, ja kelle isiku kaudu pidavat „kõik suguvõsad maa peal õnnistatud saama“.

Iga aus ja õige ettevõtte tohib oodata õnnistust ülevalt. Ja Jumal tahab õnnistada. Ka meid! Jumal tahab, et õnnistuseks oleks ka meie pere.

See olgu mu soovsõna mõte ja tuum.

Kuid — sellest tehkem ka järeldus: ärgem unustagem, et „õnnistuse leidmiseks“ ja „õnnistuseks kujunemiseks“ on loogiliselt vajalikud teatud eeltingimused. Nagu nad olid olemas Piibli patriarhi hinges. Nimelt — elav ja nu Jumala järgi! Igatsus õnnistuse järgi nagu kasvaval taimel igatsus valguse järgi või kui linnutiibadel vabaduse järgi.

Tahe ja tung: olla Jumala tööriist, teha jumaliku tööd, elada Jumala meelepärast elu! Tahe ja tung: tunda enda kohal peatumas alati

peret, olevikuga. Nagu oleme näinud eelpool toodust — konvent on vahetpidamata ja esimesel võimalusel tegutsenud Eesti maa ja rahva kasuks. Siinjuures näitab konvent pidevat juurdekasvu. Konvendi koosseisu kuulub praegu ligi 200 vilistlast ja 200 kaasvõitlejat. On mõeldavamat sellise hulga liikmete juures avarama ruumi küsimus, millele

vill kogu ongi vastu tulnud, nii et juba Ugala 25. juubeli pidustustel võidakse pidulikult nurgakivi panna.

„Korp. Ugala“ on püsinud 25 aastat. On palju võitlusi ja raskusi võidetud. On teostunud asutajate vaibumatu tahe kõigi olude kiuste — luua korporatsioon Ugala.

Heino Klaus.

TERVETIA TÄIEVOLILINE KOMISJON TOOB ERILISE RÕÕMUGA „KORP! UGALA“ PERELE SÜDAMLIKUMAIID TERVITUSI JA PARIMAIID TERVITUSI KORPORATSIOONI 25. AASTA JUUBELIPIDUSTUSTELE.

TÄIEVOLILINE KOMISJON USUB, ET KORP. UGALA JA TERVETIA VAHEL SÕLMITUD SÕPRUS, MILLE ALGJUURI TULEB OTSIDA MÕLEMA RAHVA VÕITLUSIS MEIE MAA ÜHISE PÕLISE VAENLASE VASTU, MUUTUB IGA SAABUVA PÄEVAGA VEEL TUGEVAMAKS JA KINDLAMAKS NING SISUSTAB IKKA ENAM KARTELLIS VÄLJENDATUD EESMÄRKE. NEED

ON ÕILSAD SIHID, MILLEGA PEAVAD ERITI TUTVUMA MÕLEMA KONVENDI NOORED, KELLEL VAREM VÕI HILJEM TULEB JÄTKATA MEIE ALATUD TÖÖD TULEVIKUS.

SOOVIME, ET VALVEL JA TUGEV OLEKS ALATI UGALASTE PERE. SOOVIME, ET MEIE SÕPRUSE JA SAATUSLIKU ÜHISTÖÖ TULEMUS ANNAKS EESTI JA LÄTI RAHVA TULEVIKULE KAUNI JA KINDLA VÄLJENDUSE.

L. PILLUPS, A. KLAVINŠ, A. DANCIS.

TERVETIA TÄIEVOLILINE KOMISJON UGALA ASJADES.

ja igal pool Kõrgema Võimu ja Pühama Vaimu — Jumala — silma! Tahe ja tung ja tarvidus näha Temas, kui ajaloo ja rahvaste pühamate otsimiste kehas-tuses, enda elu-elementi!

Kui kord Kristus kuulutas: „õndsad need, kes puhtad südamest — nemad peavad Jumalat nägema“ ja „õndsad need, kellel nälj ja janu õiguse järgi, nemad peavad õnnistust leidma“, siis — mu sõbrad — andkem meiegi, ja eriti hoogsalt ja vaimustatult just rõõmsate juubelihelide päevil, oma siseeluse ruumi püüetele, mis oli asutamisaegseks õnnistuse eeltingimuseks: tahe olla õilis! Püüd olla puhas mõttes, sõnas, teos!

Siis on Jumal meiega. Siis kroonib Jumala õnnistus meie eelseisvat käekäiku. Küll siis kujuneme ka ise õnnistuseks teistele, eelkõige oma rahvale ja riigile.

*

„Korp. Ugala“, sul on elu veel ees. 25 aastat muudavad unistaja ja nooruri eluküpsuse realistiks, ja veel 25 aastat hiljem on ta — paremal juhul — väsinud vanake... Kuid organisatsiooni elu ei tohiks piirduda mõnekordse 25 aastaga. Veel vähem organisatsiooni vaim. See on nagu kolle, kus põleb tuli: selles põlevad ära küll üksikud halud, kuid tuli ise ei kustu, kuna järjest uusi valgusid juurde tuuakse. Oldagu ainult valvel tule juures! Kantagu ainult hoolt, et leegid heledalt lõkendada võiksid!

Neid ridu kirjutades kerkib silme ette kõige mitmekesisemate mälestuste mosaiik meie ühisest, nii südamlikust ja nii sündmusterohkest teekonnast, ja ma näen elavalt toda kitsast noormeeste ringi, kes säravil silmil ja leegitsevate südametega andis elu „Ugala“, ilma et neil vähematki tuge oleks olnud väljastpoolt, vaid kes tegid ise ja ka vastutust kanda tahtsid

ise, kes olid „tormi ja tungi“ ajastu elavad kehastused ja asetasiid parima ülesseatud põhimõtete altarile. Kui ma varsti pärast seda näen sõpru laiali valgumas Maailmasõtta...; kui ma mõtlen meie keskel valitsenud kainetele kaalutlustele okupatsiooni ja enamluse aegadel ning vaimustatud valmisolekule osavõtuks Vabadussõjast...; kui mu vaatepiirile kerkivad mu lähedate kaaslaste hauakünkad (Karl Kurvits, Carolus Kirp, Eduard Laas ja paljud teised...); kui ma näen „Ugala“ edespäikeses arenemises mõne kasvõitleja tõusu kõrgele ja vastutusrikkale kohale, aga sealjuures tean ja näen ka seda, et palju on meie perest mehi, kes „piskuga rahul“ ja kes ka väikestes elutingimustes on kohusetruud kodumaa pojad...; kui silm neid nii mitmekesisel ja lahkuminevaid nähtusi ja sündmusi vaatleb, siis — midagi südames läheb soojaks, vägagi soojaks: ma tean, kõiges selles kõneleb see vaim, mis pärit „Ugala“ hällist! Selle vaimu ja ta väärtuste tõttu ongi „Korp. Ugala“ positsioon Eesti avalikkuses, koht Eesti rahva ja riigi käekäigus. See vaim on tuli, mis põleb. On lõkketuli, mis süüdati anno 1913 ja mille juures nüüd, veerandsada aastat hiljem, oleme hoopis arvurikkama perena koos ühes nendega, kes olid asutamisaegsed tulesüütajad, ja kes — tänu taevale — kõik viimseini võtavad osa vaba ja iseseisva Eesti elust, võideldes Eesti helgema tuleviku eest. Kas aimate, sõbrad, milline tunne valitseb nende 7 mehe rinnus, kes nagu külvajad tohivad täna vaadelda oma kätetööd ja tohivad tunda, et see töö polnud asjata.

Kasvõitlejad! See sündmus, mis meid tervitab täna, meie ühise sõpruskoodu XXV aastapäeva puhul, olgu meile kõigile püha! Ja üle kõige valitsegu selle sündmuse puhul meie hingedes igatsus:

„Issand, ma ootan Su õnnistust!“

„Korp. Ugala“ Tallinna konvendi vapi avamine.

Üliõpilaskonvent „Korp. Ugala“ Tallinna konvendi asutamisest

Tarvidus Ü.-k. „Korp! Ugala“ Tallinna konvendi asutamiseks kujunes välja peamiselt asjaolust, et Tallinna Tehnikaülikooli avamise ning Tartu Ülikooli tehnikateaduskonna sulgemise puhul palju „Korp! Ugala“ liikmeid asus õpinguid jätkama Tallinna Tehnikaülikooli. Enne nende kaasvõitlejate Tallinna siirdumist teotses kohapeal juba aastaid „Korp! Ugala“ Tallinna koondis, mis oli kasvanud umbes 120-liikmeliseks pereks. Koondise liikmete arv oli pidevalt kasvanud, sest suur osa Tartu Ülikooli lõpetanud konvendi vilistlasi asub oma tööalale Tallinna, kus samuti elab ameti tõttu palju kaasvõitlejaid Tartu Ülikooli üliõpilasi. Seepärast Tehnikaülikooli siirdunud kaasvõitlejad esialgu leidsid eneseavaldamise võimalusi, võttes osa Tallinna koondise elust. See piirdus aga peamiselt koosviibimistega lühikeseks ajaks üüritud ruumides ja erakorterites. Elu ise nõudis eriti tehnikaüliõpilastelt-ugalastelt kindlakujulise organisatsiooni loomist, sest nad ei kuulunud ju õieti enam Tartu Ülikoolis registreeritud konvendi koosseisu, ja tulevik sidus neil oma ülikooliga. Jäädes truuks oma konvendi põhimõtetele ja harjumustele tuli leida organiseerumisvorm. Järgnesid koos vilistlastega põhjalikud kaalutlused nii Tallinnas tehnikaüliõpilaste keskel ja Tallinna koondises kui ka Tartu konvendis. Kaalutlustest sündis ühine

otsus: pöörduda tookordse Tallinna Tehnika Instituudi poole palvega, et lubataks avada „Korp! Ugala“ konvent Tallinnas, mille põhimõtted ning organisatsiooni vorm ühtuiks Tartu konvendiga. Luba saabus 19. mail 1937. a. Nüüd algas kaasvõitlejate ja vilistlaste energiline oma kodu loomise töö, mis kestis kogu suve. Sügiseks oldi nii kaugel, et akadeemilise töö alul pandi lehvima Ü.-k. „Korp! Ugala“ must-sinine-valge lipp Tallinnas Lai tän. 31. Sellega algas tegelik töö konvendis.

Käesoleva aasta alul toimus Tallinna konvendi vapi õnnistamine, mida oli saanud üle andma Tartu konvendi eestseisus ja kaasa elama rohkesti „Korp! Ugala“ peret.

Ü.-k. „Korp! Ugala“ Tallinna konvendi asutamisega laienesid võimalused kahe ülikooli üliõpilaste tihedaks sidemete loomiseks ning koostööks. Kuna sellega kaasvõitlejad ja vilistlased erisugustelt teadusaladelt ja meie üha arenevalt tehnikateaduste alalt liituvad ühiste üldkultuuriliste põhimõtete ja ideede kandjaiks, muutub koostöö paljuhõlmavaks ning sellele võib omistada üllast tähendust.

Ü.-k. „Korp! Ugala!“ on nüüd kaks kodu: üks tormisel Soome lahe rannal, teine vaikselt Emajõe kaldal, kuid vaim nendes kodudes on üks ja sama.

„Korp. Ugalala“ konvendi maja

Üliõpilasorganisatsioonile on peavarju küsimus valusamaid ja suurimaid, mis kerkes konvendi asutamispäevil, jätkub pidevalt, vastavalt konvendi kasvamisele ja arenemisele.

Traditsioonest ja konvendi ülesandeist tingituna on konvendimaja iseloom erinev nii eramajadest kui ka teisist seltskondlikest hooneist. Veel enam. Üliõpilaselu on aastakümnete kestel pidanud läbi tegema siseelulisi murranguid, mis samuti ei jäta mõju avaldamata konvendi kodule. Kui organisatsiooni koduna tema algpäevil, väheste liikmete arvu juures oli mõeldav elumajast üürikorter, siis on nüüd raske leida sobivat ulualust organisatsioonile, sadadesse ulatuva liikmeskonnaga.

Enne-maailmasõjaaegsed Tartu üliõpilaskonna eluvormid on kaugelt erinevad Eesti iseseisvusaegsetest ja isegi meie eilne on erinev tänapäevasest. Ainult vähesed üliõpilasorganisatsioonid omasid korteriks oma maja, veel vähem maju, mis olid konvendi otstarbeks ehitatud. „Korp! Ugalale“ algasid maja muretsemise mured juba pärast Vabadussõda Eesti iseseisvuse esimeste aastatega. Teravamast korterimurest päästis konvendi juhuse saada pikemaajalisele üürile endist korp! Curonia maja Tähe tänaval. Viimane, olles ehitatud vastavalt oma aja konvendi nõuetele, ei suutnud ja ei suuda rahuldada praegusaja konventi. Kodususe puudust ja ebapraktilisust ühes majas ei suuda kõrvaldada pingutused sisustamisel ja üürimajas mõeldavad remondid.

Aastaid on oma maja ehitamise mõte saanud vilistlaskogu peakoosolekuid ja olnud arutluse objektiks konvendile.

Kaaluti mõne olemasoleva, enamvähem sobiva hoone omandamist konvendile. Ning sarna-

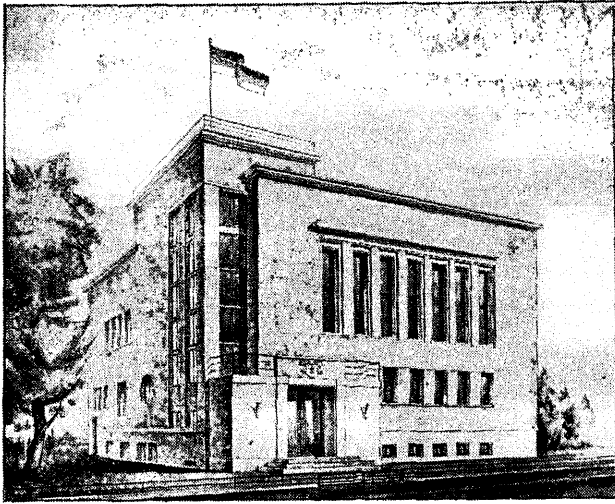
seid maju, pealiskaudsel vaatlemisel isegi sobivaid, oli kõne all mitmeid.

Pea kõigil juhuseil osutus loobumise põhjuseks mittesobivus ruumide jaotusel, ebaotstarbekohane ja vananenud ehitusviis, ning neist tingitud ebanormaalselt kõrged ümberehituskulud. Vana hoone odav hind on tihti näiline, kuna ostuhind koos ümberehituse kuludega, nagu kogemused näitavad, ületavad uue hoone väärtuse; vana, oma otstarbele täielikult mitte vastava hoone majandamine on kallim.

Uue hoone ehitamise küsimusega tuli lähendada puhtehitusliselt kaks probleemi: 1) krundi muretsemine ja 2) ehitusprogramm. Üliõpilasorganisatsioonile sobiv asukoht ei tohi kaugele jääda ülikooli rajoonist ja peab olema liiklemismagistraalidega ühenduses. „Korp! Ugalale“ omandati krunt J. Kuperjanovi tänaval, end. Whisaw linakontori laoplatši osast. Sobiva krundi omandamine Tartus ei osutu sugugi kergeks. Tartu südalinna ümbruses leidub küllalt

Konvendi praeguni asukoht.

„Korp. Ugala“ ehituseloleva maja kavand.

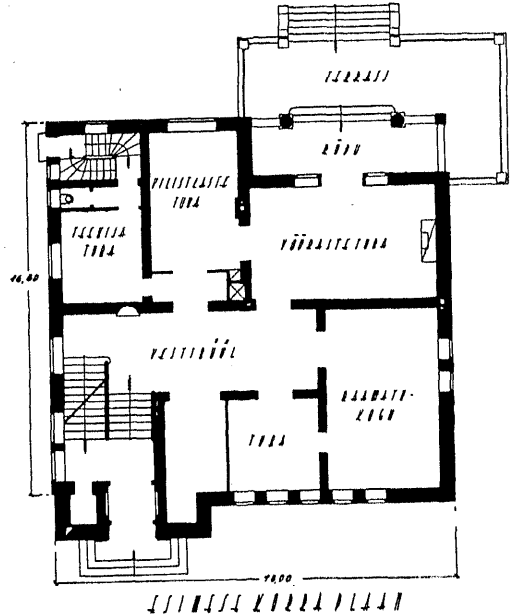
sobivaid ehitusplatse, kuid nendel asuvate, kuigi tihti lammutamise-ikka jõudnud hoonete tõttu on nende hinnad niivõrd kõrged, et teevad püstitatava hoone tasuvuse ja majandamise küsitavaks.

Valitud krunti tuleb pidada õnnestunuks, kui arvestada, et on täidetud mainitud nõuded. Krundist jääb osa aiaks, kuigi mitte nii suur, et see võimaldaks spordi- ja mänguvälja rajamist, kuid küllaldane iluaiaks.

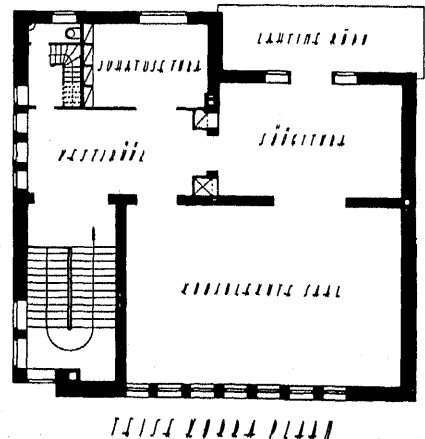
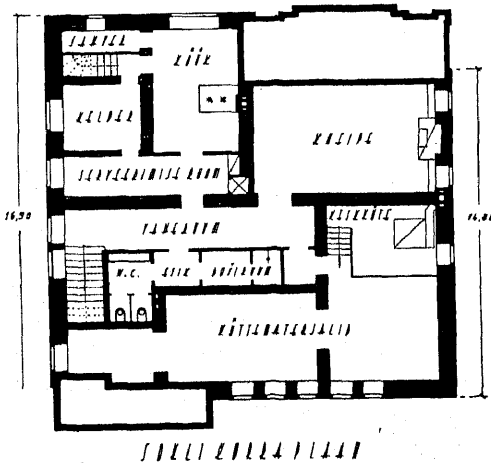
Hoone programmi ülesseadmisel oli põhimõtteks, et konvendihoonet annaks eeskätt otsustarbekohase, mugava ja kauni kodu, mis peab võimaldama konvendile rahuldavalt täita oma kasvatuslikke ja enesearendamise ülesandeid. Kui meie ennemaailmasõjaaegsete korporatsioonide kasvatuslikke küsimusi loeti lahendatuks buršikommitee omandamisega, siis tänapäeva konvendi ülesanded on sootu teised. Mitte men-suurisaal, ega kneipe, vaid koosolekute ja klubi-ruumid annavad meie konvendile tema ilme.

Tänapäeva konvendi korterilt ei nõuta vaid joomingutele kohandatud ruume ega sisustata vaid rapiirilööke vastuvõtva mööbliga.

Konvendi korter on noortele teiseks koduks, ta peab andma üliõpilasele seda, mida jätab võlgu tema üliõpilastuba. Konvendile peab maja andma ruume koosolekuteks, koosviibimisteks ja asjaajamiseks; üksikule liikmele — koduks, kus tööst vaba aega võib kasutada enesearenda-

miseks, mis kõigiti soodustaks tema kujunemist arenenud ja kõlbeliseks isiksuseks. On selge, et ta peab seejuures pakkuma mugavusi oma ruumide jaotuselt, seesmiselt väljaehituselt ja sisustuselt. Peab olema kohandatud liikmete kõigekülgele harrastusile nende enesearendamisel ja oma harmoonilisusega sisendama neisse indu ja töötahet.

Sõprusleping Turu Üliõpilaskonnaga

Esimesed sidemed soome ja eesti üliõpilaste vahel sõlmiti juba enne Maailmasõda. Tol ajal piirdusid need ainult üksikute üliõpilaste matkadega ja juhuslikkude tutvustega. Lähikäimine oli suuresti takistatud, elades võõra võimu all, kes hoolsalt valvas, et vähemusrahvuste, nende hulgas eestlaste ja soomlaste huvid kuidagi ei ulatuks üle kodukoha piiride.

Pöörde tõi mõlema vennasrahva iseseisvumine. Tekkis otsene huvi teineteise vastu mitte ainult hõimutundest, vaid ka poliitilistel kaalutlustel. Olime naabrid, elades maanurgas, mis harva nautinud rahu. Esimeseks teoks oli soomlaste osavõtt meie Vabadussõjast. Rahu saabumisel asuti kiiresti oma riiki korraldama. Ka üliõpilastel, eriti nende organisatsioonidel oli palju tööd, et oma elu kohandada muutunud oludele. Kuid juba varakult, hõimuaate tekkides hakati tähelepanu pöörama sidemete loomisele soome üliõpilastega. Loodi ilus komme korraldada soome-eesti üliõpilaspäevi. Neid korraldati vaheldumisi Helsingis ja Tartus. Korral-

dajaks oli vastava maa üliõpilaskond. Need päevad aitasid palju kaasa vastastikusele lähenemisele, võimaldades luua isiklikke sidemeid soome ja eesti üliõpilaste vahel.

Loomulikult sõlmiti ka sidemeid üliõpilaskonnanisatsioonide vahel. Selles mõttes on eriti tähtsad 1929. aastal, septembris, Tartus peetud üliõpilaspäevad. Siin pandi alus mitmele sõpruslepingule soome ja eesti üliõpilaskonnanisatsioonide vahel. Sõpruslepingu mõtteks oli luua vahetunne, mis võimaldaks läheneda üksteisele ja selle kaudu ka kogu vennasrahvale. Tartu üliõpilaskonnas olid varemalt tuntud „kartell-lepingud“, mille peatülesandeks oli lahendada tüliküsimusi. Sõpruslepingud soomlastega olid hoopis uueks positiivseks teguriks üliõpilaskonnas. Neis pole esikohal vahetunnete lahendamine, vaid nende loomine kõige paremas mõttes.

Sõpruslepingu mõtte Turu Üliõpilaskonna ja „Korp! Ugalala“ vahel sai alguse mainitud üliõpilaspäevadel ühenduses turulaste külaskäiguga Ugalasse. Rahvusliku vaimuga turulased leid-

Maja ise ei tohi seejuures minna üle jõu käivaks majanduslikult. Seepärast ruume ainult nii palju ja sellistes mõõtudes kui palju tarvis konvendi heaoluks, kõikide ruumide võimalikult intensiivse kasutamiseks. Konvendimaja ei saa olla esinduskorteriks, suure saali ja suurte külaliskonvendi ruumidega, mis argipäevadel haitavad tühjusest, vaid kõige esimeses järjekorras ikka oma koduks, neid nõudeid püüab kerikiv maja rahuldada.

Maja on projekteeritud kolme-kordsena. Sokli- (keldri-) korral — köök kõrvalruumidega, kneipe, duširuum, keskküte. Esimesel korral

võõraste vastuvõtu ruum, raamatukogu, lugemistuba, vilistlaste tuba, hall, garderoob. Hallist viib mugav trepp teisele korrale, kus asetseb saal, viimasega otseses ühenduses asuvad söögituba ja juhatusetuba. Ettenähtud on pealeehitamise võimalusi kolmandal korral.

Hoone on asetatud tänavast 4,25 m kaugemale; hoone aiapoolses küljes on rõdud ja terrass. Hoone varustatakse keskkütte ja täieliku vesivarustusega. Siseehituselt on ette nähtud parem väljaehitus põrandate, kaminat jne. näol. Hoone maht on ümmarguselt 3000 kntm., ehitusalune pind 330 rtm.

„Korp. Ugala“ ja Korp. Tervetia vahel sõlmitud kartell-lepingu allakirjutamise silmapilk Riias, Tervetia konvendi ruumes 15. det. 1934. a.

sid siin samuti mõtlemaid ugulasi. Lühikese aja ja peomeeleolu tõttu ei saanud aga asja konkreetsemalt arutada. Selleks tulid „Korp! Ugala“ kutsel Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli 10. aastapäeva pidustuste ajal Turu Üliõpilaskonna esindajad Tartu. Nendega saavutati täielik üksmeel sõpruslepingu sõlmimise ja selle üksikasjade kohta 4. detsembril 1929. a., millist päeva tulebki lugeda vahekorra loomise tähtpäevaks. Pidu-lik allakirjutamine määrati turulaste soovil järgneva kevade peale Turus.

Järgnedes lahkele kutsele sõitis „Korp! Ugala“ esindus Soome vormilikku lepingut alla kirjutama. See toimus Turu ülikooli aulas 11. mail 1930. a. rektori, professorite ja kogu üliõpilaskonna osavõtul. Ugalased said haruldaset sooja ja südamliku vastuvõtu osaliseks, mis tõendas, et lepingut sõlmisid mitte ainult ametlikud esindajad, vaid kogu akadeemiline pere.

Sügisel, Ugala aastapäeval, järgnes lepingu sõlmimise uus kinnitus. Turu üliõpilaskonna esindaja ksv! Paavo Kuusisto andis üle nende põlevat tungalt kujutava vapi, mis paigutati Ugala vapi kõrvale püsiva ja siira sõpruse tähisenä. Sama oli tehtud Ugala poolt sõpruslepingu allakirjutamisel Turus.

Sellele järgnes juba lepingu elluviimine. Peale igaaastaste esindajate sõite aastapäeva pidustusile, on korraldatud suuremaarvulisi küllasõite, üliõpilaste vahetust, referaate üksteise tutvustamiseks, on annetatud kirjandust oma maa ja rahva tutvustamiseks, on tehtud palju muudki. Kõik see on toimunud samas südamlikus ja sõbralikus vaimus, nagu see oli alguseski. Pole olukorda muutnud ka see, et lepingu sõlmimise algatajad ja teostajad on mõlemal pool juba mõnda aega lahkunud üliõpilaste ridadest ning asunud tegelikku ellu. Noored järeltulijad on lepingu mõtte omaks võtnud ja leidnud endile sõbra igas kaasvõitlejas teiselt poolt lahte.

Pole paika pidanud kahtlused, et lepingu sõlmimine on olnud ainult silmapilgu meeleoluks. Kuigi vahest kõik, mida loodeti lepingust selle sõlmimisel, pole täitunud sajaprotsendiliselt, on ta siiski mõlemale poolele võimaldanud suurel määral rikastuda teadmistega oma teisel pool Soome lahte elavast vennasrahvast ning seda vahetul ja sõbralikul kokkupuutumisel.

Jääb ainult soovida, et Turu üliõpilaskonna ja „Korp! Ugala“ vahel sõlmitud lepingu vaim jääks püsima ka edaspidi.

Tartu üliõpilasorganisatsioonide välissuhteid ja „Korp. Ugala” kartell-leping Korp. Tervetiaga

Tartu üliõpilas-organisatsioonide välissuhetest on üldiselt ajakirjanduses, eriti „Üliõpilaslehe” veergudel ilmunud kirjutisi üsna vähesel määral. Ja needki kirjutised on üldist laadi, kandes õieti kroonika ilmet, kus kirjeldatakse külaskäike, vastuvõtte jne., mispärast nende alusel ei saa kindlat efektojuhtust ega teadmist sellest suurest ja ka tähtsast tööst, mis üliõpilasorganisatsioonid on ära teinud välissuhete loomisel ja nende süvendamisel. Sellest materjalist on aga selge, et üliõpilasorganisatsioonid ei ole erilist agarust ilmutanud sõprusvahekordade loomisel, vaid sõprusvahekorrad on tekkinud teiste tegurite mõjul (Eesti-Soome üliõpilaspäevad, SELL'i konverentsid). Sellega on ka seletatav, et esimesi sõpruslepinguid sõlmitakse alles 1929. aastal. Eriti võtab hoogu sellest ajast peale sõpruslepingute sõlmimine soomlastega, ja „Korp. Sakala” poolt antud eeskujule ruffavad järgi peaaegu kõik Tartu üliõpilasorganisatsioonid. Igaüks loeb enesele kohuseks seista sõpruslepingulises vahekorras mõne vastava Soome üliõpilasosakonnaga. Loomulikult on see nähe tervitatav. Ja tänapäeval arvatavasti leidub vähe neid Tartu üliõpilasorganisatsioone, kellel sõprusleping soomlastega sõlmimata. Ideeliseks aluseks sõpruslepingute sõlmimisel soomlastega on peamiselt olnud hõimusuhete loomine ja süvendamine selle sõna laiemas mõttes. Kui palju aga selles suhtes tööd on ära tehtud ja milles see töö seisab, sellest avalikkus teab vähe. Kas see hõimu süvendamise töö seisab ainult külaskäikudes, vapijäljendite vahetamises (kuigi neil ka omast kohast on tähtsus) või milleski muus, selle kohta nähtavasti üliõpilasorganisatsioonid ei armasta eriti kirjutada, isegi mitte juubeli „Üliõpilaslehe” numbrites. Harva ilmub mõni artikkel, mis käsitaks üliõpilasorganisatsioonide tööd välissuhete alal (Vt. „Üliõpilasleht” nr. 8—1937. a. Muide selles artiklis on väike viga: „Eesti maa, rahvas ja kultuur” on Riias ette kantud mitte saksa, vaid läti keeles). Ja omelt oleks tähtis ja ka kasulik teada, kuidas sõpruslepingud on täitnud nende peale pandud lootusi. Kuigi asjaomastes ringkondades on enam-vähem teada sellel alal tehtud töö suurus ja tulemused, siiski ei oleks üle-

liigne, kui sellest tööst teadlik oleks ka laiem ringkond. Kõnalt ei maksaks vaka all hoida, kuigi see väga heledasti ei põle. Niimoodi võib ta päris ära kustuda. Nii on Eesli iseseisvuse aegjärgul Tartu üliõpilasorganisatsioonid vastavate Soome üliõpilasosakondadega lepingute kaudu seotud, mis peaks küllaldane olema tõhusaks ja intensiivseks tööks, vaatamata sellele, et kaugemas minevikus ei ole üliõpilastel olnud kuigi palju kokkupuuteid soome üliõpilastega, peale mõne erandi (vt. ja vrd. „Sakala” 25. a. juulialbum lk. 66—72 ja „Üliõpilasleht” nr. 4—1935. a.)

Sootu teistsugune olukord on olnud ja on suhete loomises meie lõunanaabritega, eriti lätlastega. Kui soomlastega sõprussidemete loomine on olnud intensiivne, siis sama mõõdupuud ei saa lõunanaabrite suhtes kuidagi tarvitada. Kui Soome üliõpilaskondadega on pea iga Tartu üliõpilasorganisatsioon sõprusvahekorras, siis Läti vastavate üliõpilasorganisatsioonidega on mõned üksikud Tartu üliõpilasorganisatsioonid astunud sõpruskartelli, vaatamata sellele, et juba Vene ajal oli kokkupuuteid nii lätlaste, leedulaste kui ka poolakatega.

Nii oli „Korp. Fr. Estica” Tartus asuva Läti korp. Lettoniaga ligem vahekord. Samuti Poola korp. Poloniaga, kes sel ajal asus ka Tartus. Korp. Lettoniaga oli sõlmitud sõpruskartell, kuna Poloniaga asi lepingu sõlmimiseni ei arenenud. (Vt. „Üliõpilasleht” „Fr. Estica” erinumber nr. 5—1932. a.). Korp. Lettoniaga on 1931. a. kartell-lepingu sisu laiendatud ja kohandatud vastavalt muetunud olukordadele. Vana sõprust on ka kinnitatud lippude vahetamisega. Korp. Poloniaga ei ole sõpruskartelli suhtes samme astutud. Motiiv: kaugel vahemaa.

„Korp. Vironial” olid Vene ajal Riias läbikäimised Läti korp. Selonia ja Talaviaga ja Poola korp. Velesjaga. Sõpruskartellini asi aga ühegagi neist sel ajal ei arenenud ega ole seda praegugi (vt. „Üliõpilasleht” „Vironia” erinumber nr. 13—1935. a. lk. 531, 534, 575). Eriti oli sõbralik vahekord viroonlastel Riias Poola korp. Arconja’ga. Märkida oleks veel vahekord vene Riia korp. Fr. Arctica’ga. Kuigi ühegagi neist sõpruskartelli ei ole astutud, on siiski täna-

Terveetslased ja ugalased Siguldas.

päeval vahekorrad säilinud Selonia, Talavia ja ka Velecjaga ametlikkude külaskäikude ja ka muul näol. VII. l. Lagus'elt saadud andmeil on siiski kartell-leping sõlmitud 1934. a. (?) korp. Velecjaga.

Teistel Tartu üliõpilasorganisatsioonidel ei ole Vene ajal olnud läbikäimisi ei ligemate ei ka kaugemate lõunanaabritega, vähemalt selliseid läbikäimisi, mis oleks jälgi järele jätnud.

Eesti iseseisvuse aegjärgul ei ole olnud olukorras väga palju muutusi. Peale „Korp. Ugala“ on sõpruslepingu sõlminud EÜS 1937. a. Riia üliõpilasselts Austrums'iga (end. Oriens) („Üliõpilasleht“ nr. 4/5 — 1937. a. lk. 131), kelle liikmetega on EÜS-i liikmeil kokkupuuteid olnud juba Vabadussõja päevil. Peale nende kahe ei ole teada teisi sõpruskartelli loomisi. Küll on aga mõned korp-id eraviisilises läbikäimises mõne läti korporatsiooniga. Siia juurde arvatud ka Tartu naiskorporatsioonid. Näit „Korp. Amicitia“ Riia naiskorp. Imeria'ga (vt. „Üliõpilasleht“ nr. 8 — 1937. a. lk. 205).

Veel oleks märkida „Korp. Rotalia“ suhteid Leedu korp. Fr. Baltiensi's'ega, missugune vahekord praegu aga piirdub ametlikkude külaskäikudega aastapäevadel, kui ka muul ajal. Võiks öelda, et on faktiline kartell (vil. 7. Uluts'alt saadud andmed). —

Ja see on ka kõik, mis puutub meie ligematesse või kaugematesse lõunanaabritesse, kellega on läbikäimises olnud või hiljem sõpruskartelli astunud. Sellest loetelust (võib-olla ei ole ta täielik andmete puudusel) on selge, et Eesti iseseisvuse aegjärgul ei ole ligema naabri — Läti — jättes kõrvale kaugemaid — üliõpilasorganisatsioonidega kuigi suurejooneliselt vahekorradesse astunud. Ja mitte ükski seda, vaid asi on otse loid. Loomulikult ei seisa põhjused kauges vahemaal, üksteise väheses tundmises või harvas läbikäimises, vaid põhjusi tuleb otsida mujalt. Ka kulude küsimus ei võiks erilisi raskusi sünnitada, kuigi meie üliõpilasorganisatsioonid on kaugel rikkusest.

Kui asuda seisukohale, et sõpruslepingute sõlmimine soomlastega on peamiselt tingitud hõimuideest, siis langeb see väide lätlaste suhtes täiesti ära ja asemele astub liitrahvus ehk isegi liitriiklus. Sarnasele ametlikule orien-

ta'sioonile oleksid tarvilikeks kaasasekunderijateks üliõpilasorganisatsioonid. Kahtlemata nende kaudu saaks tublisti vähendada seda vahemaad, mis praegu on kahe liitrahva vahel. Kuid kui jätame täiesti kõrvale ametliku poliitilise joone, Vabadussõja, Võnnu lahingu, nn. geopoliitilise asendi, doktriini, et üks riik ei saa eksisteerida ilma teiseta jne., jne., ka sarnasel juhul oleks mõlema maa üliõpilasorganisatsioonide vahel sõpruskartellide ehk lepingute sõlmimine tarvilik palju laiemas ulatuses, kui see on sündinud senini. Suure töö saaksid üliõpilased ära teha üksteise paremini mõistmise kasuks nii üldrahvuslikult kui ka kitsamas ringis. Saaks tutvustada oma maad, teadust, rahvast, ajalugu, kultuuri jne. jne., vastastikku, mis kasuks oleks mõlemale.

Minu arvates oleks soovitav, et üliõpilasorganisatsioonid selles suunas energilisemalt teotsema hakkaksid. Eri-likes faksituseks ei saaks ka olla uus ülikoolide seadus ja nimelt § 94. kolmas lõige („Üliõpilasleht“ nr. 8 — 1937. a.), mis näeb ette loa andmist sõpruslepingu sõlmimiseks välismaise üliõpilasorganisatsiooniga. Kuigi lähemad seletused selle §-i tarvilikkuse kohta puuduvad, siiski võib arvata, et ta on mõeldud teatud kontrolliks, kuigi selleks erilist tarvidust minu arvates ei oleks.

Nii on EÜS oma sõpruslepingus Austrums'iga ära märkinud kultuurilised sihid („Üliõpilasleht“ nr. 4/5 — 1937. a. lk. 131).

Pidades tähtsaiks ühenduse loomist, sõlmiski „Korp. Ugala“ kartell-lepingu Riia Ülikooli korp. Tervetia'ga. Leping töötati välja vastavate komisjonide poolt 24.—26. nov. 1934 ja lepingu pidulik allkirjutamine sündis Riias 15. detsembril 1934. a. Lepingu tekst on järgmine:

Latviya ülikooli korporatsioon Tervetia konvent ja viilistlaskogu ja Tartu Eesti ülikooli korporatsioon Ugala ja viilistlaskogu, sügavalt ära tundes Läti ja Eesti rahvaste vastastikuse mõistmise ja otsekoheste sõpruse tähtsust mõlema naaberrahva vahel, eriti meele pidades meie hiljutist vabadusvõitlust ja selle abil saavutatud riiklikku iseseisvust ning silmas pidades neid ajaloolisi ülesandeid, mis mõlemal rahval ka tulevikus ühiselt täita, on otsustanud sõlmida oma vahel kartell-lepingu, mille otsekoheksiks sihiks on süvendada sõprussidemeid, edendada kultuurilist lähenemist ja täielikku koostööd mõlema rahva ja eriti lepingorganisatsioonide liikmete vahel.

Rühm terveetslasi Tervete varemeil.

Selle lepingu juures on lisaprotokollid, mis ligemalt ära määravad vahekorra, õigused ja muud, mis seoses selle kartell-lepingu täitmisega.

Enne kartell-lepingut algasid suhted üksikute liikmete vahel 1932. a. Sel korral viibis Tartus korduvalt ja pikemat aega tervetus kadunud Janis Schumanis, kes oli kartelli idee innukamaid pooldajaid ja selle kasuks tegi palju tööd. Kahjuks suri tema enne sõpruskartelli ametlikku allakirjutamist. Tema kaudu edenesidki isiklikud tutvused jõudsasti ja 1933. a. algasid juba organisatsioonide vahelised läbikäimised, mis piirdusid esialgu esitajate saatmisega mõlema organisatsiooni ametlikele pidustusile. Nende läbikäimiste kaudu ilmesid kord-korralt ikka tugevamini häälled sõpruskartelli loomiseks. Terve rida nimekaid korp. Tervetia liikmeid pidasid samuti tarvilikuks ühendusse astumise, oodati ainult vastavat ettepanekut „Korp Ugala“ konvendilt, kui vanemalt. Nii töötasid kartell-lepingu kasuks sellekordne vil! kogu esimees J. Preisbergs ja konvendi esimees A. Dancis, vil. vil. Birnieks, T. Spade, A. Mengelsons, L. Pillups ja palju teisi, ning ksv! ksv! Auninš, Klavinš, Mednis, Luchseviš, Šliede, Stagers, ja teised. Leidus ka veel palju teisi, kuid kõikide nimesid kahjuks ei ole mees ja neid ei oleks ka võimalik kõiki nimetada.

Korp. Tervetia on asutatud 30. aprillil 1922. a. Asutajateks olid üliloolis õppivad ohvitserid. (Vt. ka H. Keerbergi artikkel — „Üliõpilasteleht“ nr. 1 — 1935. a. Lk. 6—7). Korp. Tervetia on puht-rahvuslik konvent. Seda tõendab asutajate liikmete konfingent, nimi, lipukiri ja kogu pärasine konvendi tegevus. Korporatsiooni nimi on tulefatud muistsest maalinnast Tervete, milline kindlus kõige kauemini vastu pidas Saksa ristsõdijatele. Lipukirjaks on: „Visu par Latviju-Visi viens“ — s. o. „Kõik Läti eest — kõik ühe eest“, milles väljendub rahvuslik vaim ja valmisolek kaitsia oma rahva vabadust ja iseseisvust. Ja sellest rahvuslikust joonest on ka konvent kinni pidanud kogu omas pärasises tegevuses. See rahvuslik töö ei sünni üksi konvendis, s. o. kitsamas ringis, vaid tema ulatub ka tõhusalt väljapoole avalikku ellu. Näiteid selleks võiks tuua palju — piirdun ainult mõnega: korporatsioon Tervetia on niioelda oma asjaks teinud Tervete valla maakonna 6-klassilise algkooli heakäekäigu eest hoolitsemise. On antud koolile rahalisi toetusi. Samuti on annetatud koolile lipp pealkirjaga: „Isamaa armastust meie töödega näitame“ (Riia üliõpilasteleht „Universitas“ nr. 10 ja 11 — 1938. a.). Lipp on vilistlase proua M. Johansone-Klavina käsitöö ja tehtud stud. arch. P. Evardsona kavandi järgi. Lipu üleandmine sündis vastaval pidulikul aktusel. Ka on konvendi liikmed innukalt tegevuses Läti kaitseliidus ja muudes üldrahvuslikkudes ettevõtetes.

Konvendi tegevusele aitab suuresti kaasa ka korp. Tervetia daamide komitee, kuhu on koondunud kõik ksv! ksv! ja vilistlaste abikaasad. Daamide komitee on töötanud üle kümne aasta (asutatud 1926. aastal). Selle aja jooksul on komitee küllalt palju aidanud korraldada ja ilustada konvendi sisemist elu.

Vastuvõltude puhul on komitee suuresti kaasa aidanud nende heale kordaminekule. Innukamatest tegelastest komitee algusest peale ei saa nimetamata jätta vil. pr.

Birnieks'i, kes nõuga ja ka aineliselt on alati abiks olnud konvendi ürituste läbiviimisel, samuti ka teisi, kes pikemat aega on esinainsena või ka juhatuse liikmena juhtinud daamide komiteed.

Kartell-lepingu sõlmimisest kuni tänapäevani ei ole möödunud täit nelja aastat. See aeg on küll lühike, et eriti saaks hinnata ja analüüsida tehtud tööd. Kuid vaatamata sellelegi lühikesele ajale, tuleb töö tagajärgi lugeda füiesi rahuldavaks. Võib ju olla, et mõnigi asi on viltu läinud, kuid see ei muuda üldiselt olukorda.

Et töö tagajärjed on head, oleneb suuresti asjaolust, et töö korraldus on otstarbekohane. Nimelt on moodustatud mõlemal pool väliskomisjon, missugune instituut ka konvendi kodukorda on sisse võetud, kelle ülesandeks on kogu töö korraldamine ja läbiviimine, mis kartell-leping näeb ette. Muidu üksi konvendi juhatusel, kes konvendi jooksva tööga ja konvendi elu juhtimisega koormatud, käiks üle jõu ka välisuhete süvendamine.

Et töö ei ole olnud väike, annab kujuka pildi juba see, et väliskomisjonide ühiseid (peale selle on mõlematel komisjonidel omad koosolekud) koosolekuid on kolme ja poole aasta jooksul peetud 8 korda, vaheldumisi Tartus ja Riias. Korp. Ugala väliskomisjon on oma koosolekuid pidanud sama aja jooksul üle kolmekümne. Väliskomisjonide ühiseid koosolekuid peetakse tarviduse järele.

Referaate on peetud kaks: korp. Ugala pidas Riias 24. veebr. 1936. a. aine üle: „Eesti maa ja rahvas“ ja Korp. Tervetia Tartus aine üle: „Läti maa ja rahvas“ 18. nov. 1937. aastal. Päevakorras on veel esialgu kahe referaadi pidamine, kuid nende pidamine on edasi lükatud 1939. aasta peale. Referaadid on ette kantud Riias läti keeles ja Tartus eesti keeles vastavalt kokkuleppele. Vastavad komisjonid on ise kohustatud hoolitsema selle eest, et referaadid vastavas keeles esitatakse. Referaatkoosolekust on alati osavõtt olnud rohkearvuline. Peale muu on korraldatud pidulikke aktusi mõlema riigi aastapäevadel.

Ugalased on Riias korp. Tervetial külas käinud küll suuremal, küll väiksemal arvul üle kümne korra, siia juurde arvamata eraviisilised külastamised. Vastuvõetud Riias on olnud alati sõbralikud ja väga südamlikud.

Ei saa ka siinkohal nimetamata jätta 1935. a. „Korp. Ugala“ suvipäevade pidustuste puhul korraldatud komeršil Tartus Turu Üliõpilaskonna värvipaela üleandmist sellekordse korp. Tervetia esimehele ksv. Mantnieks'ile. Vastavas üleandmise kõnes Soome esindaja krlipsutas alla (nimelt ksv. Kejio Loimu), et kartell-lepingu tõttu korp. Tervetia'ga on „Korp. Ugala“ selleks sillaks, mis ühendab Turu üliõpilaskonda korp. Tervetiaga, vaatamata suurele vahemaale. Selle tagajärjel on korp. Tervetia esindajad ja ksv. Mantnieks (vil. Stagers) käinud Turus Turu üliõpilaskonna aastapäeval ja samuti on Turu üliõpilaskond oma esindaja (ksv. Tooni Särkilahti) kaudu osa võinud korp. Tervetia 15 a. juubelpidustusist 1937. a. kevadel. See oli küll Soome ja Läti üliõpilaste üksteise tundmaõppimiseks esimene samm, millele võiksid järgneda teised.

Senist asjade käiku ja tehtud tööd arvesse võttes peab tõendama, et kartell-leping on täinud temale pandud ülesanded. Kuigi alguses mõned skeptiliselt suhtusid asjasse,

Ugala-Tervetia sõprus

Cand. oec. Aleksandris Klavins

Kaasa elades mõlemate korporatsioonide ühiskorraidusi, terveetslased ja ugalsed tutvusid omavahel mõlemi korporatsiooni traditsioonide ja püüetega. Sellele järgnes kindlama sõpruse süvendamine Ugala ja Tervetia konventide vahel, mille sulgevaks lülis oli vastava kartelli sõlmimine. Kartell-leping kirjutati alla 15. detsembril 1934. aastal Riias Tervetia konventi ruumides. Sel puhul sõitis Riiga suurem kogu ugalsi.

Juba kartelli sõlmides, mõlemate korporatsioonide esindajad kõnelesid vastastikkuse sõpruse kaugematest väljendustest ja arengu põhimõtetest. Otsustati ka ligemas tulevikus vahetada vappe. Järgides terveetslaste kutsele osa võtta nende kevadkommerstist 1935. aastal 1. juunil, saabusid Riiga Ugala vilistlaskogu esimees E. Haabpiht, vilistlased R. Veermäe, H. Treial, V. Koitmeets, A. Univer, Ugala presiidium ja teisi vilistlasi ja kaasvõitlejaid, kaasa tuues Ugala vapi. Pidulik Ugala vapi üleandmine leidis aset korp! Tervetia K! K! millest osa võtsid mõlemate korporatsioonide eestseisused, vilistlased, kaasvõitlejad ja korp! Fr. Lettica eestseisus. Üle andes Ugala vappi korp! Tervetiale, Ugala tolleaegne senior Juhan Luik oma kõnes kriipsutas alla, et vapi üleandmisega muutub ikka tugevamaks mõlemate korporatsioonide koostöö, mis omakorda arendab ja virgutab koostööd iga üksiku lätlase ja eestlase vahel.

Vaevalt kuu möödudes, 29. juunil 1935. aastal, sõitsid terveetslased suuremal hulgal Tartu, et kaasa elada Ugala suvekommerstile ja üle anda oma vappi korp! Ugale. Peale Tervetia esindajate samal ajal väisasid ugalsi ka soome üliõpilased Turu ülikoolist. Sel moel ugalsed olid ehitanud silla terveetslaste ja Turu üliõpilaste, Läti ja Soome vahel. 30. juunil korp! Ugala K! K! pidulikul koosolekul Tervetia senior Karlis Mausnieks andis oma korporatsiooni vapi üle ugalslastele.

„Vappide vahetus on vaadeldav kui omavahelise lugupidamise ja sõpruse kõrgeim väljendus,“ ütles Mautiniek — „võitleme ja täidame meie vappidele raiutud deviise“ — „Isamaa, ausus, sõprus“ ja „Visi viens“*), siis virgestame ja siis õitseb mitte ainult mõlema korporatsiooni, vaid ka mõlema liitlase-naabri rahva suhe. Läheme käsi-käes, et ületada ka suuri riiklikke ülesandeid, millede täitmisele kutsuvad meid meie lugupeetud rahva-juhid.“

Ja sellel koosviibimisel, tänu Ugala ja Tervetia kartellile ja Ugala sõpruslepingule Turu ülikooli üliõpilastega, sõbralikult võisid kohtuda kolme riigi, Läti, Eesti ja Soome Alma Mater'i kasvandikud. Sõbralikkudes ametlikkudes ja mitteametlikkudes kõnedes ja vestlustes elas südamlilik soov ja ind arendada kolme rahva lähenemist, et see kasvaks tugevamaks iga ootamatuse võimalikkuse vastu.

Iga järgneva aastaga muutus Ugala ja Tervetia sõprus ikka sügavamaks. Tartusse ja Riiga tulid kokku mõlema korporatsiooni komisjonid, kes oma korralistel aastakoos-

olekul kõik külgselt vahetasid mõtteid kartelli eesmärkide ja selle kaugema realiseerimise kohta.

Kaunis komme on arenenud Ugala ja Tervetia konventide vahel — mitte ainult korporatsiooni pühadel ja suurematel peopäevil, vaid ka Eesti ja Läti riigi vabaduspäe-

Korp. Tervetia vapp.

vadel saadetakse esindajaid oma sõprade juurde. Esindajate sõidud on küll vaid väline sõpruse väljendus, kuid sõpruse väliste väljendusvormide sisu haarab ka sügavat elu tõelist palet. Sügavat seesmist sisumõtet selles tähenduses, et just need välised sündmused jälle annavad võimaluse väljenduda küll ametlikes kõnedes, küll järgnevais arutlusis. Mõtetele ja rõõmudele teed tehes sõbraliku korporatsiooni ja liitlasriigi saavutuste suhtes järgnevail aastail. Kaasa tunda rõõmule, see osutub tõeliseks väljenduseks, sest igäiue ehtsa eesti ja läti isamaalasele ei võiks olla ükskõikne Eesti ja Läti suhete ja õitsengu tee.

Korporatsioon Ugala pere vaatab tagasi 25 iseseisvuse eluaastale. Organisatsiooni kohta on see küllaltki pikk aeg. Ugalsed, samuti ka Terveetslased võtsid aktiivselt osa oma riigi vabastamisest juba möödunud ajaloo sündmuste keerises. Noorema põlve kaasvõitlejad pole oma silmaga neid sündmusi näinud ja ei ole hinganud kaasa kangelasajastuga. Neil tuleb tagasi vaadata oma korporatsiooni ajalukku, eriti terveetslaste sõprade Ugala nooremal põlvkonnal, sest 25-aastane ajalugu pole ühepäevane arv. Korporatsioon Ugala asutajate töö on kandnud vilja, nende vaeva hind on juurdunud sügavale sigitavasse mulda.

*) Kõik üks — (kõik ühe eest).

on siiski tegelik elu näidanud, et ligemate sidemete loomine oli tarvilik ja tagajärgi on saavutatud kaunis häid, vaatamata lühikesele ajale. Korp. Tervetia omalt poolt on palju teinud sõprussidemete süvendamise suunas, nii et väga paljud on mitte ükski tuffavateks, vaid ka headeks sõpradeks saanud. Need isiklikud sidemed, mis sõlmitud tänu kartell-lepingule, on väärtuslikuks lisaks üldisele asjale.

Vaatamata aga kõigile positiivsetele saavutustele ei

saa ütelda, et oleks kõik tehtud. Vaid esialgu ülesseatud sihtide saavutamisel tuleb kaalumise alla võtta ka laialisemad sihid, mis ulatuksid juba kaugemale kui konventide kitsam ringkond. Kuid selle küsimuse analüüs ei mahu enam käesoleva artikli raamidesse. Sellest võiks rääkida mõnel teisel juhul.

Praegu jääb ainult soovida senise tegevuse edukat jätkamist.

Ksv! Herbert Rāgo
Ksv! Karl Kurvits
Lihl. Hans Ostrat
Vil! dr. Eduard Laas
Lihl. Eduard Toom
Vil! dr. Andres Tamm
Ksv! Karl Kīrp
Ksv! Arnold Kīssa
Ksv! Verner Treumann
Lihl. Jaan Mürk
Ksv! Johannes Kīngo
Vil! Oskar Plaks
Vil! Eduard Sillaots

Leinab

„Korp! Ugala“

Haritlased ja organisatsioonid

See ei ole juhtunud kogemata, et Eestis räägitakse haritlaste üleproduktsoonist. Näib olevat eestlasele iseloomulikuks jooneks kasutada sotsiaalseks tõusuks haridust, haridust ja veel kord haridust.

Selle nähte algpõhja tuleb otsida endistest aegadest, kus ainult haridus võimaldas talurahvalapsel pääseda paremasse seltskonda ja paremale söödamaale. Meie mäletame, vähemalt vanem haritlaspõlv, veel väga hästi, kuidas meie isad-emad ohverdasid kas või viimse veeringu laste koolitamiseks ja isegi tõhusad võlakoormad kerkisid taludele selga.

Niisugune mentaliteet on edasi arenenud, hoolimata vastuaurust: ei aita siin ilusad sõnad ega muud tähelepanu mujale-juhtimise katsed kuigi palju: tung koolidesse jätkub — kui ainult ruumi oleks...

Alles mõningad aastad tagasi võisime uhkustada kogu tsiviliseeritud ilma ees: meil tuleb iga 10.000 elaniku kohta 42,3 üliõpilast, Lätis 34, Soomes ja Prantsusmaal „ainult“ 13 jne. Ja see proportsioon püsiks tänapäevalgi edasi, kui ei tehtaks ülikooli värvava vormilisi takistusi.

Niisugustel asjaoludel on endastmõistetav, et see haritlasvägi, viibides ülikoolilinnas, on otsinud ja leidnud mitmesuguseid organiseerumisviise: on jatkunud rahvast seltsidesse, on jatkunud korpidesse ja teistesegi organisatsioonitüüpidesse. Sellepärast ei ole päris

selge, mis on põhjustanud terava tüli kahe suurema organisatsioonitüübi — seltsi ja korporatsiooni vahel.

Õieti on ju eesti soost üliõpilased algusest peale püüdnud organiseeruda korporatsioonina, nagu seda näeme üliõpilaskonna ajaloost. Kui aga see organiseerimisvorm tol ajal leidis kategeoorilist vastuseisu valitseva kihi poolt, alles siis oldi sunnitud leppima teise viisiga. Sellest välja minnes julgeksin väita, et korporatsioon kui üliõpilaste organisatsiooni tüüp ei ole endast kunagi kujutanud eestlusele mingisugust võõrast nähet. Ja niipea kui avanesid soodsamad võimalused korporatsioonide asutamiseks, leidus asutajaid küllaldasel määral.

Elu on edasi arenenud, kuid mingi kunstlik vastuolu on jäänud püsima kahe organisatsiooni tüübi vahel ja viimasel ajal oli see vastuolu kujunemas juba niivõrd teravaks, et meil on palju räägitud haritlaskonna „kriisist“, vastastikusest sallimatusest jne. Seda vastuolu ei ole aidanud lahendada ka ametlike nimetuste ühtlustamise katse: on vist päris ükskõik, missugust nimetust üks või teine üliõpilasorganisatsioon kannab, ilme ja jume temale annab ometi tema liikmeskonna vaimline tase, tema intelligents.

Iseloomustava nähtena selle juures tahaksin ära märkida, et n. n. lahkeliidest räägivad peamiselt nooremad inimesed ja need, kes mingisugustest „vahedest“ on kuulnud teiste kaudu. Vanem haritlaspõlv oma iga-

Seda mõistab ja seda peab mõistma igaüks akadeemilise pere liige.

Korporatsioon Ugala püha puhul võime rõõmuga veenduda, et „Korp! Ugala“ ja Tervetia tõsine sõprus on rajatud mõlema liitlasriigi ühise arengu, iseseisvuse võitluse päevil. Loodan, et olen väljendanud iga-ühe ugalase ja terveetslase sisemisemad soovid ja fookspidamised, et mõlema korp! vahel sõlmitud sõprusel on vajalik püsida ja edendada eesti ja läti koostööd nii kultuurilisel kui majanduslikul alal, ja et vabadusvõitlusis aastasadu ühiste vaenlaste

vastu pööratud relvad iialgi ei roostetaks, vaid saatuslikul silmapilgul oleksid niisama läikivad ja vahedad kui kord — raskel päeval.

Terveetslaste kõige südamlikumad õnnesoovid juubelpidustuste puhuks, et korp! Ugala ka edaspidi — igavesest igavesti kasvaks ja edeneks. Et must-sini-valge lipp ja deviis — Isamaa, ausus, sõprus koondaks enda alla paremaid Eesti Alma Mater'i poegi, kes oleksid alusmüüriks eesti rahvale ja riigile, tema suurele tulevikule ja hüvanguks.

Elagu UGALA!

„KORP. UGALA“
S/A EESTSEISUS.

Vasakult: A. Visnapuu
(abiesimees), O. Kajari
(esimees) ja L. Vaigro
(kirjatoimetaja)

päevase töö juures ei tee pea mingisugust küsimust sellest, kuhu organisatsiooni keegi kuulub. Määrava tähendusega on siin isiklik tublidus ja sümpaatia, mis ei tunne kitsaid organisatsiooni piire. Nõnda et viga peitub eestkätt „lastetoas“, ja need, kes seatud ja kutsutud juhtima noori, katsugu see küsimus klaarida kõigepealt noorte juures, siis võib neist loota sõbralikke liikmeid üldises üliõpilasperes.

Tahaksin siinkohal lühidalt puudutada veel kohatade hankimise küsimust „omameestele“. Tuleb pidada täitsa loomulikuks nähteks, et ametkonna juht, kellest oleneb kaadri komplekteerimine, mõnegi temale isiklikult tuntud noormehe teenistusse võtab. Siin on sageli tegemist usaldusküsimusega ja selle üle ei saa vaielda. Küll tuleb aga tõsiselt laita seda nähet, kus mõned üsna suuredki riiklikud ametkonnad koosnevad 100-protsendiliselt „oma meestest“. Sellega isegi uhkustatakse. Uhkustamiseks ei peaks aga niisugusel korral põrmugi põhjust olema, vaid meie peame siiski kord selleni välja jõudma, et mitte isiklikud tutvused ja eestkostmine, vaid isiklik tublidus on ainumäärajaks ning otsustavaks teguriks inimeste valikul. Kui seda küsimust üldse on võimalik lahendada ülevõlt alla, siis tuleks hakata just seda silmas pidama ja võitlust alustatama liialduste vastu. See aitaks rohkem kaasa vahekordade silumisele kui ükski „välispidiseks“ tarvitamiseks määratud arstim.

Arvestades meie akadeemilise noorsoo arvulist lopsakust, on vastavad organisatsioonid paisunud küllaltki suureks. Ei ole kellegi saladus, et pea kõik vanemad Tartus asuvad organisatsioonid on sunnitud olnud laiendama oma ruume kas juureehituse teel või asuma ehitama uut ja avaramat kodu. Teisest küljest ei ole ka praegusaja tavaline üliõpilane enam see, keda me

tundsime pärastsojajaeegses Tartus: täiskasvanud ja igast tulest ning veest läbikäinud meeste asemel täidavad konvendikortereid arglikud noorurid. On selge, et vastavalt sellele peavad muutuma ka noorte kasvatusmeetodid. Ei ole võimalust olnud tähelepanekuid teha üldisemalt, kui palju kasu on tulnud hiljuti ametisse seatud konvendivanemate instituudist kasvatuslikus mõttes, aga näib, et tegelik kasvatus töö lasub endiselt ikkagi vanemate kaasvõitlejate õul ja needki on omakorda küllaltki noored.

Selles küsimuses võib ja peabki iga organisatsioon õndsaks saama oma meetodi abil. Ja sellele alale olgu pühendatud minu kindla veende järele organisatsiooni kogu jõud.

Kui üliõpilasorganisatsioon võtab vastu oma perre noore keskkooli lõpetanu, siis võtab ta sellega enesele kogu vastutuse selle inimese edaspidise arengu eest. Meie riik ja rahvas ei vaja elutuid tuupijaid, veel vähem mittemidagitegijaid ning logelejaid, ta vajab mehi, kes omavad eestkätt teoinimese voorusi: otsustusvõimet, eneseusaldust, distsipliini, autoriteeti, olukordade tundmist, orienteerumist üldrahvuslikkudes ja isegi poliitilistes küsimustes, aga samal määral ka mitmekülgset arenenud vaimu- ja tundeelu inimest. Näiteks ei oleks sugugi üleliigne lähemalt tutvuneda ka n. n. oxfordi-liikumisega ja selle hüvedega. Oxfordiiniimestel on seda julgust, mis paljudel tänapäeva inimestel puudub, nimelt — julgust vaadata iseendale avameelselt näkku, näha oma tõelist palet, ilma midagi ilustamata ja varjamata. Oxfordi-liikumine, ühe aja lehe referaadi järele, tähendab õieti moodsa inimese teed vana evangeeliumi juure. Kuid ta ei taha olla mingi eriline kirik ega usuline organisatsioon, vaid teda kannab ainult üks soov — aidata tänapäeva otsi-

vail ja igatsevail inimesil leida sügavamaid eluväärtusi. Sest inimesed ei kannata millegi muu all nii raskelt kui omaenese sisemise tühjuse all, ega ole tõeliselt midagi raskemalt talutav kui elu ilma igasuguse sügavama mõtte ja sihita.

Minu arvates oleks aeg mõelda ka alkoholi tarvitamise normeerimisele konvendis, vajaliku öörahu kindlustamisele, sportlike ürituste intensiiveerimisele jne.

G. Leets

Vabadussõja algpäevil Narvas

25. novembril 1918 sain 1. suurtükiväe rügemendi ülemalt kapten H. Kaulerilt Tallinnas kirjaliku ettekirjutuse ilmuda Narva kaitseliiduülema alamkapten H. Laretei käsutusse. Samal päeval sõitsin õhtuse rongiga Tallinnast välja ja järgmisel päeval, 26. novembril, ilmusin alamkapten H. Laretei juurde Narva raekotta, kus tol ajal asus Narva kaitseliidu ülema staap.

Minu ülesanne seisis selles, et asuda esimeste Eesti suurtükiväe üksuste vormeerimisele, kasutades materjalosa, mis Saksa okupatsiooniväed pidid meile, eestlastele, Narvas üle andma. Et sakslased aga viivitasid suurtükiväe üleandmisega, siis kohalik kaitseliiduülem kasutas mind ühes mõne teise suurtükiväelasega Narva linna sisekaitse alal. Jaapani karabiin seljas ja püstol ning paar käsigranaati vööl, olles 2—3 kaitseliitlasist koosneva salga vanemaks, patrulleerisin Narva linna tänavail.

Õöbisin puubarakis Nestervalli kasarmu läheduses (praegused linnahaigla barakid).

Neid ja teisi üritusi ootab meilt kasvav akadeemiline noorus. Seda võlgneme neile, sest nemad vaatavad meie, vanema põlve kui eeskuju ja toetaja peale.

Leidugu Ugala 400-liikmelisel perel ka juubelpidustuste keerises aega ning huvi tõsisemalt peatuda nende probleemide juures ja leidugu neil oskust ning julgust leida uusi teid ning uusi, avaramaid võimalusi oma põhimõtete teostamiseks, sest meie ju tunnistame, et me eesti rahva pojad oleme ning nendeks jääda tahame!

26. ja 27. november möödusid rahulikult, olgugi et meeleolu linnas polnud kaugeltki rahulik... Räägiti ja oodati venelaste pealetungi, linna punaste mässu, saksa vägede lahkumist Narvast, sildade õhkulaskmist jne.

Kasutades kaitseliidu teenistuses ettetulevaid puhketunde, käisin vaatamas Kreenholmi vabriku linna-poolse kasarmubloki juures seisvat saksa patareid, missugune mind kui suurtükiväelast väga huvitas. See koosnes kahest kergest välikahurist ja seisis positsioonil Kreenholmi väikese pargi kohal, torud pööratud Jaanlinna suunas. Patarei meeskond elutses esimeses ligemas patareipoolses blokis, kuna hobused olid paigutatud vabriku tallidesse. Ligemalt patareid uurida sakslased mind siiski ei lubanud, olgugi et suhtusid minusse võrdlemisi heatahtlikult. Patarei meeste meeleolu paistis olevat hea — mehed rõõmustasid peatse kojumineku üle.

27. novembri õhtul, lõpetades järjekordse patrullkäigu linnas, heitsin puhkama võrdlemisi hilja. Oli külm väljas ja barakis vilu.

Vil. A. Pääsuke oma patareiga Soldino mõisa all.

Ärkasin kahuripaukudest. — Kell oli 0600 ümber, 28. novembri hommikul a. 1918. Kuuldus ka kuulipildujate ja püsside raginat. Riietusin ja jooksin linna. Esmalt raekoja juurde, sealt puusillale ja siis piki tuntud teed saksa patarei poole Kreenholmi. Ilma küsimata oli olukord selge: venelased tungivad Narva kallale. Nii siis, — tund on lõõnud ja Eesti-Vene sõja esimene päev kätte jõudnud... Saksa patareide kiire tuletampo ja kuulipildujate ragin löid üleva lahingumeeleolu.

Vabadussõjast osavõtnud ugalasi lahingute vaheajal.

Joala tänaval kohtasin 4–5 saksa sõdurit, kes nähtavasti ruttasid ka patarei poole. Sammusime koos edasi. Raudtee ülekäigukohal pöördusime samas asuvasse saksa „Pioneerpark'i“ kust saime käsigranaate. Asetasin vöö vahele 4 puuvarrega käsigranaati; väljandja sakslane õpetas neid tarvitama. Panin sealsamas pähe tuliuue saksa raudkiivri ja ruttasin edasi. See võis olla kella 0800—0830 paiku.

Ugalased M. Ostrov, H. Karu ja P. Ruus ratsaluurajatena Vabadussõjas.

Patarei tulistas Jaanlinna ette sihikuga, mis oli veidi alla 4000 meetri, ja tarvitas vaheldumisi harilikku laskemoonaga rohkesti gaasimoonaga. Jälginis huviga tegevust suurtükkide juures, — seal töötati kiirelt ja hästi.

Kella 0900 paiku hakkasid patarei peal vinguma püssikuulid. Esialgu sellele ei pööratud erilist tähelepanu. Arvati, et on tegemist juhuslikkude kaugete kuulidega Jaanlinna eest. Pea kostsid paugud lähedalolevatest vabriku elumajadest (blokkidest). Nähtavasti kohalikud punased arvasid, et on saabunud paras

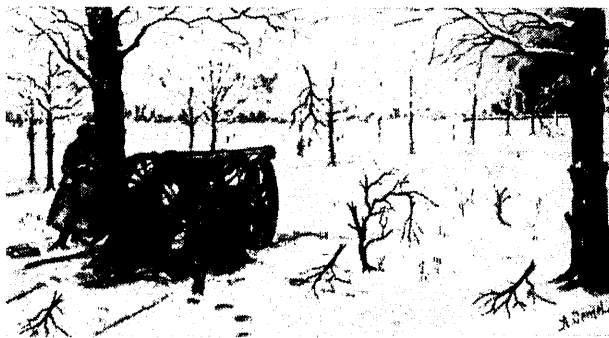
Kärstna all 6. 1. 19.

moment Jaanilinnale kallaletungivate seltsimeeste abistamiseks seljatagant. Patarei peal saab kaks sakslast surma ja kolm haavata. Sakslased reageerivad sellele karmilt: patareiohvitser annab liihikese käsu ja kahtlastesse akendesse lendavad käsigranaadid. See

mõjub. Patarei, kes seljatagant tulnud paukude mõjul katkestas lühikeseks ajaks tule, hakkab uuesti tööle.

Varsti kuulide vingumine patarei tulepositsioonil tiheneb. Paugud kostavad kuskilt Paemurru poolt. Pöörduetakse ümber ja Paemurru metsa serval nähakse tihedaid ahelikke liikumas patarei suunas. Mõni minut möödub pinevas vaikuses. Kõikide silmad, binoklitega ja ilma, kiinduvad Paemurru metsale. Pole kahtlust — vaenlane on seljataga! Olukord tundub kõikidele tõsisena. Patarei peal olev ohvitser informeerib telefoniga 405. jalaväe rügemendi ülemat ähvardavast ohust ja palub kiiret abi; saadab ratsakäskjala linna ülesandega juhatada patareile abiks tänaval leiduvaid vabu mehi.

Suurtükid keeratakse ümber ja patarei avab umbes 800 meetri kauguselt tule uue vastase pihta. Esi-algu lastakse šrapnellidega ja granaatidega riksetil. Kui venelased veelgi patarei poole nihkunud, läheb patarei kartetšitule peale üle. Meeskond töötab

Kärstna lahing, millest võttis osa vil. G. Leets.

haruldase rahuga. Tuuakse välja üks kergekuulipilduja ja seatakse laskevalmis lähedal oleva liivahunniku taha patarei vasakul tiival. Aeg näitab 0940.

Abi ongi kohal. Kreenholmi kõnniteelt, patareist meetrit 300 paremal, kostab juba kuulipilduja ragin. Ruttan sinna. Leian eest trobikonna sakslasi kahe kergekuulipildujaga ühe ohvitseri juhatusel — silma järgi meest 40—50. Sakslased asuvad kraavis, kuulipildujad tulistavad üle asfalteeritud kõnnitee. Noor piiberkraega saksa ohvitser seisab püsti, näoga vaenlase poole, toetudes seljaga vastu puud, ja suitsetab rahulikult sigarit. Tuli, avatud võrdlemisi kauge maa pealt (meetrit 800—1000), ei avalda silmanähtavat mõju vastasele: ahelikude edasitung muutub küll aeglasemaks, kuid järkjooksudega vastane jätkab liikumist patarei ja Uusküla suundades. Külmunud põllul pais-tavad selgesti silma 7—8 ahelikku.

Sakslastele seltsib varsti Kreenholmi puiesteel salkkond eestlasi mitme ohvitseriga (meest 30), kes tulnud linnast.

Saksa leitnant eraldab oma salgast meest 15 ja saadab nad ühe kuulipildujaga vaenlasele Uuskülla

Joala lahing, kus vil. G. Leets sai haavata.

vastu, käsuga haarata vastase pahemat tiiba ja võtta ta küljepealt flankeeriva kuulipildujatule alla; kohale-tulekust anda märku valge raketiga, mille järele siis ka meie salk pidi vastasele kallale tungima. Imestasin saksa leitnandi lause üle, mis kõlas tõlkes umbes järgmiselt: „Kui bolševikud hakkavad metsa tagasi valguma, siis takistage seda küljepealt kuulipilduja tulega. Niitke nad kõik maha!“ O-hoo, mõtlesin endamisi, nagu veidi vara oleks nii kindlalt kõnelda vastase taandumisest, kui tema pealetung on alles täies hoos!

Eraldatud salkkond sakslasi jooksis raudtee kaubajaama aitade varjus määratud kohtadele ja ei möödunud kuigi palju aega, kui nägime tõusvat valget raketti.

„Nüüd edasi!“ kõlab saksa leitnandi käsklus. Ja jooks ongi lahti. Jooksen kaasa.

Venelased on vahepeal nihkunud juba Paemurru metsa idaservast meetrit 500—600 ida poole ja nende esimesed ahelikud on jõudnud Uusküla lõunaserva kõrguseni Uusküla poolt on kuulda saksa kuulipilduja raginat. Patarei laseb veel viimased paugud ja vaikib, et mitte tabada Joala välja mööda liikuvaid omi mehi, kes juba jõudmas vastase lähedusse. Omaette aga mõtled kärstult: „Patarei, tuld, tuld!“

Joostes komistan paar korda. Püüan joosta ühel joonel sakslastega, — ega's eestlane tohi lahingus sakslasest maha jääda! Näen paari sakslast kukkuvat. Veel moment — oleme üle sügava kraavi — ja näed venelasi üsna ligidal. Jääd seisma, lased karabiinist paar lasku ligemate kujude pihta ja jälle edasi.

Joala lahing 28. nov. 1918. a.

Truiks jääme isamaale...

Hans Ostrat

langenud 4. veebr. 1919.

Karl Kurvits

haav. surnud 24 märts. 1919.

*Vabadussõjas langenud ugalaste mälestustahvel
konvendi korteris.*

Tabad mitte just halvasti. Siin-seal raksatavad sakslaste poolt visatud käsigranaadid.

Venelastel hakkab töötama üks kuulipilduja. Kuulid jooksevad esmalt maasse meie ees ja siis lendavad üle peade: kuulipilduja meeskond ei suuda võtta õiget sihikut, või närveerib, nähes meie kiiret lähenemist.

Aga seal tuleb äpardus, — keegi justkui lööb kaitse vasaku käe pihta. Karabiini küljest lendab pilbas. Oled haavatud peopesasse ja imestad, et polegi valus. Igatahes tegevust see esialgu ei sega!

Nüüd käitub saksa ohvitseri ennustus ja vaenlane jookseb tulnud teed metsa poole tagasi. Kuid pääsemine päästvasse metsa pole kerge — saksa kuulipilduja flankeeriv tulitõke teeb puhta töö ja osa venelasi pöördub hädas meie poole tagasi.

Uus äpardus: teine püssikuul satub reide ülalpool põlve. Kerge haav pehmes lihas ei sünnita kuigi suurt valu. Ei lonkagi!

Laskmine hakkab lõppema. Kostavad veel vaid üksikud paugud. Sanitaarpakikesega seon oma käe haava kinni, kuna üks sakslane asetab mähise jalale.

Joala väljal on rohkesti surnuid ja haavatuid. Ühes kohas on niidetud maha kogu ahelik, — nähtavasti samast saksa kuulipildujast, mis asus flankeerival positsioonil Uusküla ja Paemurru vahel. Haavatutega käituvad sakslased ammutult. Enamiku neist lasevad püssidest maha või torkavad tääkidega surnuks. Seejuures vannuvad, et punased olla lepinguvastaselt enneaegu ja äraandlikult neile kallale tunginud.

Lahinguväljal leiame 2 rasket kuulipildujat, — ühel pooleldi lastud lint sees.

Surnute hulgas äratab tähelepanu üks hästi rietatud mees ohvitseri talimütsiga (papaha), ohvitseri sineliga ja ohvitseri mõõgaga. Paberitest selgub, et on tegemist eestlasest kommunistiga, eesti revolutsioonilise komitee liikmega ja eesti küttide nõukogu esimehega Jaan Sihver'iga, kes rügemendi tegevust isiklikult juhtinud, ja et vastasena esines 2-ne Viljandi kommunistlik kütirügement, kes täna Joala väljal

hävines pea täielikult. See rügement oli tulnud 360-mehelises koosseisus 27./28. novembri õöl Piimanina kohal üle Narva jõe, vangistanud sealse metsavahi, keda sündinud teejuhina viima neid mööda metsi Narva linna lääne servale. Rügement pidi otsustama Narva saatuse ootamata löögiga seljatagant. Ja pean tunnistama, et Narva linna saatus oli sel hetkel tõesti kaalul...

Kontrollides surnute taskuraamatuid selgus, et selles eesti nimega kommunistlikus kütirügemendis oli ka puhastverd venelasi.

Koomilise kujuna esines üks tüsedavõitu lühikese kasvuga sõdur, kes lahingu lõppedes tuli Paemurru metsast meie juurde, tassides enda taga raskekuulipildujat „Maximi“. Ta osutus nutvaks naisterahvaks, kes olla Venemaal seltsinud 2-es Viljandi kommunistlikus kütirügemendis teeniva mehega; kaasasolevat kuulipildujat pakkus sakslastele. Et tema välimus ja korrapärane sõduririietus äratas kahtlust, siis hakati uurima naise päritolu kommunistlikus rügemendis. Leitud paberite järgi selguski, et ta on vabatahtlik-sõdur ja seisab rügemendi nimekirjas. Sakslased viisid ta kõrvale ja lasksid mäletavasti maha, vaatamata vahepeal kohalikust Kreenholmi haiglast tulnud haastajaõe härdale palvele seda naist ja ka teisi haavatuid mitte tappa.

Vastane oli varustatud heade sinelitega ja korralikkude jalanõudega, kuna mütsid (vene papahad) olid kehvast seisukorras. Relvadeks omas tuliusi vene vintpüsse tääkidega.

Lahinguvälja ülevaatusel sai fikseeritud veel üks huvitav asjaolu: punaste poolt loobitud vene pudel-käsigranaadid ei lõhkenud ja nende silmitsemisel selgus, et granaatidel puudusid kapslid. Niiivne oskamatus või midagi muud?

Lahing Joala väljal lõppes kella 1130 paiku ja kell 1200 lahkusin seal, et minna linna.

Umbes samal ajal lõppes lahing ka Jaanilinna ees. Venelaste korduvad kallaletungid seal olid eestlaste ja sakslaste ühisel pingutusel veriselt tagasi löödud. Vene patareid aga tulistasid harva tulega linna edasi. Mürsud kukkusid peamiselt sildade ja raudteejaama rajooni.

Tegin 4. jalaväerügemendi ülemale kolonel A. Seiman'ile rügemendi staabis suulise ettekande Kreenholmi sündmustest ja teatasin, et olen saanud haavata käest ja jalast. Ettekande ajal lõhkes üks granaat saksa kiriku läheduses, 4. jalaväerügemendi staabi asukoha kõrval. Staabi aknad purunesid.

Saabub teade venelaste dessandist Narva-Jõesuus.

Kella 1530 paiku lastakse sakslaste poolt õhku kõik Narva sillad ja sakslased taanduvad linnast Tallinna suunas.

Õhtupoolikul järgnevad sakslastele ka meie mehed — kaitseliit ja sõjaväe üksused. Kolonel Seimani 400-meheline rügement kuivab kokku umbes 100 mehe peale. Osa rügemendist liigub pikki raudteed, osa aga Tallinna maanteed mööda.

Eesti kunstielu uusi arenguteid

Uus ümberkujundamise ajajärk meie riiklikus elus hakkab avardama ka rahvapärase kunstielu arenguteid. Hr. President K. Pätsi vastutulelikul toetusel teostati „Vane muise“ kunstiteatri uusehitus, uuendati Vabadussõja sangarite üleriigilise mälestusmärgi teostamise mõte, pandi alus Eesti Kunstimuseumi rajamisele, asutati riiklik kõrgem kunstiõppeasutus Tallinna ja p. m. Ilmset mõju ja kaunistavat ilu tõi paiguti ka kodukaunistamise aktsioon maa esteetilise ilme kujundamises.

Loomulikult kerkib säärase suuremate kultuurielu korraldamise kavadega üles sootu uusi perspektiive, mida võib-olla liig ligidalt, ehk ligidase aja distantsi tõttu ei suudeta veel õieti hinnata, ent millised rahva keskel vaadatuna põhilist tähtsust evivad.

*

Tähtsaimaks eelmärgituist pean ma Vabadussõja kangelaste mälestuse jäädvustamist kunstilise tõlgenduse kaudu. Juba sellepärast, et see puudutab iga üksiku riigikodaniku huvi- piirkonda, kehastab rahva pieteedi, patriotismi ja teisi tundeid ning tõstab rahvuslikku enesetunnet. Kuid enne kui monument kerkib pealinna Vabadusväljakule, peaks selle ideestuse kavand kõige laialisemais rahvakihtides niivõrd

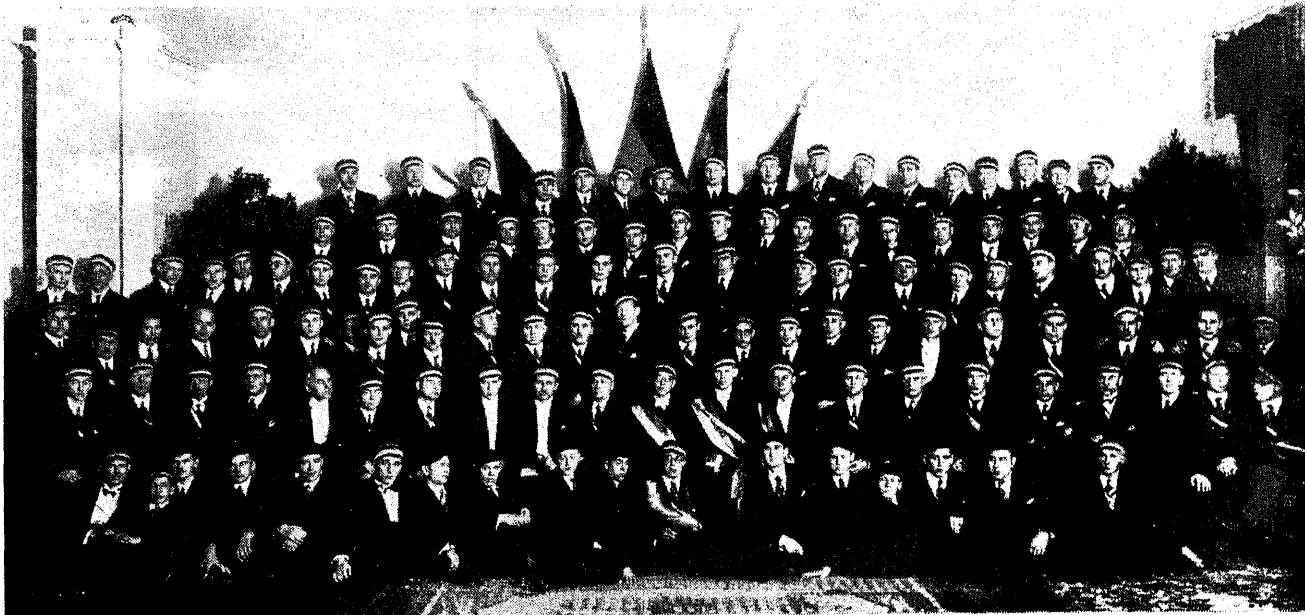
tulise selgitusega tuttavaks saama, et see ker- kiks mitte arhitektide ateljeest, vaid kogu rahva hingelisest tulest. Ning veel enam peaks riikliku korraldava käe abiga plaanistatama ja muinsuskaitsega hõlmama, eriti küll üle kohen- dama kõik senini rahva poolt ühiselt ehitatud sõjasangarite mälestusmärgid. Kohalik hoolit- sev käsi ei suuda seda teostada ka parima taht- mise juures vajaliku kultuuriga, mõnikord kogemuste, eeskujude ja vahendite puudumisel. Vaid selleks tuleb luua erikapital ja ametisse seada vajalikud inimesed — kelledeks võiksid olla esijoones vastava eriharidusega sõjast osa- võtnud isikud või invaliidide organisatsioonid — nagu see on korraldatud mõnel pool Prantsus- maal.

*

Ulatuslikumat tähtsust omab ka Kunstimuu- seumi küsimus. Ehkki tolle kultuuri vahetu- maks osasaajaks on linnakodanik, õppiv noor- sugu ja turist, tähistab meil kunstimuseumi ehitus uut sammu moodsa kultuuri suunas. Vii- mast ei tule ju ainult laenata, vaid ka oludest kujundada. Nüüd tuleb üheaegselt lahendada ka meie muuseumide küsimus üldse. Seda tu- leb otsustada radikaalselt ja kogu rahva huvi ning kaugema tuleviku seisukohalt. On tarvis

Võtsin öökorterist oma ranitsa selga ja ühes leit- nant K. Terras'ega (praegune riigisekretär) ning veel mõne suutükiväelasega, kelle nimesid ei mäleta, lahku- sin pimedas tules linnast Tallinna maanteed mööda. Peeterristi juures ühinesime Narva kaitseliidu ülemaga alamkapten H. Laretei'ga, kelle juhatusel suurtüki-

väelaste salk sammus Laagna poole edasi. Peeterris- til oli kokkupõrge laevadelt tulnud vene madrustega, kes lühikese tulevahetuse järel kadusid mere poole. Peeterristi kirikuaias leidsime 2 haavatud sakslast. Ööbisime Repnikus, et järgnevatel päevadel kaasa teha Eesti Vabadussõda kahe aasta kestel.

„Korp. Ugala“ pere 20-dal aastapäeval 1933. a.

kaaluda põhimõtteid. Tallinnasse tuleks kujundada: 1. Eesti Kunstimuuseum — ühes Lääne-Euroopa, Balto-Skandia ja naabermaade osakondadega. 2. Sõjamuuseum — ühes Muinaskultuuri (linnuste), Arhitektuuri (vana Tallinn, v. Narva, v. Tartu jt.; mõisad, lossid jne.) ja Liiklemisosakonnaga (sõidukid, sillad, teed, raudteed, lennuasjandus). 3. Kaubamuuseum — ühes Tarbekunsti, Reklaami ja Mänguasjade osakonnaga. 4. Linnamuuseum — ühes Etnograafilise, Turismi, (Muusika-teatri) ja Arhiivalise osakonnaga. 5. Meremuuseum — ühes Laevanduse ja Kalanduse osakonnaga. 6. Vabaõhumuuseum. 7. Provintsiaalmuuseum. 8. Kiriku muuseum ja 9. Zoo. Tartusse jääksid siis: 1. Eesti Rahva Muuseum ühes Arheoloogia ja Kunsti osakonnaga. 2. Klassiline Kunstimuuseum ühes Kunstiajaloo ja „Pallase“ kunsti osakonnaga. 3. Linnamuuseum ühes Kultuurilise ja Pedagoogilise osakonnaga. 4. Tervishoiumuuseum ühes Kodukultuuri ja Lastekaitse osakonnaga. 5. Põllutöomuuseum — ühes Maaparanduse ja Talunduse ja Metsa osakonnaga. 6. Ülikooli Raamatukogu. 7. Keskarhiiv. Viljandisse jääks: 1. Linnamuuseum ja 2. Kultuurimuuseum, viimane ühes mitmesuguste valikväljapanekute osakondadega teistest erimuuseumidest. Narva jääksid: 1. Linnamuuseum, 2. Peetri Muuseum ja 3. Vabadusemuuseum — V.-sõja ja eesti kultuuriloolise osakonnaga. Pärnusse kujuneks 1. Linnamuuseum ja 2. Eesti muuseum — ühes mitmesuguste alade valikväljapanekutega saartelt ning mandrilt. Teis-

tesse linnadesse tuleks esialgu korraldada nn. linnamuuseumid.

*

Tallinna Eesti Kunstimuuseumi küsimus oli võrdlemisi akuutne juba 1934. a., mil hr. K. Maurits vägagi lugupidamist väärivate korrektiividega muuseumi projekti avalikult tutvustas ja arvustas. (Vt. Päevaleht 30. XI 1934.) Nüüd, kus hoone ehitus tuleb juba teoksile, võidakse lähemalt vaadelda ka selle sisustamise kavatsusi. Kunstimuuseumi ruumid olid esialgselt fikseeritud järgmiselt: 1. kord: a) vestibüül garde-roobi ja tualetiga 200 inimesele, b) skulptuuride saal 140 rm; c) rahvakunsti osakond 325 rm; d) rakenduskunsti osakond 230 rm, millest 2 tuba Gildide ja Vana-Tallinna esitamiseks; e) Graafikaosakond 80 r-m; f) raamatukogu ja lugemistuba 50 rm; g) restaureerimise tuba 30 rm; h) kantselei ja direktori kabinett 50 rm; i) 2 korterit teenijaile à 1 tuba + köök. Ning — 2. kord: a) vestibüül-trepik; b) vanemad maalid (Lääne-Euroopa), 180 rm; c) Vene maalid, 60 rm; d) Balti kunstnike maalid, 150 rm; e) eesti kunstnike maalid, 400 rm; f) kirikukunsti osakond, 150 rm ja g) päevapildistamise osakond, 25 rm. Kunstiesemete väljapanekuks on seega ruumi 1700 ruutmeetrit, kusjuures projekti kõikumised võivad muudatusi tuua ca 10%. Hoone peab tagama 30 aasta jooksul juurdetuleva kunstiloomingu ärapaigutamise võimalusi. Võiks ette öelda, et säärase jaotuse juures ta juba praegu on kitsas. Ja seda on öeldudki. Ent meie ei ole ju mõni suurriik, jne. Olles

Üliõpilaskonvent „Korporatsioon Ugalala“ asutati rahvuslikule alusele.

Juhituna õilsatest põhimõtetest on ta kujunenud oma vaimult tugevaks ja kindlaks organisatsiooniks, kuhu iga liige uhkusega võib kuuluda.

Minu südamlikumaid tervitusi „Korp! Ugalale“ ja tema laialdasele perele konvendi 25 a. juubeli puhul.

Sihikindlat, üksmeelset ja jõurikast arengut ka tulevikus!

OSKAR KASK.

ratsionaalsed, tuleb sellise hoonega leppida, kogu uhkustada ja tänada võimalusi, mis kunstiasjandusele sellise ohvri toonud. Ent sealjuures tuleks tõsiselt kahetseda kavatsatud sisustamise jaotust.

Rahvakunsti osakond 325 rm ruumis kujuneks muuseumi valulapseks oma liig piiratud kogu tõttu ja annaks suurte maalikunsti osakondade kõrval suhteliselt vale pildi sellest varasalvest. Ta puudub kõigis moodsais kunstimuuseumes ja tuleks meilgi jätta ära.

Rakenduskunsti osakond on tõepoolest meil praegu oluline, ent silmas pidades praegust arengutendentsi ja rakenduskunsti spontaanset edu, oleks mõttetu piirata 230 rm esinduspinna. Sellele tuleb meil pühendada märksa tõhusamat tähelepanu ning lähemas tulevikus ellu kutsuda Rakenduskunsti resp. Kaubamuuseum, milline vanale Hansalinnale otse iseloomulik oleks. Sinna — osakonnad, reklaam jne. Gildide ja tsunfti pärandusele tohiks küll kõige vähem õigust olla aset leida E. Kunstimuuseumis. Need sobiksid märksa paremini Kaubamuuseumi.

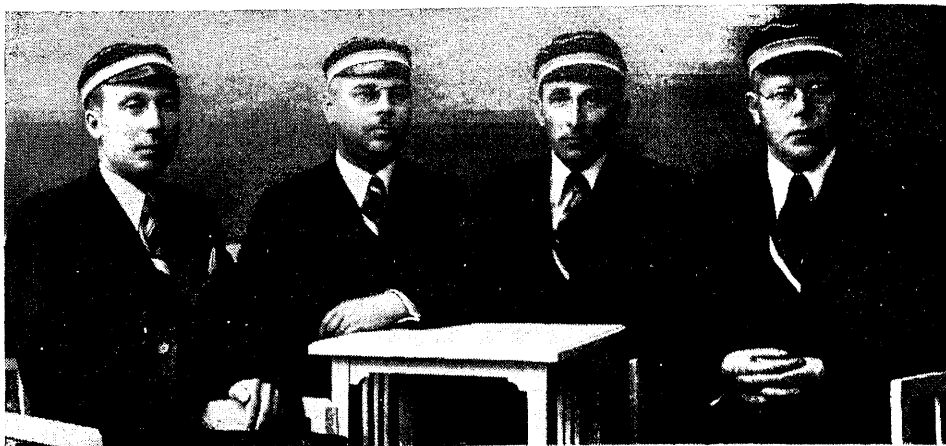
Kuidagi ei näi põhjendatud olevat ka kirikukunsti osakonna asutamine Kunstimuuseumis. See on otse võõrkeha moodsas hoones, sest kirikukunst vajab küll enne kõike oma mõjule tulekuks vastavat ümbrust. Miks ei võiks sellega vääristada meie lagedaid kirikuid?! Kui Lübecki toomkirik kuulus on just oma harulduste — kunstiesemete poolest, mis kõik sinna kokku kuhjunud, miks ei või religioosse kunsti teenistusse rakendada ka Tallinna Toomkirikut, Olivistet või Kaarli kirikut? Püha pilte ja kujusid võib ju Kunstimuuseumis ka olla, kuid kirikukunst ei piirdu ju ainult sellega. Esemelist on

veel enam: karikad, vaagnad, krutsifiksid, ristid, epitaafid, laekad, pingid jne. Kas tõesti nende jaoks peame uusi kalleid hooneid ehitama? Kui Kunstimuuseumis õigustatud ruum antakse L.-Euroopa vanematele maalidele, siis sama õigus oleks ka läänemaade kõige uuema kunsti näiteil, kuna meie kunst põlvneb sellest. Kuhu peame panema meile kingitud maalidekogu Belgiast? ja kas meie tohiksime asutada kunstimuuseumi nime all kogu, milles puuduksid Rootsi, Norra, Soome ja Taani kunstiteosed. Kui juba vene kunstile eri osakond — siis palju ennem Balto-Skandia — mis võiks Lääne kultuurile vastukaaluks küllaltki sisurikkaks kujuneda, seega muuseumide kaardis ja turismi elustamises üldkultuurilist tähtsust omada. Ära jätta tuleks eriline vene tuba. Selle asemel kujundada Naabermaade osakond, kuhu mahutada Läti, Vene, Saksa, Soome jt. töid. Juba eelpoolmärgitud ärajätmiste arvel tuleks luua eri osakonnana nn. portree gallerii — nagu see on Briti Rahvusliku Gallerii juures — kuhu tuleksid koguda kultuuritegelaste, akadeemikute, riigi- ja rahvajuhtide, kirjanike, kunstnike jne. näopildid ja kujud. Seda just sellepärast, et viimastest tihti pole saadaval nii kunstiküpsset või esinduslikku teost, kui vajaks seda muuseumi puht-kunsti gallerii. Ent kunstikultuuri peeglis on neil isikuina väga suur tähtsus. Samuti võiks eriosakond olla teatrile — filmikunstile, millised tulevikule esitamiseks meie oludes enam tähtsust evivad kui kirikukunsti vanavara.

Sest tunnustagem avalikult: Kunstimuuseumi ruum ei anna laiutada, moodne muuseum ei tohi olla „vana leina“ ja nn. gallerii „soustile“

„KORP. UGALA“ VIL-
KOGU JUHATUS.

Vasakult: E. Haabpiht
(esimees), A. Eisma (kir-
jatoimetaja), O. Faloson
(laekur) ja J. Viik (abi-
esimees).

pühendatud, vaid ratsionaalse — rahvusliku —
kultuuri propaganda teenistusse seatud mine-
viku-oleviku-tuleviku lüljana.

*

Eesti kunstnike tööde osakonna teoste vali-
kul tuleks esijärjekorras rõhutada rahvuslikku
žaanri, kompositsiooni, maastikku ja merd. Teh-
nilised eksperimenteerivad näited ja toetusostu-
dena hangitud materjalid peaksid esialgu jääma
välja. Peaks tarvitusele tulema nn. põhikogu ja
valikkogud. Nooremate loomingus tuleks teos-
tada vähemalt 5-aastane karanteeni aeg, enne
kui need määrata valikkogusse. Väliskunsti (va-
nameistrite) koopiaid, originaale ei tuleks ha-
kata hankima kohe kalli raha eest, vaid välis-
stipendiume siduda õpiülesannetega — noore-
male kunstnikele — maalida mõnd koopiat
välismuuseumis. Seda on paljud suurmeistrid
teinud. Hoffmanni kopeeritud Tiziani Lavinia
puuviljavaagnaga ei teeks häbi meie kunsti-
muuseumile, ent ta on era kätes. Nii viiakse
meie noori jõude edasi ja tõsiste vastukohustus-
tega.

*

Kõrgema kunstiõppeasutise asutamist Tal-
linna tuleb kõigiti õigeks pidada. Esiteks õigus-
tab seda suurlinn meie oludes, ja teiseks loodus-
lik asend — mere vaatepiir. Elavam otsene side
muu maailmaga. Mõlemad asjaolud peaksid tu-
lema kasuks uue kooli kunstiasemele. Eriti
mere lähiolu ja õhustik võib tuletada sootu teise
maalikooli kui kujuneb see „Pallasest“. Ent
muudatusi oleks tulnud teha küll programmis ja
nimelt: 1) maaliosakonna asemele ajalooline
žaanri osakond — milline meie kunstile nii va-
jalik ja elujõulisem oleks, ja 2) aktiivse
ateljee asemele illustratsiooni ateljee — otsene

kirjanduse, teaduse, ajakirjanduse jne. illustree-
rimine ja graafiline väljaõpe — meie oludes väga
nõuetav, kuid puudulikult ettevalmistatud ala.
3) Raidkunsti ateljeed tuleks eeskätt välja arenda-
da reljeefikunsti ja arhitektuuri raidkunsti
suunas. Nii välditaks kahe kõrgema kunsti-
õppeasutise (Pallas) paralleelne töö ja ühtlasi
rikastataks kunstielu arengut eluliste aladega.
Kuidagi tuleks seda tööd igatahes jagada või
koordineerida. Muidu suureneb ühes suunas
tööjõudude arv liig suureks, kuna kunstnikud
võõral tööalal halvasti töötama või puuduses
kiratsema peavad.

*

Vaadeldes kunstielu laiemate hulkade seisukohalt, jääb siin veel palju korraldada ja kohaldada uutele oludele. Tööjõude võiks siin rakendada väga mitmeti. Näiteks: 1) iga uus vald saab omale ühe nimelise kunstinõuniku, kelle poole võib pöörduda majavärvimise, tubade kaunistamise, mööbli, seltsimaja dekoratsioonide, surnuaia platsi, pidude jne. asjas. Suvevaheajal võiks kunstnik viibida oma rajoonis — talvel sooritada töid linnas ateljees ja edasi õppida instrueerimiseks korraldatud vastavai kursusel. 2) Linnadel oleksid omad kunstinõuandjad avalikkude platside, raidteoste, hoonete sisustuste jne. alal. 3) Koolidele oleksid omad kunstipedagoogid jne.

See viiks inimesi kunstiga kontakti ja paneks palju vabu tööjõude vastutusega teenistusvõimalustesse.

Kunstiorganisatsioonidel ei näi praegusel kujul olevat enam ülesehitavat mõtet, sest kunstielu üldise suuna ja tegelikud korraldused sooritab Kunsti Sihtkapitali Valitsus. Võib-olla lahendaks organisatoorse külje soodsamalt lähim kunstnike kongress?

Mõningaid võrdlusjooni Eesti ja meie eeskujumaade — Taani ja Hollandi talude vahel

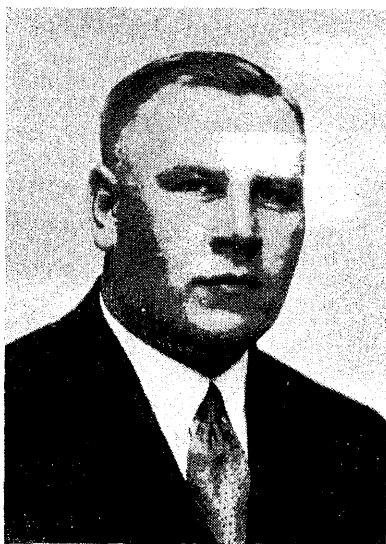
Meie põllumajandus on teinud Eesti iseseisvuse kestel suuri edusamme. Areng on tulnud toime kõikidel aladel. Kuid ei rahulduta sellega. Tuuakse eeskujuks enamarenenud põllumajanduse riike, alati esijoones Taanit ja Hollandit. Meie viljade saagid ei ulatuvat nende riikide saakideni, meie piimakari ei suutvat nii palju lüpsata kui kari neis riikides. Samuti meie talude välimus ei ulatuvat nende maade taludeni ja põllumehe enda elamistase olevat meil palju madalam. Kuigi meie põllumees on elatistaseme poolest vähenõudlikum ja ka põllutööline saab palka vähem, on taani talus üksiku põllumajadussaaduse tootmiskulu tunduvalt odavam kui meil. Niisuguseid võrdlusi võiks tuua palju, ja enamasti kaldub võrdlustulemus meie kahjuks. On huvitav seetõttu vaadelda mõningaid üksikasju kõrvuti Eesti, Taani ja Hollandi taludes.

Eesti keskmisest talust on meil kõigil üldine kujutelm olemas, olgugi et meie talu pole kõikjal üle riigi ühtlane, olles Põhja-Eestis hoopis teiseilmeline kui Lõuna-Eestis, kus talu iseseisev areng juba veidi pikemat aega on saanud kesta.

Kui vaadelda maa üldmuljet meil ja eelpoolnimetatud riiges, siis on siin küll üsna suuri lahkuminekuid. Sellal kui meil maal ringi liikudes jääb mulje, et suur osa maast on nõndanimetatud ebatootva (metsikud võsastunud niidud ja karjamaad, sood jne.) maa all, mis jätab maastikust väga korrapäratu mulje, siis Taanis maa on hoopis kultuurilisema ilmega. Ei näe seal peagu ühtegi puud ja põõsast, mis kasvaks omapead, ilma et temal mingisugust otstarvet oleks. Ei näe seal ühtegi maalapikest, mille kohta ei

võiks ütelda, milliseks otstarbeks see on määratud. Kõikjal määrab maale ja puule otstarbe inimese käsi ja hool. On tõmmatud terav kriips metsa ja niidu ning karjamaa vahele. Ülesharimata maa-ala seal ei ole. Kõikjal põld ja veelkord põld. Taanlane ei oskaks ette kujutada, et tema maa-alal, mis muide väga kallis, seisaks mõni tükk maad üles harimata. Oma valduses oleva maa ülesharimist peetakse sama endastmõistetavaks kui valminud vilja koristamist sügisel. Taanlane ei suuda sellest aru saada, et kui on olemas maa, miks lastakse seda niisamuti vähetootvalt seista ega rakendada seda oma talu tulude suurendamisele. Taani põllumehel ei ole maad liiga palju. Taani talud on keskmiselt võttes palju väiksemad kui meil, ja seepärast ei lasta seal maad niisamuti looduslikus seisukorras seista. Hollandlane on ses asjas läinud kaugemale. Temal ei ole kaugeltki küllalt sellest maast, mis loodus on temale võimaldanud. Hollandlane on endale püsivalt maad merelt juurde võitnud. Ja praegu arvestatakse, et terve 1/3 Hollandi põllumajanduslikust maast on kunagi vee all olnud, seistes praegugi jõgede ja mere pinnast madalamal. Vesi tõstetakse sealt kõrgemale pumpamisega, nii tuule jõul kui ka mootori abil.

Maa iseloom dikteerib põllumehele selle maa kasutuse viisi. Meil põllumees eeskätt otsib oma talu maatagavarast niisugust maad, mida ta saab üles harida ja oma kujunenud kindla vaate järele põllumajanduslike kultuuride kasvatamiseks kasutada. Talu ülesanne on meil enam-vähem kujunenud järgmiseks: talu peab andma eeskätt ülespidamist toiduainete näol seal töötavatele inimestele, nii palgalisele tööjõule kui ka

Üliõpilasorganisatsiooni kasvatuse sihid ja alused kujunegu sellisteks, et meie haritlane peale ülikoolis omandatud teadmiste omal erialal, saaks üliõpilasorganisatsioonilt eluteele kaasa tubli annuse ettevalmistust ühiskondlikuks tegevuseks.

RICH. VEERMAA.

taluomanikule ja tema perele. Müügiaineid annab talu kogutoodang umbes pool. Seda muidugi üleriigilise keskmisena. Kuid peab arvestama, et meil enamarenenud nurgad toodavad rohkem müügitarbeks, kuna osa meie põllumajandust peamiselt rahuldab talus töötavate inimeste ülespidamise, jättes väga vähe üle hädavajalikumateks väljaminekuteks, mida talul tarvis osta väljastpoolt. Et talu peetakse meil veel väga laialdaselt vaid igapäevase ülespidamise saamiseks, seda näitab ka see nähe, et linnades ja mujal mitmesugustel kohtadel teenivad vabakutselised, riigiametnikud ja ärimehed püüavad endale elamist „mustadeks päevadeks“ kindlustada seega, et muretsevad endale maatüki või talu. Siis nagu oleks elamine ja elu seespidamine kindlustatud.

Hollandis ja Taanis on talu majanduslik ilme sootuks teine. Taani on veidi rohkem oma talumajapidamise viisiga sarnane meile. Seal talu toodab väga mitmeid saadusi. See tootmine ei ole aga kuidagi üheduses enda toitlustamisega. Väga vähe saadakse seal talust endast seda, mida tarvitatakse oma köögis. Kuigi talu müüb aastas kuni 100 peekonsiga, ostab ta peagu kõik toiduks tarvismineva liha lihunikult. Ka leiba ei küpsetata kodus, vaid ostetakse. Talu on muutunud väikeseks omaette tööstuseks, nagu mingisuguseks üksikute loodusevarade ümbertöötajaks. Siiski taani talu saadab müügile mitmeid saadusi, nagu piima, liha, mune, isegi nisu ja mitmesuguseid seemneid. Hollandis on aga spetsialiseerumine veel rohkem läbi viidud. Seal on põllumajandus eraldunud tervete raioonide viisi, kus ühes peetakse ainult rohumaid ja kasvatatakse karja. Teisal on jällegi aiandus arenenud väga mitmesugusel kujul.

Kolmandas raioonis, merelt võidetud maadel, kasvatatakse ainult teravilja. On ka põllumehi, kes kasvatavad ainult loomasööda juurikaid müügiks. Liivastel maadel, kus midagi ei kasva, peetakse kanu. Ka kanapidamine on täiesti spetsialiseerunud. Üks majapidamine peab sugukanu ja müüb munad haudujale majapidamisele. See omakorda müüb päevased tibud poegade kasvatusse, kes need siis sügisel munema hakkamisel müüb edasi munafarmidele. Nii siis äärmine erinemine erialade järgi.

Meil kriisiaastate õpetusena öeldakse, et liiga spetsialiseerunud majapidamine olevat selle saaduse hinna languse korral raske seisukorras. Majapidamises aga, mis toodab mitmeid saadusi, võivad teised saadused ühe ebasoodsas olukorras oleva saaduse hädast välja aidata.

Ainult ühte või paari saadust tootev talu on nagu tööstus. Ka tööstuses võib raskusi olla ebasoodsate hinnavahekordade juures, kuid näib, et tööstus siiski nagu rohkem oma omanikule tulu jõuab jätta. Seal tulevad tootmiskulud odavamad, sest ainult üksikuid aineid tootes võib neile täit tähelepanu pühendada ja töövõttet äärmiselt ratsionaliseerida. Meie eeskujumaad põllumajanduses vihjavad ka sellele, et meiegi, kui sealt eeskujule tahame võtta, peame rohkem üksikutes taludes spetsialiseeruma hakkama. Spetsialiseerumine tuleb muidugi läbi viia vastavalt mullastikuoludele ja asukohale. Siin näeme juba esimesi samme selleks. Nii on kujunenud meil üksikud raioonid, kus piimakarjapidamine ja sellega seoses olevad alad on eriti arenenud. Teisal jälle on suuri edusamme tehtud teraviljakasvatuses.

Huvitav on võrrelda Eesti, Taani ja Hollandi taluhooneid. Siin on igapäevsel kujunenud

oma kindlad traditsioonid, millest visalt peetakse kinni. Vaid otstarbekohasem korraldamine ja uute hoonete juurdetulek sunnib hoonestikus muudatusi ette võtma. Meie talu hooned on võrdlemisi laiali pillatud. Üksikute hoonete vahe ulatub tihti üle paarisaja meetri. Enamasti elumaja on kaugemale ehitatud karjalaudast ja teistes hoonetest, kus asetsevad loomad. Loomade elamine ja olemine nagu oleks nii must, et inimelamu ei sobi sinna juurde. Taanlastel on aga teised põhimõtted. Seal taluhooned asuvad peaaegu kinnises nelinurgas üksteise küljes. Ühe hoone juurest teise juurde pääsemine on kerge. Seal meil tavaliselt laudaga ühendusesse seatav laudaümbruse pori ja sõnnik ei tule arvesse, sest Taani õued ja lauda ümbrus on kividega sillutatud, mida pealegi igal laupäeval pühitakse korralikult üle. Kuna laudad on eranditult puhtad laudad ja virts kogutakse virtsakaevudesse, siis ei esine haisevaid vedelaid aineid ka lauda ümbruses, mis sunniks lauta elamust eemale viima. Veel kaugemale selles suhtes on mindud Hollandis. Seal on kogu talu hoonestik ühe katuse all, kujutades endast nagu suurt küüni, mille ühes otsas asub elumaja. See ühine hoone ei jäta aga kuidagi meie nii põlatud vana Põhja-Eesti koosehitise muljet. Hollandis on talus ühishoone üks ots, ehk nn. fassaad, kus asuvad inimeste eluruumid, pööratud tee poole ja üldmulje jääb sellest, nagu see hoone olekski hiiglasuur elamu. Kuid tegelikult elumaja võib vahest ühe kuuendiku või veel vähem ühisest hoonest enda alla, kuna loomalaud asub selle suure „küüni“ ühel serval, hobusetall teisel ser-

val ja söodatagavarad keskel, kus neid läbi seinaluukide on lihtne anda loomadele ette. Huvitav on, et see taluhoonete tüüp on püsinud siiani kõige varemast ajast peale. Ka siin ei häiri elumaja ja karjalaut üksteist liigse lähedalolekuga, pigemini täiendavad üksteist. Nimelt on kari suve läbi väljas karjamaal. Karjalaut on aga põhjalikult puhastatud ja täidab eluruumide aset. Selleks on sinna mööbel sisse pandud. Niisugustes karjalautades veedavad mitmedki linlased oma suve. Kui minna esimest korda sinna ruumi, siis annab hulk aega otsida karjalauda tunnuseid, nii osavalt on need peidetud.

Talu hoonete asukohal ja nende asetusel üksteise suhtes on eriline tähtsus mehhaniseerimise ja ratsionaliseerimise seisukohalt. Ja näib, et mida rohkem meil nimetatud küsimustele tähelepanu pööratakse, seda enam kerkib üles hoonete asendi ja käepärasuse küsimus. Tööde mehhaniseerimine on kindlasti raskem laialipaisatud hoonete juures, samuti nõuab tööd ja aega rohkem, kui karjalaut ja söodatagavarade ruumid on üksteisest kaugel. Tööviljakus on näiteks väga madal, kui tuleb lehmadele kaugelt küünist iga söötmise ajal heinu ette kanda.

Ka põllutöölise küsimus ja tööde korraldamine talus on nimetatud kolmes maas väga erinev. Meil on Taanist ja Hollandist palju sellel alal õppida, kui soovime endale ka teatud põllumajanduses tegelevate oskustöölise kaadrit välja kujundada.

Töö toimub neis maades kindla ajajaotuse järele nagu meil suurmajapidamises. Tööline on

Ksv! KAJARI.

*Ei saand Tartus õiget palka,
Võttis kätte, sõitis Valka.*

Ksv! PÄÄSUKK.

*Jokohama, Tseilon ja Kalkutta,
Aga „oma sadamasse“ ta ei ruttu.*

Ksv! MUTSO.

*„Noblesse oblige“ on üle kõigi,
Tall' allub mõistus, püksilõige.*

talus suvel kell 7 õhtul. Seejuures aga kesk-hommiku ja lõunavaheajad on lühemad kui meil. Põllutöö alal on juba aastate kestel kindlad traditsioonid välja kujunenud ühtlaselt üle maa. Ka tööviljakus on näit. Taani töölisel palju suurem, samuti omab taani põllutööline võrdlemisi kõrget töödistsipliini ja on harjunud ka siis töötama, kui peremehe silma juures pole. Tööviljakuse alalt võib näitena tuua lüpsitööd. Meil loetakse juba keskmisest paremaks, kui lüpsja keskmisetoodangulise karja juures 7—10 lehma päevas suudab lüpsa. Taanlastel on aga ühel lüpsjal lüpsa 15 lehma. Seega tunduv vahe. Taani põllutööliste palgad on summaliselt kõrgemad kui meil, kuid kui võtta arvesse elukallidust, siis näib, et meie põllutööline saab suvel praegu peagu sama palju või rohkem palka, kui taani põllutööline.

Taanis elab enamasti tööpere peremehega ühes lauas, samuti elab talus, muidugi omaette ruumides. Hollandis on aga kujunenud osaliselt talutöötajaks põllutööliised, kes elavad alevikus ja käivad seal päiviti või pikemaaja lepingu alusel tööl.

Näib, et põllutööliste küsimuse veel teravamaks minemisest hoidumiseks tuleb ka meie taludes tööaeg kindlate tundidega piirata. Ja kui peaks ka tööaeg seetõttu jääma lühemaks, tuleb vana töönorm ikkagi täis teha sellega, et tööviljakust tõstetakse. Muidugi ei ole traditsiooniks kujunenud töötamisviise kerge muuta, kuid näib, et sellest mööda ei pääse.

Eesti, Taani ja Hollandi põllusaakide ja karjatoodangute võrdluse juures ei ole tarvis siin

pikemalt peatuda. Vastavaid andmeid on ilmunud ühtelugu ajakirjanduses. Taanlased ise oma kõrgetest toodangutest väga vaimustatud ei ole. Nad leiavad, et kui võistlus põllusaaduste turgudel veelgi peaks kõvenema, siis neil enam ei ole reserve välja panna toodangu veel odavamaks muutmise näol. Nemad on juba jõudnud ülemise piiri ligi ning kardavad nüüd väga tõsiselt teisi mahajäänud põllumajandusmaid, kes nendega on suutnud võistelda juba nüüdse nende kõrge põllukultuuri taseme juures. Teistel on aga veel reserve toodangu odavamaks muutmiseks ja suurendamiseks. Taanlastel, need aga nende endi ütluste järgi, on jäänud üsna väheseks. Meie selles mõttes oleme palju soodsamas seisukorras. Meie võime oma kogutoodangut suurendada uute maade ülesharimisega, meie võime oma tootmist odavamaks muuta põllumajanduse üldise kui ka üksikute alade töö ratsionaliseerimisega.

Meie põllumajanduslik ühistegevus peaks toodangute tõusuga ka muid kulusid, peale saaduste otsekoheste tootmiskulude, vähendama. Samuti aitab kaasa ka meil järjest paremaks muutuv teedevõrk.

Need olid mõningad üldsõnalised võrlusjooned Eesti, Taani ja Hollandi vahel. Niisuguseid paralleele võib tõmmata palju ja neist vastavad järeldused teha, kuid ajakirja veergudel läheks see siiski liiga pikale. Meil tuleb ära kasutada kõik, mis meie näeme põllumajanduse eeskujumaades paremini korraldatuna kui meil. Tuleb ära kasutada nende vabade põllumeeste pikajalised kogemused oma kutsetöös. Meie põl-

Vii! PÄÄSUKE

Vabrik, seltskond, Vanemuine, Patarei ja kõik see teine...

Vii! KRUUS

Diviisi ülem kindral Kruus, Mars pole siiski temal muus!

Vii! ORASMAA

Kodumaad valvab meil Kaitseleit, Orasmaa mängib seal esimest viit.

Ajakirjandusliku erihariduse korraldamine

Aegajalt ja üsna arglikult on ajakirjandusliku kutsehariduse korraldamise vajadusest üksikud eesti ajalehed teinud juttu juba varematel aastatel. Kui aga küsimus nendel puhkudel alati vaibus, siis peamiselt küll meie hariliku loiduse tõttu. Osalt on selles süüdi olnud ka lõhestatud olukord meie erakondlikes ajakirjanduses. Asjaolu, et küsimust siiski puudutati, osutab aga, et tungivat vajadust asjade paremaks korraldamiseks ajakirjanduses tunti juba üksnes puhttehniliste saamatuste survel.

Hiljem, riigiaparaadi ümberehitamise algagadel paari aasta eest, veeres küsimus mõnedes asjaomastes ringides jälle paratamatult pävakorrale, kuid jäi lahendamata eeskätt selle tõttu, et ümberkorraldavate jõudude pakilisema ja otsejoones tähelepanu ja energia nõudis enesele puhtpoliitiline ümberkujundamine. Tolkorral kaaluti isegi lühiajaliste ajakirjanduslike kiirkursuste asutamise mõtet, ja veelgi hiljem on ajakirjanike ettevalmistust püütud lülitada

ka kavatsetud uue instituudi õppekavasse Tartu Ülikooli õigusteaduskonna juurde.

Tegelike ajakirjanike peres küsimusele pole nähtavasti tahtlikult antud väärilist tähelepanu ja valgustamist, ning sellise nähte üle kahjuks ja arusaadavail põhjusil imestada ei saagi. Meil ajakirjandusalal töötavate isikute koha-küljesrippumise-hirmu ja korraldamata palgaolude juures on mõistetav, et igat juurdetulijat kohe vaenuliselt koheldaks võistlejana.

Ent nüüdsest, ühenduses vastsete ja näiliselt ka tõsisemate püüdlustega töömeetodite rationaliseerimiseks kõikidel meie tööndusaladel, tuleks paratamatult võtta terasema luubi alla ka senised tööviisid meie ajakirjanduses, ja nii tõesti kui need vaatlused seda nõuavad, tuleb leida teid värske vere juhtimiseks meie ajakirjanikeperre suuremal arvul. Sest kahjuks eeskätt ka meie ajakirjandusepõllul oleks rakendatav sama soovitus, mida annab näit. Jaan Taklaja „Päevalehes“ nr. 259 s. a.: „Ratsionalisee-

luharija rahvas ei ole saanud oma saatust kuigi kaua ise määrata, samuti ei ole saanud ta omaenda põllulappi kaua harida. Kõrge põllukultuur ja maaviljakus aga teatavasti omandatakse pikkade aastate jooksul. Meil neid aastaid iseseisvaks tööks ei ole palju olnud. Kuid seda intensiivsemalt tuleb nüüd töötada ja silmi lahti hoides kasutada ära kõik teiste kogemused. Ei ole mõtet meil hakata uuesti samu vigu tegema, mis teised on teinud

aastaid tagasi ja millest üle saadud vaid kalli kooliraha maksmise läbi. Muidugi ei anna iga asi, mis pärit teistest oludest, ennast istutada ilma kohandamata uutesse oludesse. Ka meil tuleb seda silmas pidada. Kui aga näeme teiste edusamme lahtiste silmadega, jätkub meie eeskujumaades Taanis ja Hollandis küllaltki asju, mida saame nendelt kasutada. Vaja vaid lähemalt võrrelda seda, mis meil praegu on, seda, mis neil juba olemas ja mida meie saada tahame.

rimine võib leida laaulatuslikemat rakendamist kõigepealt neil aladel, kus on võimalik anda oskuslikke näpunäiteid tööviiside parandamiseks ning juhtide valikuks sõpruse, suguluse ja kambakraatia peale vaatamata. Õige mees õigele kohale! Selleks kujuneb või peaks kujunema meie ratsionaliseerimine tegelikult.“ Ning samaga tahestatmatult meie ajakirjanikeliidu praegune esimees on osutanud ka neid pahesid ja väärnähteid, mis pesitsevad meie ajakirjanduses endas. Ja kuna ka Tartu Ülikool, meil ainsama mõeldava asutisena ka ajakirjanike tõeliselt paremaks ettevalmistamiseks, on ajakohasemalt ümber korraldumas, siis, seejärel kui küsimus lõplikult otsustatakse, juba mõne aasta pärast hakkaks valguma meie ajakirjanike kaadritesse tõesti värske sulega „õigeid mehi õigele kohale“. —

Eeldusel, et ajakirjanduskutseala ja ajakirjanike kutsealalise ettevalmistamise korraldamine Eestis on põhiliselt ja edasilükkamata tähtis, tuleb leida abinõud nii tegevate, kutseliste, kui ka kõrvalt, tegevate, asjaarmastajate ajakirjanike kutseala piiritlemiseks ja isegi nende arvu redutseerimiseks, kui tarvis, — kõlbmatu elemendi kõrvaldamiseks ajakirjandusepöllult ning ajakirjanike üld- ja kutsehariduslase taseme kiireks tõstmiseks. Viimast aga on võimalik käsitada eeskätt vaid uute, ajakirjanduspöllul alles töölerakenduvate jõudude suhtes. Valdivas osas meie toimetust praegune töökorral-

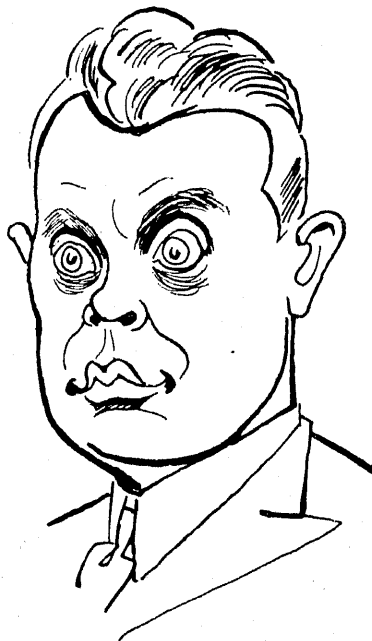
dus on niivõrd ebaratsionaalne, et ta pikapeale röövib viljakama tegevusinnu ajakirjanikult paratamata. Kuni siiani on püsinud nähe, et kui kasvabki ajakirjanduses mõni uus tüsedam jõud, siis ta pahatihti ajakirjanduskutsele läheb kaotsi juba enne, kui saab näidata täielikult oma võimeid. Ometi ei saa aga pidada normaalseks seda, et niivõrd tähtsal kutsealal nagu on ajakirjandus, eriti meie kui väikerahvas tohiksime arvestada ainult neid väheseid, kes oma erilise andekusega kuidagi püsivad pealvee, või ka neid, kes on sattunud, — tavaliselt ajutiselt — lehtegevusse oma poliitilise kuuluvuse ja karjäärisidemete varal. Esimesi on liiga vähe, teisi liiaks palju. Nõue, et ka ajakirjanduses kool ja ettevalmistus juba alul aitaksid eraldada teri hagnat, on iseenesest kõigiti loomulik ja erilist tähtis nimelt meile. Meie kõigiti ebaloomulikus lähema mineviku poliitilises „arengus“ ajaleht aga pidi esinema eelkõige vaid poliitilise relevant, toimetuse erakonna staabina, ja lehetöölise eeskätt erakonnatöölise. Ent seepärast veelgi ei tuleks tahta, et ajaleht olgu apoliitiline, — ka poliitika ise nõuab ja on nõudnud vaid samast ratsionaliseerimist, millest oli juttu eespool.

Enda puudulikkude ja lünklikkude hariduslist taset meie — tavaliselt küll üpris kõiketeadvana esineda püüdev — keskmine ajakirjanikutüüp teatud puhkudel on nõustunud tunnustama ka ise, ja vähemasti ettekäändena siis, kui on katsutud välja kaubelda soodustusi ja hüviseid, kul-

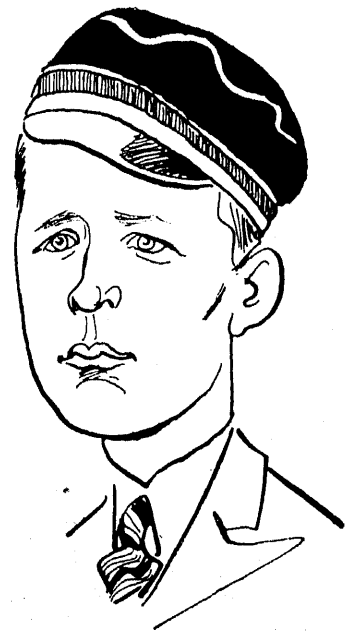
Ksv! TEDER.

*Korrektus on ta ideaal,
Kaardilauas suur rivaal.*

Vil! TRUUVERE

*Ei ole tal kuskil „Achillese kanda“,
Olgu tseremoonia või propaganda.*

Ksv! TRUMMAL.

*Ta on vanast kaardiväest,
Vein viib üle igast mäest.*

tuurkapitalist ajakirjanikele langevas osas, jms. Aga samas on ka teada, et näit. E. Ajakirjanike Liidu mõnekümne kõitega eriaeline raamatukogu leiab tarvitajaid aastas ainult mõne üksiku, ja ka siis viidavat raamat „moepärast“ — koju magama. —

Rahva pidevalt tõusva haridusliku tasemega uues Eestis peaks kujunema olukord, kus iga mees toimetuse laua taga oleks korraliku üld- ja eriharidusega. Juba soovitatakse ülikooliharidust isegi vallakirjutajaile, ja põhjendatult.

Oleks igati tervitatav, et tulevikus iga noor inimene, kes soovib saada ajakirjanikuks, teaks, et tal selleks on võimalik omandada tõhus ettevalmistus juba ülikoolis. Ajakirjanduslik eriharidus ülikooli kaudu pole meie oludes mingi luksus, vaid on otse hädatarvilik ajanõue. See eriala Tartu ülikoolis tuleks võtta korraldamisele juba lähemas tulevikus, ja mitte iseseisva teaduskonna, vaid ajakirjandusõppetooli asutamise näol sobivamas (ajaloo-keele-) teaduskonnas, nii, nagu see on organiseeritud paljudes

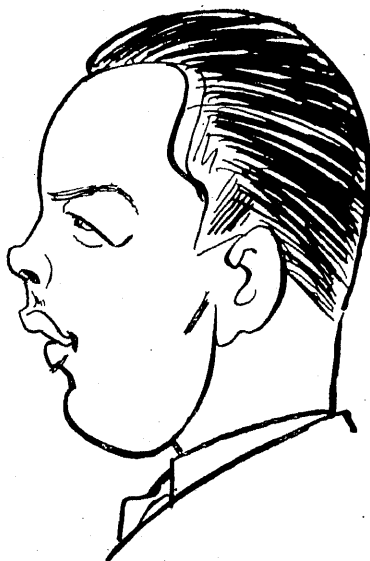
ülikoolides ka mujal. Võib liialdamata väita, et juhul, kui tahetakse kokku hoida kuludega, siis tarbekorral on kasulikum asutatava eriala arvel kaotada ülikoolis isegi mõni teine õppetool. Seminarid ajakirjandusõppetooli juures tulevikus peaksid kujunema selleks taimelavaks, millest osavõtmise endale arvavad auasjaks kõik meie andekad, ühiskondlike huvidega ülikoolinoored, ning kuhu eelkõige püüaksid tulla kõnelema meie avaliku elu suurused. Ka ei tarvitseks ajakirjanduse erialal ülikooli lõpetanu juhul, kui ta pole eriliselt andekas ja ta sulg on väleduseta, tahta tingimata toimetustalaua taha: — ta on saanud ülikoolis siiski niivõrd tüseda ettevalmistuse, mis lubab tal edukalt võistelda nii mitmelgi muul alal (reklaami- ja ringhäälinguasjanduses jne.). Igal juhtumil jääksid temal ülikooli uste taha nii mõnedki enda väsitamised kujunemisejärgus, milliste läbitegemine tegelikus ajakirjandustöös, juba reporteripõlves oleks eriti ohtlik tema sule headusele hilisematel aegadel.

Sellest asjast on meil juba küllalt räägitud, nüüd oleks aeg seda ka korraldada.

Ksv! J. MOKS

Ei majaisa külastada tohi „kaater“,
Küll napilt jagab armu alma-mater.

Ksv! INGERMAA.

Isamaa ilu hoieldes,
Varaste vastu võideldes.

Ksv! JÜRIAADO.

Kui sul puudub särk või krae,
Siis sa hüüa: „Jüri ae!“

Mõni sõna raadiost

Draegust aega võiksime täie õigusega nimetada raadioajastuks, kuna see oma suure arengu on just teostanud viimase kümne aasta jooksul, olgugi et leiutati juba 1895. a. Raadio on saanud meie ajal hädavajalikuks abinõuks nii teadusele, riikidele kui ka oma kodule. Raadio ei piirdu kitsa kindla paigaga, vaid ta ületab igasuguseid kaugusi, leidmata kusa sagil takistusi. Tema tähtsaim omadus on levitada kaugete maade taha nii kõnet, muusikat kui ka telegraafimärke. Siin võib ta olla suureks propaganda vahendiks, kuid teisest küljest ka suureks kultuurilevitajaks, samuti hirmsaks relvaks sõja ajal. Raadiot või kõrgesageduse võnkeid kasutatakse aga ka muuks otstarbeks — ravivahendina, piltide ülekandmiseks kaugete maade peale, laevadele ja lennukitele suuna andjana jne. jne. Sellest nähtub, et raadio on omandanud suure tähtsuse paljudel aladel, mida tema leiutajad Marconi ja Popoff ei võinud aimatagi, kuna nende arvates raadio ülesanne seisib vaid morsemärkide edasiandmises traadital teel kaugete maade taha.

Veidi tahaksin peatuda raadio ajaloolise arengu juures, kuna see võiks pakkuda huvi ehk selle tõttu, et oleme ise kaasa elanud peaaegu terve tema arengu. Ei tahaks nagu uskuda, et alles 43 aasta eest ta leiutati ja umbes 34 aasta eest õnnestus esimest korda katse muusikat ja kõnet traadita üle kanda, millist elektrilainete rakendamise võimalust ei võidud üldse ette aimata.

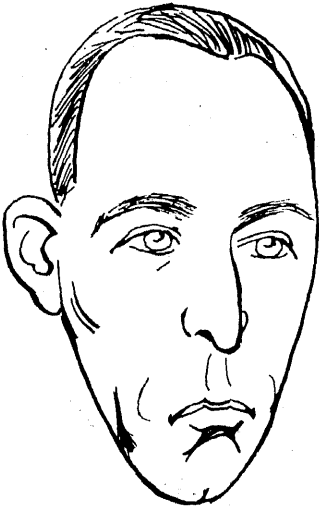
Raadio isaks, nagu eelpool tähendasin, tuleb pidada itaalia inseneri Marconi't, kes aastal 1895 Bolognas oma isa aias ehitas esimese raadiosaatja. Olgugi et see saatja ei olnud kuigi täielik, oli temaga võimalik edasi anda signaale 1—1,5 km. kaugusele. Tähtis oli katse ise, mis asjaomaste ringide tähelepanu pööras Marconile. Öeldakse, et uued ideed ja leiutised tekiavad ootamata ühe isiku ajus. Sageli toimub see teisiti. Iga le uuele leiutisele võib eelne da pikk ja järjekindel töötamine kabinetis või laboratooriumis ja siis võib

tekkida olukord, et sama leiutise kallas töötavad mitu isikut täiesti omaette ja üksteist tundmata ning ilmuvad äkki ühel ja samal ajal eri kohtades igäüks oma leiutisega avalikkuse ette. Sama lugu oli ka raadioga. Marconiga ühel ajal ilmus avalikkuse ette Venemaal Peterburis professor Popoff, kelle nime aga isegi asjasthuvitatud isikuist vähesed on kuulnud. Siin on tegemist saatuse mänguga. Samal ajal kui Itaalias Marconile ja tema leiutisele pühendati suurt tähelepanu ja tegelikku abi, oli Popofil raske Venemaal selgeks teha leiutise suurt tähtsust. Hädavaevalt sai ta kokku 50 rubla, et oma tööd jätkata, ei leidnud aga mingit tuge, vaid ümberpöördu lt vastutöötamist sealt poolt, kust õieti oleks pidanud tulema abi. Ühe sõnaga Popoff jagas oma saatust kõikide teiste vene leiutajatega, ja seetõttu on temast ka nii vähe teada. Marconi aga arendas järjekindlalt oma leiutist, mille tõttu täie õigusega võib teda nimetada raadio isaks. Esimesed sammud olid küll rasked ja isegi tema abistajatel tekkis kahtlus raadio otstarbekohasuses. Ometi Marconi teostas esimese raadiotelegraafilise ühenduse 1900. aasta maikuul Inglismaa ja Ameerika vahel saatjatega Poldhu (Inglismaal) ja St. Johns (Ameerikas), milliste vahe oli 2800 km. See oli suursündmus raadio ajaloos ja sellest ajast algab raadiotelegraafi kiire areng. Olgu tähendatud, et juba vanadel kreeklastel ja teistel rahvastel oli oma „traadita telegraaf“, mille abil anti teada vaenlase tulekust, süüdates põlema haohunnikuid jne. Raadio algmõtteks oli sidepidamise loomine traadital teel kaugemate maade vahel, kuna selle vahendi tarvitusele võtmisega langeksid ära kallid traatühenduste loomised, eriti hõlpus oleks ühendus üle ookeanide, kus muidu oleks pidanud looma väga kallid ühendused merealuste kaablite abil. Raadio abil on sidepidamine lihtsustatud ega nõua sarnaseid suuri kulutusi nagu varem. Ka on lühilainete kasutamisele võtmisega saatjate võimsused õige väikeseks muutunud. Seni olen kogu aeg kõnelnud traadita

dita telegraafist. Nüüd jätaksime selle osa kõrvale, kuna see on aja jooksul arenenud eri suunas ja lähemini üle traadita telefoni juurde, millest aja jooksul on välja kujunenud meie praegune ringhääling, milline on raadio üheks eriosaks.

Nagu eelpool tähendasin, õnnestus 34 aasta eest, s. o. 1904. aastal esimest korda katse kõnet ja muusikat traadita edasi anda. Seda leiutist tuleb tahestatud pidada üheks suurimaks meie ajal. Kui telegraafimärke minutis võis edasi anda hääli juhul 100—120 ja arvestades keskmise sõna pikkuseks viis tähte, võidi minutis edasi anda 20 kuni 24 sõna, siis telefoni teel võis minutis juba kõnelda 100 sõna, s. o. umbes 500 üksiktähte, mis tähendab suurt aja kokkuhoidu ja ka eksimiste vältimist. Seetõttu hakati siis ka arendama raadiotelefoni, kuigi selle kõrval edasi areneb ja täieneb ka raadiotelegraaf. Nagu iga uue asja ja leiutise puhul, nii tekivad ka raadiotelefoni juures mitmesugused ebaõnnestumised, ja nende põhjuste uurimine võtab kaunikesti aega, enne kui jälle uute ja täielikumate katsetega edasi nihkuda saab. Ka toob tema arengus suure seisaku alanud. Maailmasõda, kus siis kõik riigid oma otsese tähelepanu pööravad relvatööstuse arendamisele. Seetõttu tekib Euroopa raadio alal teatav seisak, Ameerikas aga, kus ei olda seotud sõjaga, toimub selle areng edasi, võttes koguni uue suuna. Nimelt hakatakse levitama nende saatjate kaudu meelelahutust nii kõnes kui ka muusikas. Seega tekib seal raadio telefoni kõrval juba uus suund raadio kasutamisel ringhäälingu näol, seega see osa, mis meile endile kõige tähtsam. Lühikese aja jooksul on raadio hargnenud mitmesse eri suunda ja iga suund

areneb edasi täiesti omaette. Jätan oma edaspidises arutluses kõrvale raadio-telegraafi ja raadiotelefoni arenemise käigu ja pöördun ringhäälingu arenemise juurde, millisest on võrsunud võimas kultuuriline tegur. Nagu tähendasin, algas ringhäälingu areng Ameerikas, kuna Euroopa oli seotud sõjaga. Ameerikas kasutati ringhäälingut peamiselt muusikaliste ja õpetlike ettekannete levitamiseks. Tema aremine võis suuremat hoogu omandada ka selle tõttu, et Ameerikas puudusid igasugused levingut takistavad seadused. Selle tagajärjel tegi ringhäälingu areng seal üle ootuste suure hüppe edu suunas, mis tingitud aga ka ameeriklaste suurest huvist spordi ja tehnika vastu. Euroopas aga alles peale sõda hakati pöörama tähelepanu ringhäälingule. Kui nähti selle suurt mõju ja tema tuleviku väljavaateid, algab ringhääling oma võidukäiku ka Euroopas. Kuid siin seisid ees veel kuulamist pidurdavad takistused. Kui Ameerikas saatmist ja kuulamist ei takistanud seadused, siis Euroopas asi oli vastupidine. Saatjaid võis ehitada ja üleval pidada ainult riik ja kuulajaiks võisid olla ainult sõjaväe asutused, postiasutused jne., ka anti mõnel puhul kuulamiselubasid välja, kuid ainult usaldustäratavatele isikutele. Loomulikult, kui taheti arendada ringhäälingut, siis tulid need seadused muuta või täielikult kõrvaldada. See sündiski aja jooksul. Ka meil Eestis olid sellised seadused ja kuulamist võimaldati peale ametiasutuste ainult teatud isikutele. Kui riigid taipasid ringhäälingu levitamise mõtet ja selle tagajärjel saadud kasu, siis kõrvaldati need pidurdavad seadused igal pool. Organisatsiooniliselt jäi saatjate võrgu ehitamine ja ülevalpidamine suuremalt osalt riikide kätte,

Vil! RAUDSEPP

*Võid nüüd pruulib advokaat,
Ei puudust tunne või-magnaat.*

Ksv! SAAREPERA

*Tohter Heinol põli hää,
Õpib kuni hall on pää.*

Vil! SÄGA

*Kui lendab kuskil kurgi väga,
Siis tõttab appi doktor Säga.*

kuna kavade koostamine ja levitamine anti eraseltside kätte riikliku järelevalve all. Kuna Ameerikas kuulamine tasuta ja seal saatjad omi sissetulekuid ammutavad hiigelreklaamidest, mille tõttu ka nende saatekava peamiselt reklaamist koosneb, siis Euroopas olukord kujuneb teistsuguseks. Siin tahetakse kuulajatele pakuda kunstiväärtuslikku, teaduslikku ja õpetlikku kava. Kuna sarnase kava täitmine nõuab suuri kulusid, siis nende kulude katmiseks määratakse kuulajatele kuulamismaks iga vastuvõtja pealt. Loomulikult ei saa eitada seda nõuet, sest oleks täiesti ebaloomulik, kui ringhäälingu kuulaja ammutaks ringhäälingust endale kasu ilma selle eest väikest vastutasu andmata. Teisest küljest ei oleks õiglane, kui riik kui saatjate ülvalpidaja kulud riigi eelarve korras kodanikelt sisse nõuab, sest siis kannataksid selle all ka need kodanikud, kes üldse ringhäälingut ei kuula ja vastuvõtjaid ei oma. Arvestades eeltoodut, ei saa loomulikult eitada, et selle maksu tagajärjel ja pealegi vastuvõtjate soetamisega ühenduses olevate kulude tõttu kuulajate arv alguses suur ei võinud olla. Seda võib igal pool näha, kui võrrelda ringhäälingu kuulajate arvu tabeleid üksikutes riikides aastate järele. Võib öelda, et igas riigis näitab kuulajate arv aasta-aastalt järjekindlat tõusu. Nii ka meil Eestis. Kui 1928. a. meil oli umbes 3000 kuulajat, siis on praegu see arv ületanud juba 55000-de piiri.

Paralleelselt kuulajate arvu tõusuga tõusis igal maal ka saatjate arv. Isegi nii kiiresti, et tekkis ümmik õhuvallas. Kuna alguses iga saatja ise endale valis sobiva laine, siis valitses õhus lõpuks täielik kaos, sest mitmed saatjad töötasid ühel ja samal lai-

nel, segades üksteist ja tekitades vilesid, mis loomulikult vastuvõtjates kuigi nauditav polnud. Et ses asjas mingit kindlat korda luua, asutati rahvusvaheline raadioliit (Union Internationale de Radiofone), milline igale maale kindlad lained jagas ja valvab ka selle järele, et nendest kinni peetakse. Pea selgus, et sellest on vähe ja et saatjate arv peaks veel kasvama, et katta oma maad täielikult. Et aga õhk, õigemini küll kasutatavad laineribad olid jäänud kitsaks, siis hakati otsima uusi teid. Leiti, et lahendusel oleks ainult kolm võimalust: 1) saatjate võimsuse tõstmine, 2) teatavate saatjate või saatjate gruppide sünkroniseerimine, s. o. ühele lainele viimine ja 3) saatjate praeguse arvu vähendamine, andes neid igale maale ainult teatava kindla arvu. Peale selle seati üles kindel nõue, et saatjate lainete vahe oleks kindel. Alguses määrati see kindlaks 15 kHz-ile, hiljem aga tuli seda veel vähendada 10 kHz-ile ja lõpuks veel 9 kHz-ile, milline vahe ka praegu maksev. Kitsamaks seda piiri enam viia ei saa, kuna siis juba kõrvale kuuldavad helid selle all kannataksid. Nii ei leitud lõpuks muud võimalust, kui hakati igal maal saatjate võimsusi tõstma ja seda järjekindlalt. Kui varem 5 kW võimsus juba suureks võimsuseks peeti, siis praegu peetakse seda juba pisisaatjaks, kuna praegused saatjad omavad juba 100 kW-e ja ka suuremaid võimsusi. Ühes kõige sellega on arenenud ka saatetehnika. Studiodid, kust ülekandeid teostatakse, on üle elanud suured muudatused ja akustiline külg on muutunud eriteaduseks. Loomulikult ühes sellega on ka kõik ülekande vahendid arenenud, nii et praegu neid juba enam-vähem täiuslikeks võiks pidada, sest häälekvali-

Ksv! KASEORU

Kohtul on ta võtta varnast,
Jahil pole meest ta sarnast.

Vii! UNIVER

Ta turult ostab laudu, teri,
Kuid soontes voolab hõimuveri.

Vii! NIITOFF

Tal „Pajazzo“ on leib-cantus,
Olgu see siis Tallinnas või Tartus.

teet on täiesti loomutruu. Kõige selle kõrval arenesid ka vastuvõtjad, nii et praeguste vastuvõtjate kaudu ülekanne loomutruuks on muutunud. Kõige selle juures kestab areng ikka edasi. Tehakse uusi leiutisi. Eriti pannakse rõhku lühilainete kasutamisele võtmisele, et laiendada seniseid laineribasid ja ületada suuremaid kaugusi.

Olen oma senises ülevaates püüdnud anda ainult lühikest pilti ringhäälingu enese arenemisest, kuid ei ole saanud veel puudutada saatekavalist külge, mis ju õieti on kõige tähtsam. Kui vaadelda lähemalt, mida ringhäälingu kaudu edasi antakse, siis peaks esijoones nimetama riigijuhtide kõnesid. Ringhäälingu kaudu võib riigijuht oma rahvaga väga lähedase kontakti luua ja võita endale suurt populaarsust. Edasi sõnaliselt osas pakub ringhääling teaduslikke kõnesid parimatelt teadlastelt, samuti populaarteaduslikke loenguid. Levitatakse ka erialalisi populaarteaduslikke loenguid, kus vastavast alast huvitatu võib end täiendada, samuti ka keelte tunde, millised on andnud võimalust võõrkeelte õppimiseks jne. Meelelahutuseks on lugemistunnid, milliseis kuulajail võimalus tutvuneda uuemate teostega. Sõnalisest osast võiks veel mainida kuuldemänge, lastetunde, igasuguseid reportaaze, nii spordivõistlustest kui ka muudest üritustest, tööstustest, rännakutest, reisikirjeldusi ja väga palju muud. Kõik see pakub kuulajale palju huvitavat ja isegi kaaskakuvat.

Muusikalises osas pakub ringhääling ooperite ja operettide ülekandeid, klassikalist, kammer- ja salongmuusikat, mis loomulikult kuulajaskonnas arendab muusikatundmist ja tõstab tema muusikalist taset. Meelelahutuseks pakub ringhääling ka tantsumuusikat, nii vanemat kui moodsat.

Kui üldiselt jälgida saatekava, siis peab ütleva, et viimaste aastate jooksul on saatjad hakanud rohkem tähelepanu pöörama nii sõnaliselt kui ka muusikalises

osas oma rahvusliku omapära ja mentaliteedi esiletõstmisele, esitades oma kirjanike ja luuletajate teoseid, rahvuslikku muusikat jne., mis palju aitab kaasa oma rahvustunde kasvatamisele, teisest küljest tutvustab rahvuslikku loomingut võõrastele.

Kui kokku võtta eeltoodu, siis peab ütleva, et ringhääling on võimas kultuuriline tegur, mis aitab tõsta rahva üldist taset. Kuid selle juures peab ringhääling rõhku panema sellele, et kava oleks mitmekesine, et ta ei muutuks kuulajale tüütavaks, vaid ümberpöörduvalt, püüaks kuulajat kogu aeg paeluma kuulamisele. Ringhääling peab ammutama kõike ja otsima ning valima parimat ja pakkuma seda kui tükikest tõsist kultuuri oma kuulajaskonnale. Tänuväärseim ringhäälingu tegelastele on see, kui nad on suutnud luua tiheda kontakti oma kuulajaskonnaga.

Seni olen käsitlenud ringhäälingut üldiselt, nüüd tahaksin peatuda mõne sõnaga meie oma ringhäälingu arenemise juures. Kui eelpool tähendasin, et peale Maailmasõja ringhääling teistes riikides hakkas kiiresti arenema ja edusamme tegema, siis ei võinud tol ajal julgemadki unistada sellest, et ka meil, Eestis võiks kord tekkida oma ringhääling ja et meie oma kodudes võiksime jälgida saateid omas keeles. Kuna aga ringhäälingu areng võttis sellise kiire tempo, siis kisti ka väike Eesti sellesse keerisesse ja juba 1924. a. võisime kuulda eestikeelset kõnet ja eesti muusikat eetris. Seda võisid kuulata küll ainult mõned üksikud, sest ka meil olid tol ajal maksvad seadused, mis ei võimaldanud eraisikutel omada raadiovastuvõtjaid. See oli lubatud eranditult vaid poliitiliselt ustavatel isikuil, kuid ka nendel oli vastuvõtt lubatud ainult teatavatel lainepekkustel. Peagi selgus, et elu arenemist ei suuda pidurdada ka kõige karmimad seadused, ja aru saades sellest kaotati need seadused peatselt, kõrvaldades seega kõik takistused raadio kuulamiseks. Siit peale hakkas ka meil istutatud seeme idanema. Esimesed saatekatsed

Ksv! KÄRNER

*Nüüd raudteel „jäneseid“ ta püüab,
Pea kantslist paare maha hüüab.*

Ksv! TIISLER

*Sport see nõuab head keha,
Riistu võib niisama teha.*

Ksv! HEINASTE

*Ta toimetatud on see leht,
Nüüd otsustage, kas sai eht.*

sooritati Haapsalu raadiojaama kaudu 2500 m lainel 11. mail 1924. a. kell 9.35—10.45 praeguse postitalituse raadiojaamade ülema hr. Laurmanni poolt, kes tol ajal oli Haapsalu raadiojaama ülemaks ja keda tuleb pidada meie raadiopioneeriks. Esimesel saatel laulis Läänemaa ühiskümnaasiumi segakoor hr. Tigase juhatusel. Peale hr. Laurmanni tegutsesid esimese saate juures tehniliste jõududena veel h-rad E. Vidrikson ja A. Simonson. Selle juures olgu tähendatud, et Haapsalu raadiojaam on puhttelegraafisaatja, millel puudusid loomulikult mikrofon, võimendajad jne., abinõud, millised on tarvilikud telefonsaatja juures. Sellest kõigest sai hr. Laurmann üle, kasutades primitiivseid vahendeid, nagu mikrofoniks harilikku telefoni mikrofone, mikrofone võimendajaks harilikku telefonikõnede 2-he lambilist Telefonken võimendajat jne. Primitiivseid abinõude tõttu ei võinud see saade kvaliteedilt võistelda praeguste moodsate abinõudega teostatud saadetega, kuid see ei tähendanud midagi. Peaasi oli, et esimene katse sooritati rahuldavalt. 22. juunil samal aastal toimus juba teine saatekatse. Sel korral levi-tati juba orkestri ettekandeid. Kolmas ja ühtlasi ka viimane saatekatse Haapsalu raadiojaama kaudu toimus 27. septembril 1925. a., seega umbes aasta hiljem. Kuna eelmised katsed toimusid kõik saatja hoones, siis erineb viimane sellepoolest, et see kanti üle Kungla seltsimajast, Kalda tee, kus esines muusika- ja lauluseltsi „Heli“ laulukoor hr. Kreeki juhatusel. Kui eelmised saated olid kuuldavad ainult lähemas ümbruses, siis viimast saadet kuuldi juba Pärnus, Vändras ja Tallinnas.

Nende kolme saatekatsega lõpeb ka esimene saatekatsete periood, kuid selle juures ei maetud maha ringhäälingu tekkimise mõtet. Kuna Haapsalu raadiojaam oli oma otsese tööga koormatud, siis ei võinudki kõne alla tulla selle jaama kaudu saadete levitamine. Pealegi puudusid väljavaated riigi eelarves selle jaama täiendamiseks vastavate ringhäälingu levitamiseks tarvilikkude abinõudega. Seda mõtet hakati arendama teises suunas ja postivalitsusel oli 1925. a. kindel kava luua riiklikku ringhäälingut. Kahjuks lükati riigikogus kõik selleks otstarbeks esitatud krediidi nõudmised tagasi. Siis hakkas postivalitsus toetama era aktsiaseltsi loomise mõtet, milline oleks pidanud töötama vastava kontsessiooni alusel. Selle tulemuseks oli o/ü. Raadioringhäälingu tekkimine. Muidugi ei olnud ka selle tekkimine kuigi lihtne, sest asja uudsuse tõttu ei olnud kerge võita kokku kapitali. Leidus siiski lõpuks isikuid, kes julgesid oma kapitali sellesse paigutada ja siit peale hakkas ka meil ringhääling, olgugi pikkamisi, kuid järjekindlalt arenema. Alguses töötati pisisaatjaga. Stuudioks kasutati postivalitsuse keldrit. Esinejaiks olid peamiselt konservatooriumi õpilased ja ka asjaarmastajad. Töö läks päris rahuldavalt. Ka kuulajate arv tõusis jõudsasti, nii et o/ü. Raadio ringhäälingul paistis kontsessiooni nõutamine küllaldaselt tasuv olevat. Juba maikuu, 1926. a. sõlmiti riigiga kontsessioonileping. Ka leidis o/ü. Raadio

ringhääling, et senine pisisaatja ei suuda rahuldada kõiki nõudeid, mille tõttu pidas tarvilikuks korraliku erisaatja muretsemist. Selleks sõlmiti peatselt leping firma Telefonkeniga 0,5 kW saatja ehitamise kohta, milline ka valmis 1926. a. detsembris. Selle saatja lainet võis muuta 200 m kuni 600 meetrini ja ta pandi tööle lainel 408 meetrit, seega kaunis ligidane praeguse Türi saatja lainele, s. o. 410,4 meetrile. Kuna o/ü. veel oma ruume ei olnud, siis monteeriti saatja üles postivalitsuse rannajaamas. Aja jooksul jäi seegi saatja väikseks ega suutnud kuulajaid rahuldada. Tahes-tahmata tuli o/ü. suurendada oma kapitali, hankida kontsessiooni pikendamist ja soetada uus võimsam saatja. Seekord soetati saatja Venemaalt ja juba 5 kW võimsusega, milline võime tõsteti pea 10 kW peale. Saatjale otsiti ka uus asukoht, nimelt kõrgel Lasnamäel, ja senine Telefonken saatja viidi üle Tartu Lõuna-Eesti kuulajate rahuldamiseks. Ka stuudio-ruumid viidi postivalitsuse keldrist üle alguses Pikale tänavale ja sealt Estoonia teatrimajja, kuna kava levitamine nõudis avaramaid ruume. Muidugi o/ü. tegi kõik, mis võimalik, et oma kuulajaid rahuldada, kuid lühikese kontsessiooni aja tõttu ei võinud rohkem kapitali sisse mahutada; ka oli kuulajate arvus tekkinud seisak, mis vaatamata pingutustele ei tahtnud tõusta. Teisest küljest seati ringhäälingule ikka suuremaid nõudmisi. Kuna kontsessiooniga ei pikendatud, siis lõpuks, kus ka riik oli hakanud tundma huvi ringhäälingu vastu, ei jäänud muud üle kui see müüa riigile. Alates 1. juulist 1934. a. alustab tegevust praegune

Vii! LUTS

Eestis vähe filmistaare,
Luts ära sõitis Soomemaale.

Riigi Ringhääling. Kui riigi ringhäälingul oma tegevuse alguses oli umbes 14000 kuulajat, siis on praegune kuulajate arv ümmarguselt 57000 ja näitab kogu aeg järjekindlat tõusu. Juba see kiire kuulajate arvu tõus iseendast näitab, kuivõrd tänulikku tööd on teinud riik, võttes ringhäälingu juhtimise oma kätte. Selle aja jooksul on ringhääling meil võinud areneda väga jõudsasti. On juurde ehitatud uue võimsa Türi saatja 50 kW võimsusega, on täiendanud seniseid saateaparatuure, moderniseerinud stuudioid jne. jne., selle juures ei ole aga unustatud sugugi kava osa, vaid on erilist rõhku just sellele pandud, seda igati täiendades, nii et praegune ringhäälingu kava peaks rahuldama ka kõige nõudlikumat kuulajat.

Lühikest meie oma ringhäälingu arengut vaadeldes nähtub, et meie ringhääling on teinud läbi isesuguse arengujärgu, võrreldes ringhäälingute arenguga teistes riikides, isegi meie naaberriikides. Neis võttis riik ringhäälingu arendamise kohe alul oma kätte ja seetõttu on nende arenemine tunduvalt kiiremini toimunud kui meil. Vaatamata sellele on meie ringhääling õige kiirete sammudega püüdnud nendele järele jõuda, ja kui me enne seisime kuulajate arvu tiheduse poolest 21. kohal Euroopas, siis oleme nüüd jõudnud 18. või 17.-dale kohale, mis juba iseenesest väga palju ütleb. Ka on riigi ringhääling palju kaasa aidanud raadiokuulamise levingule maal, kus eriti raskusi tekitas akude laadimine. Ringhääling on asutanud oma kontrolli all üle 200 laadimispunkti üle maa ja püüab seda võrku veel laiendada. Ka on ringhääling õhutanud kodumaal vastuvõtjate valmistamist, mis vastaksid meie erilistele nõuetele. Sel alal on tekkinud isegi uued elujõulised tööstused, näiteks RET, Tartu Tele-

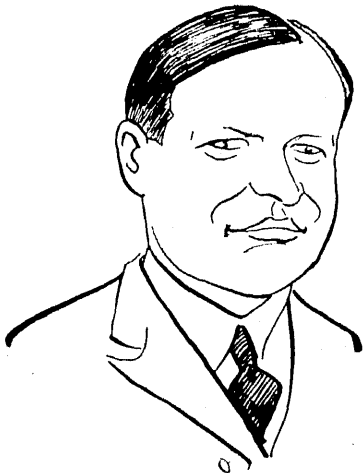

Ksv! AREN

*Nii külm on sirkel, joonlaud, tehnika,
Kõik ratsio viib kuum romantika.*

foni Vabrik ja teised, millised võistlevad täielikult välismaiste toodetega ja pakuvad kõrgeväärtuslikke kvaliteetvastuvõtjaid.

Selle lühikese kirjeldusega olen püüdnud anda linnulennulist ülevaadet raadiost, selle arengut ja temast kui kultuuritegurist, samuti ka lühikest ülevaadet meie oma ringhäälingust. Ei pea aga mõtlema, et sellega on ringhäälingu areng lõpujärku jõudnud. Ei, sugugi. Siin on veel palju arendada ja täiendada. Eriti meil. Moodsa stuudiohoone soetamine praeguseaja nõuetele vastavate stuudioruumidega, kuulajate võrgu laiendamine eriti maal, saatekava kohandamine veel enam vastavaks jne. See kõik nõuab energiat ja aega.

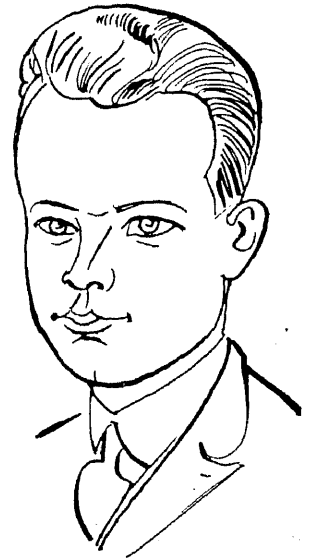
Vii! METSLOV

*Panga-õiguses on forte,
Pianos tunneb laulusorte.*

Ksv! SEIN

*Hõimusuhted löid karjääri,
Tudengid said ta'st primjääri.*

Vii! KIRSIMÄGI

*Suur ja agar on see vägi,
Keda juhib Kirsimägi.*

Aiandus tänapäeva kodus

Inimese töö- ja eluviiside kiire muutumine on toonud kaasa ümberorienteerumise tarbe-, toitlustamise- ja tervishoidlikes küsimusis. On tarvis luua eeldusi, et inimene hoolimata igasugusest mehhaniseerimisest, tüpiseerimisest ja ratsionaliseerimisest võimalikult kaua püsiks terve, loomisvõimeline, oleks edukas töös, värskel, elastne ja liikuv. Eeltoodud nõudeile baseerub erilise tähelepanu omistamine viimasel ajal aiandusele ja mesindusele, kuna nende alade saadused ses suhtes omavad kõrge väärtuse.

Meie aianduse ja mesinduse alal on viimasel ajal märgata suurt elavnemist ja uute suundade ning mõtete otsimist. On asunud uutele teedele, mille tulemusi tuleb ära oodata. Väärrib märkimist asjaolu, et meie aiasaaduste toodangu väärtus on

aasta-aastalt tõusnud, saavutades mõnel aastal keskmise suurenemise kuni 25%. 1937. a. oli Riigi Statistika Keskbüroo andmeil meie aiasaaduste kogutoodangu väärtus 20 milj. kr., millest puuvilja ja marjatoodangu väärtus oli 5,5 milj. kr. ja õunatoodangu väärtus sellest 3,6 milj. krooni. Köögiviljatoodangu väärtust arvestati 10,4 milj. kroonile, kusjuures kapsa kogutoodangu väärtus oli 3,8 milj. krooni. Eeltoodud omamaa saadustele lisanduvad veel sisseveetud aiasaadused 1 miljoni krooni väärtuses. Seega oleks meie rahval kasutada aiasaadusi 21 miljoni krooni väärtuses või ühele isikule langeks aiasaadusi, peamiselt õunu ja kapsaid, ca kr. 15 väärtuses. Aedviljade pindala on suurenenud eriti puuviljanduse arvel, millest ülevaate pakub järgnev tabel.

Köögiviljade pindalade kohta ei või sellist suurenemist märkida, kuna siin suurenemine on toimunud 5—10% piirides, mis laseb oletada, et üldkasulikke ja laiema määral kasutatavaid köögivilju kasvatatakse meil praeguste tarvitamiseviiside juures küllaldaselt määral. Pean aga kohe märkima, et meil on köögiviljade tarvitamine laiades rahvakihtides veel väga üksluine (erakordselt suur kapsa tarvitamine) ja veel küllaltki juhuslik ning tihedasti seotud koristamise hooajaga, kuna puuduvad laiades hulkades teadmised aiasaaduste õige säilitamise kohta.

Meie aiandusel on ees suured arenemisvõimalused. On tarvis lahendada aasta läbi kestva ja kõigile kodanikele ühtlaselt kättesaadava hinnaga aiasaaduste muretsemise probleem. Ent aianduse ülesanded ei piirdu vaid sellega. Ta peab varustama tootja leibkonda kõigi väärtuslike aiasaadustega, andes ühtlasi meie kodudele materjali nende sisemuse ja ümbruse kaunistamiseks. Need nõuded eeldavad head vastavat organisatsiooni, nii et tootmine, tarvituse tõus ja turu korraldus käiksid käsikäes.

Meie ilmastik võimaldab ning meie mullastik kasvatab kõrgeväärtuslikke aiasaadusi. Meie võime neid kasvatada sellise kõrge väärtusega, et võime edukalt võistelda välisurgudel kvaliteedi poolest oma

Tabel puuviljanduse edu kohta 1929—1936.

Liigi nimetus	Arv 1929. a. loendusel	Arv 1936. a. loendusel	Juurdekasv %
Õunapuid	1 540 000	2 413 000	57
Pirnipuid	67 600	100 300	48
Ploomipuid	423 100	623 700	47
Kirsipuid	265 600	374 000	41
Karusmarjapõõsaid	630 000	851 000	35
Punasesõstrapõõsaid	786 600	1 190 000	51
Mustasõstrapõõsaid	499 500	724 000	77
Valgesõstrapõõsaid	—	89 500	—
Vaarikaid	613 400 m ²	947 500 m ²	55
Maasikaid	831 000 m ²	1 319 000 m ²	59

aiaasadustega, kuid peame suutma neid pakkuda ka küllaldastes kvantumites.

Oleme juba praegu võimelised rahuldama kodumaa saadustega meie arstkonna poolt nõutud vitamiinide tarbeid. Meie aednikud võivad selleks pakkuda ülemaailma tunnustatud vitamiiniderikast musta sõstart, mis oma vitamiinide hulgaga ületab kaugelt apelsini ja sidruni. Oleme võimelised pakkuma puuvilju tervisliku ja väärtusliku joogina, millest tingitult isegi välismaal on osutatud elavat huvi meie mahlade ja mahlajookide vastu. Aiandus oma tarbe rahuldajana võib veel laieneda vähemalt 50% ulatuses.

Meie kodudes valitseb, hoolimata vastupropagandast, ühekülgne ja liialdatud loomasaaduste tarvitamine toitlustamise alusena.

Vabandamine põhjamaise kliimaga, mis meie aianduse arenemisele olevat ebasobiv, ei ole paika pidav, sest vabandajatel puuduvad näited põhjustest, mis õigustaksid sellist suurt loomasaaduste kasutamist meie kodudes. Sellist olukorda tingib asjaolu, et ei osata toota kõrgeväertuslikke aiaasadusi ega osata neid ka otstarbekohase ja maitsva toiduna serveerida. Esime-

Vil! MAASING
Usk kõik haiged arstib ruttu,
Doktor Maasingust on juttu.

seks edusammuks meie maapidajate juures peab olema aiaasaduste tootmise mitmekesistamine ja aiaasaduste kvaliteedi tõstmine. Vajame senisest tunduvalt enam õunu, pirne, ploome, muste sõstraid, vabarnaid ja maasikaid, et jõuda lähemale ideaalile: aasta läbi ühtlaselt kodumaa aiaasadusi kõigile kättesaadavate hindadega. Põllutöministeeriumi vastava korralduse põhjal võib levitada vaid kõrgeväertuslikke puude ja põõsaste liike.

Õunte osas tuleb suvi-, sügis- ja talisortide vahekord hoida järgmises suhtes 1:2:5, kusjuures viljapuude liikidel see vahekord õigena tunduks — õuna: pirni: ploomi: kirsipuud nagu 16:5:5:5. Samal ajal tuleb suurt rõhku panna puuvilja säilitamisele omaks tarbeks. Peab kaduma olukord, kus puuvili ja marjad laual esinevad vaid „püha-päeva“ või „külalisetoiduna“. Tarvilikud viljapuud ja marjapõõsad vajavad niivõrd vähe maad, et eriti lastel peaks olema viljade ja marjade valmimise ajal vaba voli neid tarvitada. Viljapuude ja marjapõõsaste alla vajatakse vaid ca 3500 m² maad, mida peaks olema võimalik saada.

Oma tarbeks aiapidaja peab aga samuti arvestama, et ainult korras hoitud ja hästi haritud aed annab küllaldasel määral aiaasadusi, s. t. et iga leibkonna liikme kohta tuleks aastas 50 kg puuvilja. Mitmes riigis see norm on juba saavutatud. Venes on seatud eesmärgiks 100 kg puuvilja isiku kohta aastas, mille saavutamise kohta aga puuduvad andmed.

Köögiviljaaed vajab mitmekesistamist nii liikide kui ka sortide alal. Kuna värsked köögivilja saamine võimalikult vara kevadel on olulise tähtsusega, ei pääse meie oludes mööda lavade asutamisest koduseks tarbeks. Vaja oleks vähemalt viis normaal-lavaakent (100×150 sm²) leibkonna kohta. Sellega oleks võimalik vältida veebruaris, märtsis ja aprillis esinevat teravat vitamiinide puudust ja sellega kaasaskäivaid pahu nähteid. Keskmise leibkonna (6—7 inimest)

tarvete rahuldamiseks vajatakse kuni 900 m² köögiviljaaia pindala. Väga tähtis on see, mida kasvatada. Nimetan siin tähtsamaid liike: valge peakapsas, punane peakapsas, kähär peakapsas, lillkapsas, roosikapsas, söögikaalikas, söögiporgand, tomat, aedpeet, peenrakurk, melon, kõrvits, seller, puru, redis, rõigas, sööginaeris, salat, spinat, pastinaak, aedhermes, aeduba, aedsibul, küüslauk, mädarõigas, aedrabarber, hapuoblikas j. t. Nendest tuleks kasvatada nii varaseid, keskmisi kui ka hiliseid sorte, et võimalikult pikendada värsked aedvilja olemasolu söögilaual. Kui on täidetud eeltoodud nõuded, siis peaks suudutama rahuldada oma leibkonna tarbed. Teistele aiaasadusi pakkuda müümise teel ei oleks võimalik. Selleks on toodang veel liiga väike. Siin aga sageli patustatakse. Kui sageli ei istutata üks või kaks viljapuud selleks, et nende saaki turustada, selle asemel et neid ise tarvitada ja sel teel vältida suuri kahjusid oma tervisele ning hoiduda kuludest ravimite alal.

Aiandus peab pakkuma saadusi toidulauale ja kodu kaunistamiseks, samuti värsket õhku ja rõõmu seal töötamise juures.

Meie kodude aiad vajavad plaanikindlust ja sihiselgust nende rajamisel, nad vajavad hoolt ja tähelepanu, kuid tasuvad kõige selle kuhjaga.

Ksv! LUNDVERE
Amet meest võib muuta palju,
Sõnal kaal tal nagu kalju.

ELUTEEDEL

Oleme omas teadmatuses janused teadmiste järele. Usuteadlased tuhnivad läbi kõik Heebrea tarkused ja pühakirja raamatud. Arstiteaduse esimese kursuse üliõpilane võib juba kokku seada õiges järjekorras kõik meie kondid, ilma et need pruugiksid olla enne nummerdatud. Jurist kääneb ja väänab niigi juba vaeseomaks väänatud paragrahvi ja katsub kramplikult meeles pidada, mil ajal miskisugune lex Roomas anti. Loodusteadlane oleks õnnelik, kui ta teaks klasifitseerida kasse nende sabakarvade arvu järgi. Ka kaasvõitlejad teistestki teaduskondadest ei jää neist oma oskusele maha.

Ja kui meil on olnud janu teaduse järgi suurem, kui janu õlle järgi, siis kallid alma mater ühel heal päeval annab meile kaasa diplomi ning saadab meid ellu. Seni olime rõõmsad üliõpilased, nüüd oleme muutunud õnnelikeks vilistlasteks. Lööme rinna ette ja sammume eluteele, täis iseteadvust.

Uhkelt nii sammudes vaatleme ja kuulatame ning märkame, et keegi kihistab naeru me üle. Kihistab naeru me igatse üle üksikult ja kogusummas me kõikide üle, kes me sammume. Oleme omavahel istudes läbi teinud huumorist lõkendava aasimiskooli, kuid nüüd on kinni me suud. Nad on kinni, sest hirvitab elutõde oma kalki naeru.

Elus näeme, et aastasadu ja tuhandeid kestnud jutlustused rahust ja armastusest on jäänud hüüdjaks hääleks kõrbes. Mitte ainult meie, kellele jutlustatakse armastusest, ei ole seda ühest kõrvast sisse ja teisest välja lasknud, vaid nii mõnigi kord ka needki, kes seda ise jutlustavad. Arst on õppinud, et haigestumistest hoidumiseks on vajalik puhtus, õhuküllus ja korralik toitmine. Tegelikult elus näeb ta aga paljugi juhuseid, kus elukarmus on surunud ühte piskesse tупpa rohkearvulise perekonna, kus vähese sissetuleku juures korralikust toitmisest ja kat-

misest ei saa juttugi olla. Jurist on õppides sarnastanud õiguse ikka õiglusega. Tegelikult elus ta aga õiguse nimel nõuab väikeste lastega lahus elava, kuid vormiliselt lahutamata, naise viimase varanatuksese mahamüümist joodiku-mehe võlgade eest.

Alles mõned aastad tagasi tuli kultuurriikides kuni 100 miljonil inimesel tunda puudust ja nälga, sest perekonnatoitjail ei olnud tööd. Leides Euroopas riike, kus kuni 1/3 kogu töövõtjaskonnast oli töötä. Paljudel meiegi töönimestel tuli raskelt kannatada selle katsumise all. Samal ajal, kui paljud miljonid nälgisid viletsuses, hävitati mitmel pool maailmas suurel hulgal toitaineid, või piirati riikliku vahelesegamisega nende tootmist, et pakkumise vähendamiseks hoida nende hindu. Paljud miljonid nälgivaid inimesi vajavadprodukte oma nälja kustutamiseks, riideid enda katmiseks, tervishoiu algnõuetelegi vastavaid kortereid ning rida teisi tarbaineid, ja tööd peaks olema kõigile külluses, et neid vajadusi rahuldada, aga samal ajal häldatakse kaupade üleküllusest, üleproduktiooni ja tööpuudusest.

Oleme küll targad ja teame vägagi palju pisaasju ja aastaarve, kuid meie ees seisva elevandi oleme jätnud kahe silma vahele. Oskame küll arvutada, mitu valgusaastat on meist kaugel üks või teine taevataht, kuid ei oska korraldada elu nii, et oleks igal pidevalt, küllaldaselt määral tööd ja leiba, et oleks iga rahvaliikme elutingimused ajakohasuse ja tervishoiu minimaalsetele nõuetele vastavad. Oleks asjata siin vabandamine, et see on ülemaailmne nähe. Süüdlaste rohkus ei ole mõne kaassüüdlase õigeksmõistmise põhjuseks. Peame omaks võtma tööga, et meie kiidetud kultuuril leidub mädapaiseid, mida vaja ravida. Õigeusklik filoloog on muidugi kohe valmis vaidlema, kas on siin õige tarvitada sõna kultuur, või peaks tarvitama sõna

tsivilisatsioon. Või ta peatab meid viimasegi lause juures ja teeb märkuse, et ei ole õige ütelda „tarvitama sõna“, peab ütleva „kasutama sõna“. Hea on, mida paremini meie igaüks teame oma eriala, kuid ei tohi ka unustada, et igaüks meist, kes tahab olla väärikas kultuurinimene, peab arendama endas õiget arusaamist ühiskondliku elu korraldamise sihtidest ja jõudu mööda kaasa lööma. Ja see siht on õige, kui meil on eesmärgiks rahva üldhuvi üksikisiku isiklikude huvide piiramise ja tasakaalustamise kaudu seal, kus see vajalik üldsuse heaolu nimel.

Mõnedelgi on siin valmis lihtsam retsept, — nii midagi veneaegse sõjaväearsti riitsinusõli-taolist, ja see kõlab mitte vähem ega rohkem kui et kõigile inimväärsel äraelamise võimaldamiseks tuleb muuta kehtiv ühiskondlik kord. Ühed soovivad äärmist liberalismi, teised fašismi, kolmandad kommunismi ja paljud teised veel mitmesuguseid isme või teravat klassivõitlust sotsialismi ideede nimel.

Mitmete säärase ismidega, mida on meilegi soovitatud või veelgi soovitatakse, näeme katsetatavat välisriikides. Ja igaüks, kes oskab vaadata, näeb, et need katsed kodanikkude olukorra parandamise alal ei ole kuski annud loodetud tagajärgi, nad on selles osas joosnud karile.

Meie ülesandeks ei tohi olla lõhkumine ja lootmine, et miskisugune uus kord avab meile meeastjad. Igasugune ühiskondlik kord on vaid kauss, mis koos hoiab selle, mida meie ise keedame ja sinna asetame. Mitte unistamine mingisugusest ismist, ässitamine, mahakiskumine, kaht kätt taskus hoides pealtvaatamine või saboteerimine ei vii meid sihile. Ei ole aega raisata juuksekarva lõhkiajamisega, kui vaja üles ehitada oma kodu, et siin igaüks tunneks end mugavana ja õnnelikuna.

Muutugem unistajaist ja virisejaist praktilisteks teo-inimesteks, nagu on võidukas olnud tänase juubilari Ugala elutee oma tähtsama ülesande, rahvustunde kasvatamise, praktilise teostamise alal, nii saame võidukad olema kõik meie, kes me rakendame omad käed heaoluks sellele, mille raamiks on meie Põhiseadus, s. o. meie riigile, meie kodule, meie rahvale. Meil on küllaldaselt võimalusi oma elu paremini korraldada, on vaid vaja tõsist tahet.

Ülesandeid meil vajaliku elureformi teostamise alal on palju ja neid leiab igaüks, kes vähegi vaatab enese ümber. Tähtsaks suunanäitajaks ja silmaringi laiendajaks elureformist tähelepanuvääriva osa teostamisel oleks sotsiaalpoliitika ülikooli õppeainena sisseviimine. Ülikooli seaduses on see professor küll ette nähtud, kuid on senini täitmata.

„Üliõpilaslehe“ piiratud ruumi tõttu tahan vihjata vaid paarile üksikule päevaprobleemile.

Üks neist oleks suhtumine töösse, eriti füüsilisesse töösse. Saab sellest vaid mõni päev tagasi, kui juhtumisi rääkisin ühe ametiasutises teenistuses oleva agronoomiga kellestki agronoomist, kes peab väikest vähetasuvat talu ja isiklikult teeb kõik tööd. Üllatusega kuulsin sellelt härralt talupidajast-agronoomi alahindamist selle tõttu, et viimane kui ülikooli-haridusega inimene, teeb füüsilist tööd. Kui selline on juba agronoomi suhtumine füüsilisesse töösse, kes seda just esijoones peaks hindama, mis rääkida siis veel teistest. Füüsiline töö on see, mis loob meile tarbevarad kõige hädavajalisemast kuni elumugavusteni. Sellepärast tuleb seda ka väärikalt hinnata ja aukohal hoida. On vildakad meie senised põhimõttelised arusaamised tööjõust. Töövõtja tööjõud sarnastatakse meil laiade masside arusaamises kaubaga — tööjõudu vajaja maksab raha ja tööline rakendab selle eest oma tööjõu tööandja ülesannete täitmiseks. Tööline saab oma palga ja tööandja tööjõu tulemuse valmistöö näol. Nii siis täiesti kummagi poole puhtisiklik asi.

Sarnases ühekülgises arusaamises on paljugi süüdi meile sissejuurdunud Rooma õigusel põhjendal tsiviilõiguslikul mõtteviisil. Kuna Roomas olid tööjõuks orjad, siis vaadati põlgtusega, kui vaba inimene kohustas ennast tasu eest teisele tööd tegema ning formuleeriti seda kui locatio conductio operarum, asja teisele kasutamiseks üürimise — locatio conductio rei — sarnaselt.

Siin peab arusaamine muutuma. Tööl on suur ühiskondlik tähtsus. See on ühiskondlik funktsioon. Töö tegemine on üldsuse, kogu rahva heaolu teenimine. Vastavalt sellele peame töölepingu küsimused eraõiguse valdkonnast üle kandma avalikõiguse valdkonda, käsitama tööjõu kaitset ühiskondlikust seisukohast. Koos sellega muutub ka meie arusaamine inimese ja ühiskonna vahekordadest. Uuest arusaamisest ei saa jätta tegemata järeldust, et iga kodaniku kohus on rakendada omad teadmised ja tööjõud rahva heaoluks võimalikult suurema efektiivsusega. Vanasõna ütleb, et käsi peseb kätt. Nii ka siin. Ühiskonna kohus on omakorda hoolitseda vanaduse või vigastuse tõttu tööjõu kaotanud tööinimese eest mitte alandavate armuandide andmise teel, vaid korraldama seda sotsiaalkindlustuse näol.

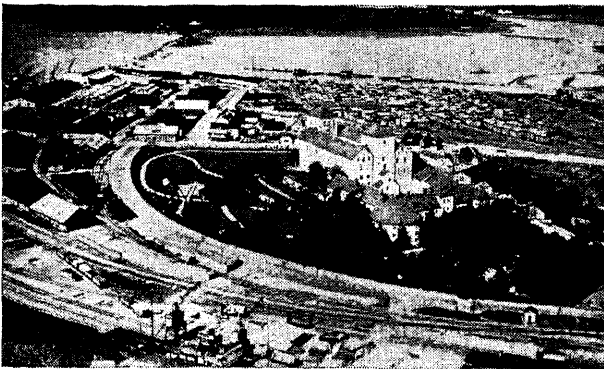
On tarvis istutada meie inimestesse enam sotsiaalset mõtlemist ja arusaamist. Peame jõudma arusaamisele üksikisiku hüve üldhüve sihis suunamise möödapääsemata vajadusest.

Nagu näete, on see tööväli lai, m's ootab akadeemilist peret ühe osagi meie elureformi teostamise alal. See töö vajab meie riiki ja rahvast armastajaid tegijaid ja elulähedasi teoinimesi. Käed külge!

MÕTTEID JA MÄLESTUSI

Aeg möödub ruttu. Uued muljed ja argipäevased askeldused vaevalt kunagi loovutavad vaba silmapilku möödunud aegade meenutamiseks. Ent ometi on mälestustel imelik omadus vahetevahel vallutada mõtteid ja tundeid erilise intensiivsusega, eriti aga siis, kui minevik on tootnud kunagi seda, mida nimetame suureks ja kauniks.

Nii on see kummaline igatsus, mis mind mõttes ikka ja jälle viib tagasi sinna Soome lahe põhjakaldale, igavestisinavate järvede, põliste metsade ja mägede

Vaade Turu sadamale.

maale, kõikide kaunite mälestuste impulsiivne produkt. Ja nii sageli kui mu mõtted seiravad neid aegu, imetlen seda nii omaseks ja armsaks saanud Turu üliõpilasklinna. Rändan veelikordseid kaudu moodsaid ja avaraid tänavaid, vaatlen mehiseid kaljumürakaid jõesuudmes, ning kuulatan sügistuuli paisumas pärnade puhmais. Vaimustun hiilgavast tulevärgist peegelduval Aural — siis kui sügisõhtuil süttivad tuhanded tulekesed kail, sildadel ja naabermajades. Naudin hardumuses pühalikku vaikust ajaloolises, lõpmata kaunis Toomkirikus ning silmitsen Turu linna avaras lossisaalis aukartusega vaprate Soome esiisade rasket mõõka, milline uhkelt on tõusnud ja vajunud taplustes, aegadel, mil Soome uljad pojad lumesahkadena puhastasid teed suurele Rootsi Gustav Adolfile. See romantiline igatsus on hõimuvere tukse, nii mõnelegi ebaajakohasena näiv, ent armastus ja poolehoid väikese romantilise lisandusega on ikka sõltunud südameist.

Kui nüüd üliõpilaskonvent „Korp. Ugala“ juubelpäevadeks saavad taaralinna meie põhjapoolsed sõprusliitlased Turu Üliõpilaskonna esindajad, selle rahva

pojad ja tütreid, kelle isad ehtsa soomelise visadusega on pidanud karmi võitlust maa ja rahva vabaduse eest, siis laseme veekord vanadel mälestustel kõnelda. Ent meenutame siinjuures ka viimaste Euroopa kriisipäevade karmi tööka, et ükski riik ei või olla ega jääda vabaks kui ta rahvas pole selle vabaduse vääriline, ning võtame seda endale teadmiseks. Juubelmeeleolud ärgu andku ruumi tühjadele, seesmiselt õnnsatele fraasidele, vaid kinnitagu meis teadmist, et omadus, mis meie rahvastel rohkem kui midagi muud lubab pretendeerida kestvale vabadusele, on vahvus — tegutsemisvahvus.

Aastaid tagasi õppides tundma Soome soomelisema noorsoo Turu Üliõpilaskonna aateid ja taotlusi ta eripiires, leidsin paljugi sellest vahvuse parimast osast. Mitte võõrad ideed ja võõras vaim, vaid omad iseseisvad ja kained suunitlused, omad põhimõtted ja tunnetused on olnud Turu Üliõpilaskonna põhilisemad väärtused. Ja kui omal ajal poliitilised eriarvamised ähvardasid tumestada Eesti-Soome üliõpilaskondade vahelist sõprust, oli Turu Üliõpilaskond esimene, kes korduvalt üliõpilastele veergudel tõendas, kuivõrd suur eksisamm oleks aastatepikkust hõimusõprust, seda poolehoiule, vastastikusele armastusele ja aususele baseeruvat soome ja eesti üliõpilaskonnade ühismandit

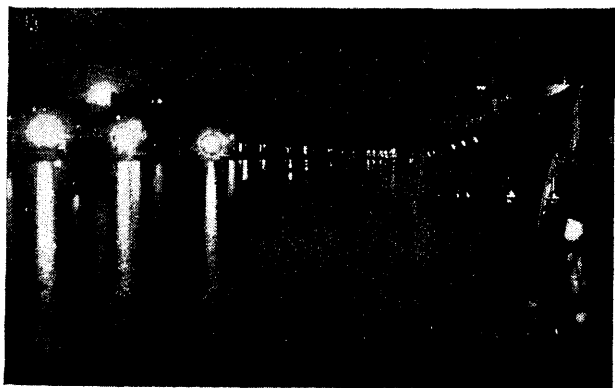

Ksv! KORBI

ohverdada kitsa kildkonna huvidele. Nii on Turu Üliõpilaskond hõimusuhteid hoidnud väarikana ja kristallpuhtaina.

Siinkohal meenub mulle väikese episoodina mälestus ühest kaasvõitlejast — soome reservohvitserist ja mu parimast sõbrast. Olime nimelt sooritanud paarikümnekilomeetrilise automatka ühte Soome näguasse rahvamajja, naiskodukaitse peoõhtule, kus mu sõbral oli pidada peokõne. Tagasisõidul väljusime autost, keset kõrget ja sihvakat männimetsa, et hingata karget sügisõhku ja vaadelda nii lõpmata kaunist ja tähtederikast põhjamaa sügistaevast. Tollel väikesel jalutuskaigul, keset üles ja alla kulgevat teed ütles mulle mu sõber täis sisemist hoogu ja fanatismi:

„Kangelaslikkus — moraalne vahvus, see on olnud sajandite kestel soome-ugrilaste evangeelium. Meie

Aura jõgi öösel.

Turu linna ajalooline loss.

iseloomus on juba midagi niisugust, mis sunnib meid igale hädaohule julgelt silma vaatama. Me oleme väheste sõnade, seda enam aga tegude inimesed. Võitude sümbolid — me sangarite ühised sõjateed Paju mõisa ja Narva lahinguväljadele, kindlustasid teile hõimlasile jälle need piirid, mis juba sajandite eest eraldasid moskoviitide võimu Läänemaadest. Valjud ja karmid, aga ka võidukad sõjamälestused on pannud me rahvaste sõprusele ajaloolise ja vankumatu aluse. See sõprus saab kestma üle kõikide aegade ja kui peaks juhtuma, et eestlaste maleva veelkord oma iseseisvuse kaitseks sammub sõjateed — siis tuleme ja võitleme.“

See oli mu mälestuste liigutavam elamus.

Nende kaunite muljete ja mälestuste nimel tahan uskuda, et juubelpäevade tähelepanu ja hoolitsus aitaks alla kriipsutada seda tänu, mida võlgneme oma suuremale hõimuvennale seal Soome lahe põhjakaldal.

Postkaart hõbepulmadeks

Armas Ugala!

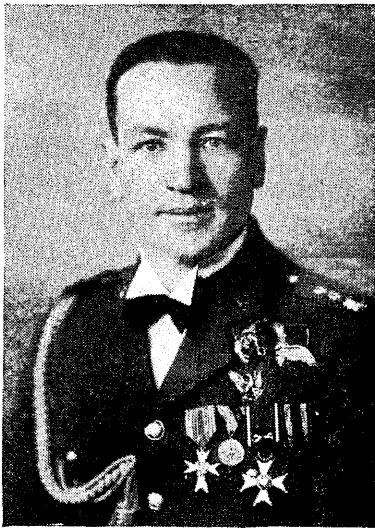
Kui kellegi abielu karile jooksmata on jõudnud õnnelikult või enam-vähem õnnelikult oma kestvuse kahekümne viie aastani, siis tähistatakse seda saavutust tavaliselt uute pulmade — hõbepulmade — pühitsemisega. Tulevad lapsed ja lapselapsed, tulevad sõbrad ja üleaedsed, tõstavad kannu noorpaari terviseks ja ülistavad nende õilsat kooselu, rõhutades eriti selle positiivset külge ja möödudes kinnisilmi asjaoludest, millistest avalikult ei räägita.

Ka Sina oled jõudnud hõbepulmadeeni. Kui meie nüüd koguneme pidulauda seda sündmust tähistama, kui meie tühjendame oma klaasi Sinu terviseks, soovides Sulle tulevikuks edu ja õitsengut, siis heidame ka mõne pilgu möödunud

veerandsajandile. Meie ei tarvitse ühtki momenti Sinu elust eriti alla kriipsutada ega ühegi asjaolu juures silmi kinni pigistada, sest Sinu teod räägivad ise Sinu eest ja Sinu kasuks.

Kui 25 aastat tagasi tervenisti 11 meest oma jah-sõna Sulle andsid, Sulle truudust vandusid, siis ei mõtle meie sellepärast süüdistada Sind polügaamias, sest teame, et seda tingis mitte niivõrd Su väline veetlevus, kuivõrd tookordne seadus ja Sinu ideede sügavus, et need mehed oma saatuse Sinuga sidusid. Ja sa võid rahuloluga neile 25 aastale tagasi vaadata.

Ei või keegi Sulle ette heita tühja hälli. Sinu laste ja laste-laste arv on tõusnud sadadesse. Peale oma lihaste laste, keda Sa kukepükstes rebastest oled kasvatanud habemetes vilistlasteks, on Sinu emaarmu jätkunud veel võõrastele,

Üliõpilane ja lennusport

Rööbiti oma studiumile üliõpilaskond harrastab mitmekesiseid huvialasid. Tegelikult elu kogemused näitavad, et füüsilist värskest ja karastatud närve omavad üliõpilased ületavad kerge vaevaga nõutavad praktikumid, eksamid ja uurimused. Kes on peremeheks oma kehale ja närvele, on käskijaks ka oma sõnakoolilelikule vaimule.

Teatavasti on kehalise värskuse ja närvide tugevdamise taotlemiseks rida huvitavaid sportlikke harrastusi. Ja üliõpilaskond tegelebki mitmekesistel spordialadel, üksikud üliõpilased rekordsportlastena on kandnud Eesti nime kau-

gele üle kodumaa piiride. Koos nende saavutustega ja nimedega on võimsalt ja uhkelt kõlanud ka Eesti nimi kõikides maailmajagudes.

Lennuspordi alal aga pole meie suutnud pida sammu välismaa saavutustega. Ja arusaadavalt põhjusil: lennusport on uudne ala, üksikuile isikuile majanduslikult kättesaamatu ja organiseerimatult teostamatu.

Kuid, kas lennusport väärrib harrastamist, kas temas peituvad üksikule üliõpilasele ja üliõpilaskonnale tervikult vajalikke väärtuslikke sügemoide?

Vastusena meenutame kõigepealt seda, et

kes orbudena on Sinu hõlma tulnud ja keda Sa oled adopteerinud ning ühevääristanud oma pärispoegadega. Ei või keegi Sulle ette heita, et Sa ühte oled eelistanud teisele, meie kõik oleme saanud tunda Sinu hellitavat emakätt, oleme saanud tunda Sinu armu ja ka hirmu. Meie oleme Sulle nii ühe kui teise eest tänulikud, teades, et see meile kasuks on tulnud.

Sa oled oma poegi ja nende põhimõtteid kaitsnud väliste pealekippumiste eest. Ei saa Sulle pahaks panna, kui Sinu põhimõtete omaaegsed vaenlased mõnikord ka füüsiliselt pidid kannatama. Kui mõni õndsas Vanemuise toolijalg või Püha Benedictuse pudel tabas elavat märki, siis oli see tingitud olukorrast. Need vahekorrad oled Sa suuremeelselt lahendanud ja sõbralikult käe sirutanud kõigile, kes seda on tahtnud vastu võtta.

Ka Sinul enesel ei peaks põhjust olema nuri-seda oma poegade üle. On nemadki püüdnud Sinu põhimõtteid ellu viia ja kui mõni selles vääratanud ongi, siis oled Sa oma karistava käega otsekohe jaol olnud.

Sa võid rahuldusega meenutada, et Sinu tüvest on võrsunud juhtivaid tegelasi üliõpilaskonnas, kaalukaid riigi-, omavalitsuse- ja seltskonnategelasi, et Sinu pojad on olnud esimesi, kes haarasid relvad isamaa kaitseks, et mõnigi neist oma elu või tervise jättis selle eest, et paljude rinda ehib nende vahvust tunnistav Vabaduserist.

Kui siiski vast kõik ei ole veel nii, nagu ta olla võiks või olema peaks, siis ära tee oma poegadele etteheiteid. Ka andesta neile juba ette kõik väikesed üleastumised, mis võiksid aset leida ülemeelikus pulmatujus.

Meie omalt poolt töötame hoida Sinu mustsini-valget trikoloori väärilises kõrguses ka edaspidi, et kuldpulmadeks pälvida Sinult veel suuremat rahulolu.

Sügavas pieteeditundes

Sinu

PEETER ERG.

juba ürgaja inimene hellitas soovi ja lootusi vabana linnuna lennelda õhuruumis. See kajastub rahvaste mütoloogias. Kuid unistused omasid reaalse kuju vaid 17. detsembril 1903. aastal.

Unistustest reaalsuseni jõudmine vältas aastatuhandeid. Uuriti ja katsetati. Kõikide aegade õpetlased püüdsid inimlennu probleemi lahendamisele omaaegsete teaduslike meetodite ja võimaluste piires. Neljandal sajandil e. Kr. kreeka filosoof, Pythagorase järglane ja Platoni sõber, Archytos Terenty konstruis mehaanilise tuvi, mis oli võimeline õhus püsimiseks. Benediktiini ordu munk, inglane Olivier Malmesbury sooritas 1060. a. p. Kr. hüppe tornist omatehtud langevarjutaolistel tiibadel, kuid murdis mõlema jala sääreluud. Inglise õpetlane Roger Bacon avaldas XIII sajandil oma uurimuste tulemusena teose „Kunsti ja looduse saladuslikest sündmusist“, milles käsitas inimlennu võimalusi linnulennu põhimõttele. Selliste põhimõtete eest ketserlikkuses süüdistatuna Roger Bacon lõpetas oma elupäevad vanglas. Itaalia õpetlane ja kunstnik Leonardo-da-Vinci (sünd. 1445. a.) oma teosega „Lindude lennust“ ja praktiliste katsetega rajas kindlakujulised alused õhust kergemate ja raskemate lennuaparatuuride konstruimiseks.

Läbi keskaegse vaimupimeduse ja reaktsioonilise lainetuse jõudis inimlennu probleem tegelekule lahendusele XIX sajandi lõpul ja kaassajandi alul. Saksa õpetlane Otto Lilienthal uuris laugleva lennu teoreetilisi aluseid ja sooritas isiklikult mitusada lendu temalt konstrueeritud plaanritel. Ühel sellisel katsel ta hukkus lennuasjanduse tegeleliku pioneerina. Otto Lilienthali eeskujul ameeriklased, vennad Wilbur ja Orville Wright'id sooritasid rea katseid plaanritel. Praktilise mõtlemislaadiga inimestena nad asetasid plaanerile sisemise põlemisega mootori (16 HJ.) ja sooritasid selle lennu 17. dets. 1903. aastal. See oli esimene lend inimesoo ajaloo õhust raskemal, jõuallikaga varustatud aparaadil, mida juhtis inimene. 17. dets. 1903. a. kujunes lennuki sünnipäevaks. Siit peale algas lennuki tehniline evolutsioon ja seoses sellega lennuasjanduse areng kultuurtegurina.

Sooritanud tormilise arengu, võtnud sõdadest osa relvana, päevpäevalt täienes ja esinedes rahvaste kultuurelus kiireima liiklemisvahendina on lennuk tänapäeval omandanud instrumendi väärtuse, mille võimeid ja mitmekesiseid rakendamisevõimalusi arvestavad kodanikud, rahvad, riigid ja nende juhid. Sakslased, hinnates tänapäeva lennuasjanduse võimeid, ütlevad väga tabavalt: „Fliegen heisst siegen über Zeiten und Weiten“. Neil on õigus, sest tänapäeva lennuki ees, mille rekordiliseks kiiruseks on 709 km/tn., lennukõrguseks 16.440 m ja lennu-

Ksv. H. Luik, Eesti Aeroklubi lendur.

ulatuseks üle 10.000 km, varisevad kauguse, kõrguse ja aja mõisted.

Kes ise pole lennanud, sellele jäävad piireks igapäevased eluraamid. Kes aga harrastab lennukunsti, kes tegeleb lennuspordiga, see omandab avaraid, kauguses, kõrguses ja kiiruses mõõtmatu võimalusi oma mõtteleenu suunamiseks, uurimuste sooritamiseks ja teadmiste rakendamiseks.

Eeltoodud kokkuvõtlikest andmeist ja mõtetest ilmneb, kuivõrd jõulisi pingutusi, aega, üksikute teadlaste kannatusi ja eneseohverdumist nõudis inimese unistuse — vabana linnuna lennelda õhuruumis — realiseerimine. See viitab iseenesest lennuasjanduses peituvale teaduslikele ja praktilisile väärtusile.

Tänu käidud pikale ja vaearikkale teele on tänapäeva lennuasjandus kõigile lahtiseks loetavaks raamatuks. Kuid täiuslikkusest on lennuasjandus veel siiski kaugel: esineb veel rida tühimikke, milliste lahendamine vajab tusedaid uurimusi ja katsetusi.

Nende tühimike elimineerimise üheks vahendiks on lennuspord, mida välismaail harrastatakse

nii siiralt ja edukalt. Lennuspordi harrastamine aga nõuab füüsilist ja vaimset värskust, karastatud närve, külma verd, otsustusvõimet, püsivust, teoreetilisi teadmisi ja praktilisi oskusi. Kellel mainitud omadused veel arenemata või ebakokkõlalaliselt arenenud, see omandab neid, see kujundab enesest harmoonilise terviku lennuspordi harrastamisega.

Ning kes vajab veel rohkemal määral sellist harmoonilist kokkukõla oma isiksuse kujundamisel, kui mitte üliõpilane rahva parima ja valitud pojana.

Välismaail on lennusport kujunenud üliõpilaste lemmikalaks. Siin võidakse rakendada oma eluvärskust, siin võidakse teostada uurimusi mõõtmatu õhuvalla allutamiseks inimtahtele, täiendada teadmisi mitmekesistel tehnilistel aladel, kosutada tervist vabas õhus teotsedes, karastada närve ja koguda jõudu oma õppetöö jätkamiseks.

Siin on laiaulatuslikud võimalused oma võimete väljendamiseks ja jõudude rakendamiseks tehniliste teadusharude arendamisel. Rahva elus esineda võivatel kriitilistel momentidel avanevad tänuväärt ülesanded riigikaitse teostamisel.

Lennusporti harrastatakse organiseeritud purilennu ja mootorlennu klubides. Veel rohkem — näiteks Inglismaal on Oxfordi ja Cambridge'i ülikoolide juures sõjaväeliseltsel organiseeritud lennuväe üksused, millised riigikaitsele õpustel ja manöövritel on esinenud suurima eduga.

Meil Eestis?

Tuleb arvata, et ka eesti mees on jälginud linnulendu ja unistanud õhuvalla vallutamisest. Meie rahvuslik epos kirjeldab Kalevi tulekut:

„Põhja piiril seisis pere.

Peres kasvas kolme poega,
Taaralaste taimekesi,

Kolmas istus kotka selga,
Põhjakotka tiiva peale.
See, kes sõitis kotka seljas,
Põhjakotka tiiva pealla,
Lendas palju, liugles palju,
Lendas tüki lõuna poole,
Teise tüki tõusu poole,
Sõitis üle Soome mere,
Liugles üle Läänemere,
Veeres üle Viru mere.“

Eks olnud siis ka meie esivanematel soov linnuna lennata üle kaugete merede. Unistuste ja luule vallast jõudsime reaalsuseni vaid iseseisvuse saabumisel. Nüüd omame oma lennuväe riigikaitsele ülesanneteks. Kuid omame ka organisatsiooni lennuspordi harrastamiseks Eesti Aeroklubi ja Kaitseliidu purilennusalkade näol. Neis organisatsioonides tegeleb üksikuid üliõpilasi ja vilistlasi. Õnnelikul kombel kuulub ka „Ugala“ perre üksikuid kaasvõitlejaid ja vilistlasi lennuspordlastena.

Lennuspordi kõrgeid väärtusi arvestades on soovitatav, et üliõpilased üksikult ja üliõpilaskond tervikult vahetaks mõtteid ja asuks tegelikult lennuspordi harrastamisele, eesmärgil — kasvata eneses tugevat iseloomu, värskendada kehalisi ja vaimseid võimeid ning karastada närve igapäevaste eluraskuste ületamiseks ja kodumaa väärikaks teenimiseks.

Ksv. V. Rannaleet, tuntud purilendur.

Dipl. arh. Eduard Sillaots †

In memoriam

ON ELAVALT silmade ees Tartu Peetri uuel kalmistul hauaküngas, mille alla kand-sime puhkama 20. septembril s. a. oma kaas-venna Eduard Sillaotsa.

On aga raske veel praegugi kujutella, et teda ei ole enam meie keskel.

Ikka on silmade ees ta elav kuju sõbraliku naeratusesga huultel, süda täis noorustuld ja tuleviku lootust.

Tahaksin justkui praegugi veel ulatada Sulle käe, armas concoeter ja ksvil!, tahaksin Sind tervitada ja Sinuga pisut vestelda. Aga Sa ei saa enam vastata. Sa pidid ära minema paremais noorusaastais, mil oli juba palju raskusi elus võidetud ja nii palju igatsetud lootustest täitunud.

Mäletan seda päeva, kui sõitsid Saksamaale, et alata õpinguid Karlsruhe. Läksid julgelt ja mehiselt oma saatusele vastu.

Mäletan, kuidas Sa tulid sealt tagasi pärast õpingute lõpetamist rõõmsana ja õnnelikuna.

Sa asusid tööle kodumaal, mis oli Sulle nii südame ligidal. Seadsid enesele uusi sihte üles, ja Sul oli palju häid kavatsusi.

Aga kõige rohkem oli Sul lootust, et elu, mis ei olnud Sind siiani hellitanud, mis oli Sulle vahel nii vägagi karm, ometi nüüd näitab Sulle ka oma teist palet.

Kuid seistes oma parema tuleviku lävel, tuli halastamatu vaenlane raske haiguse näol, tõmbas Sind kõrvale töö juurest ja viis Sind kannatuse teele.

Sulle tundus, nagu hakkaks pisemgi õnn Sinust lahkuma ja nagu hakkaksid Sinu lootused otse Sinu silmade ees kildudeks purunema.

Siiski Sa lootsid. Lootsid veel ka siis, kui sõbrad Sind külastades jäid väga tõsi-seks ja aimasid kõige pahemat.

Veel viimastel päevadel Sa ütlesid, et hakkad paranema ja avaldasid oma tule- viku kavatsusi.

Aga ometi pidi see kõik minema teisiti.

Sa ei saanud maitsta oma töö vilja.

Sind kutsuti igavese elu lootuse maale.

Mälestused Sinust ei kustu.

Puhka rahus!

KARL TEEL

Arve «Korp. Ugala» koosseisust

„Korp! Ugala“ on praegu 386 liiget. Nendest vilistlasi 200, kaasvõitlejaid 113, lihtliikmeid 26 ja üliõpilasvilistlasi 47. „Korp! Ugala“ asutajaid oli 12, üliõpilasi 11 ja 1 ülikooli lõpetanu. Asutamismesestriil liitus mainitud arvule veel 6 lihtliiget — kokku 18 liiget.

lau, elumehelikke buršikombeid, vaatas sellele ironiseerivalt. Aga nagu näeme peale „Korp! Ugala“ tutvunemise aastate, kui tema meelsus sai avalikuks, langeb noorele organisatsioonile seltskonna poolt suur sümpaatia ja juurdekasv on eriti tugev 1916.—1920. aastani. Siis tuleb konvendi langus kuni 1921. aastani. Vahepeal elati üle Vabadussõda. Noored katkestasid õppimise ja tõttasid frondile. Peale meeletlikku sõda, olles aastaid kodust eemal viibinud ja kurnatud sõja raskustest, pöörati alul rohkem tähelepanu oma isikule ja kodule kui konvendile. Ka kaotas Ugala selleaegsest väikesest perest 2 liiget surnutena ja mitmed põdesid raskeid haavu. Eelpool mainitud põhjustel jäi ka osa liikmeid konvendist eemale, juurdekasv vähenes ja seepärast ühe aasta jooksul langes konvendi liikmete arv tugevasti. 1921.—1924. aastani on juurdekasv võimas.

1924.—1929. aastani, nagu graafik näitab, kahaneb juurdekasv. Siin oli peamiseks põhjuseks majanduslik kriis. Ei ole huvitusetä märkida, et selle aja ümber oli pea kõikides üliõpilasorg-ides napp juurdekasv või tagasimine.

1929. aastast peale kasvab liikmete arv eriti silmapaistev. Ainult 1934. aastal sisemistel põhjustel üldarv väiksel langed.

Olgu nimetatud ja nagu graafikust nähtub, näitab vilistlaste üldarv algusest peale alalist tõusu. Kõikuv on mõningail aastail olnud küll tegevliikmete arv ja see on mõjutanud ka üldarvu.

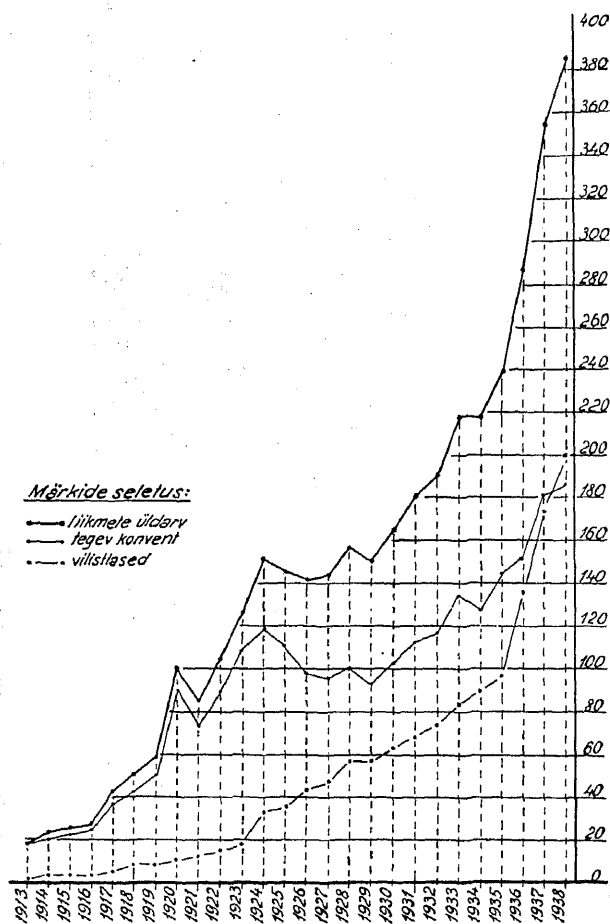
Huvitav moment on 1937. aastal, mil vilistlaste arv ületab tegevkonvendi suuruse.

Keskmine „Korp! Ugala“ juurdekasv on aastas 15,4 liiget ja see arv on korporatsioonide peres võrdlemisi eesotsas.

Elukohtade järgi jaguneb „Korp! Ugala“ vilistlastepere järgmiselt:

	%%
Tallinnast	86 ehk 43
Tartust	30 „ 15
Viljandist	10 „ 5
Pärnust	9 „ 4,5
Rakverest	8 „ 4
Teistest linn. ja maalt	57 „ 28,5
	200 100%

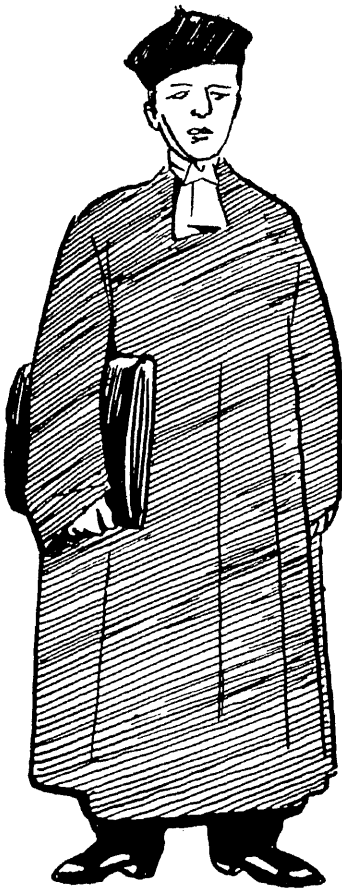
Kuna tegevkonvendi liikuvus elukohtade suhtes on märksa muutuvam, ei ole vastava statistika toomine küllalt otstarbekas.

Nagu graafikust näha kasvas konvent alul pikka aega, kuid kindlalt, see on ka arusaadav. Iga algus on raske. „Korp! Ugala“ meelsus ja rahvuslus polnud veel laiema hulkades levinud. Nii vaadatakse ikka noore juurdetulnuka peale kõhklevalt ja küsivalt, kas on ta elujõuline selleks, et ennast temaga siduda. Teiseks põhjuseks pole ka huvitusetä märkida seda, et „Korp! Ugala“ asutati karske konvendina. Teatav ringkond, kes oli harjunud ja eelistas saksapäraseid

Teaduskondade järgi jaguneb „Korp! Ugala“ pere järgmiselt:

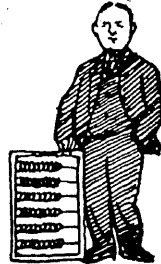
	Vilist- lased:	Tegev- konvent:	Kokku:	%%
õigusteaduskonnas	68	80	148	38,3
tehnikateaduskonnas	11	37	48	12,4
majandusteaduskonnas	24	21	45	11,7
põllumaj. teaduskonnas	22	11	33	8,5
arstiteaduskonnas	19	5	24	6,2
usuteaduskonnas	9	11	20	5,2
metsateaduskonnas	5	7	12	3,1
filosoofiateaduskonnas	5	7	12	3,1
teistes teaduskondades	37	7	44	11,5
	200	186	386	100%

Õigusteadlased

Tehn. haridusega

Majandus-
teadlased

Agronoomid

Arstid

Usutead-
lased

Võrdluseks olgu toodud teaduskonnaline jagumine asutajate liikmete juures:

	%%
arstiteadlasi	6 ehk 50
usuteadlasi	3 „ 25
õigusteadlasi	2 „ 16,7
keeleadlasi	1 „ 8,3
	12 100%

Nagu ülaltoodust nähtub, on arsti-usuteaduslikust algusest kujunenud aja jooksul õigusteadusliku tendentsiga liikmeskond. Inseneride võrdlemisi suur arv tuleb panna Tallinna osakonna asutamise arvele, mis toimus ühenduses Tehnikaülikooli avamisega Tallinnas.

Olgu veel lõpuks tähendatud, et „Korp! Ugala“ liikmeskonda kuuluvad 3 soomlast sõpruslepinglase Turu ülipilaskonna liiget, kes stipendiaatidena on õpinud Tartu ülikoolis.

KOLM LUULETUST

V. Kilk

Kõnelus paberiga

Sulle, minu vaikiv valge paber,
Avan oma hinge valu astja,
Sulle pihin oma tühjust, sõber,
Minu tuleviku ausaim kostja.

Kõnelesin kuuga, tähtedega, ööga,
Kõnetasin vetevoogu, tuuleiili,
Püüdsin täita elu ülla tööga,
Püüdsin kahe käega päikse kiiri.

Vaikis kuu ja tähtki, virvles öö,
Voogas vesi, tantsis mööda tuuleiil,
Irvles vastu varisenud tühi töö,
Järved ja jõed, mille roogudes viled
Kiir must, sinust, valge paber — surmakiir.

Emajõe kaldal...

Meresaar avab akna ja vaatab oma hästisisustatud toas ringi. Ta võtab tooli seljatoelt oma uue fraki, mille ta öösel pärast balli sinna asetab, ja kõrvaldab selle nõõpaugust valge pooleldi närtsinud krüsantheemi.

Balli uim pole veel täiesti kustunud. Pea on veel natuke liköörist ja kauasest ülevalolekust uimane ja lööb kohati veel nagu valsitaktis keerlema. Ka silmade ette kerkib uuesti katkeid möödunud ballist. Kui palju oli seal noorust, päikest ja armastust! Ja milline ilu, kui tantsisid sajad paarid! Daamid värsked, nooruslikkude vormidega, mis kaunistatud õhtutualettidega, särasilmseid ja moodsate soengutega, milles helkivad diadeeme. Härrad aga frakkides, kellel osaliselt kitsad värvipaelad üle valge rinnaesise. Nii muusika võlus ja armunult üksteisele otsa vaadates ununes kõik hall igapäevane. Neile tundus, nagu oleksid nad tähtsamad ja kõrgemad kui tavaline tudeng. Sest osa, veel enne kui rauges balliunelm, pidi jälle oma uhke peoülikonna rätsepale loovutama. Aga kõigile jäi ilus mälestus mai-ballist. Seal võideti jäädavalt südameid, seal armuti ja lõbutses muidu akadeemiline noorsugu.

Ka Merisaarele möödus see imekiiresti, sest kõik, mis on ilus, see möödub ruttu. Vara hommikul saadeti oma daamid koju, mindi siis ise koju, sest juba järgmisel päeval allutasid neid kõiki kohustused ja töö. Unelmad kustuvad, kuid mälestused jäävad.

Ta aknast avaneb kaunis vaade Toomemäele. Värske õhk tungib tuppa ja Toomemäel värvuvad puud ikka enam ja enam rohelisemaks ja aedades on kirsid ja õunapuud juba õitelumes. Kätte on jõudnud kevad... Kevadine päike, värske õhk ja lindude vile tekitavad ka temas kevadisi tundeid. Vaiksel ja sinisel Emajõe pinnal liuglevad ujula poole juba üksikud paadid lõbusa seltskonnaga. Jah, kevad on täies hoos. Inimesed on nagu kõik muutunud, nii väliselt kui ka sisemiselt.

Meresaares väljendub elurõõmu ja enesega rahulolu, sest ta tunneb, et on oma kohustused täitnud ja töö teinud. Nii ei olnud see igal kevadel, eriti siis kui ta talve jooksul ei suutnud niipalju tööd teha, mis tal talvine norm. Siis ilmnis temas kevadel salapärase kurbus. Siis ta mõtles ja leidis, et inimese elu on jagatud ajaliseltselt halvasti. Kui oled noor ja kaunimaaes eluaastates, sellele ajale langeb ühtlasi ka see kõige suurem ja vastutusrikkam õppimiseajastu. Seejärel on noor olla raske. Noorele hoovab ühelt poolt vastu lõbus ja võimsalt kaasakiskuv elu, teiselt poolt jällegi manitseb ja piitsutab nägematu hääl, et vältida elu nautimist. Nii peab siis nooruk olema nagu vahekohtunik, et otsustada, kuhu poole astuda. Noor olla on küll raske, mõtleb Meresaar, aga noor ei olda igavesti, sest noorus möödub kiiresti, kiiresti... Kui oled vana ja aeg on sügavad kortsiud näole jätanud, ei siis enam! Noorus on eneseotsingu aeg, eriti üliõpilasel. Nii nagu

nümfide laul püüab kergemeelne elu üliõpilast võrgutada. Ja elu on täis suuri saladusi. Nii mõeldes ja omaette laulu „Me elu jääb mõistmatuks aktiks vist küll“ ümisesed on ta jõudnud Toomemäele.

Ta istub mäe veerul olevale pingile, kust linn ta jalgade ees laskub alla orgu kuni jõeni ja tõuseb sealt jälle teispoole mäe veeruni üles. Kilpidena helendavad mitmevärvilised katused, mis on piiratud ja sagedeli otse upuvad puude õrn-rohelisse rüüsse, kuhu seltsivad veel sirelite ja teiste puude õite laigud. Seda värvilist välja jagavad geomeetrilisteks osadeks tänavad, mis näivad sügavate kanalitena. Päike põletab ja õhk valendab ning taevast on kõrge, siniselge. Üle linna valgub kirikukellade helin vaibub ja raekoja tornis lööb kella kümme.

Üks värviteklis härra ja preili tulevad aeglaselt jalutades tema poole. Meresaar tervitab, sest see on ta sõber Kaldmaa. Tal tuleb naeratus peale, sest veel kunagi pole ta Kaldmaad näinud ilma daamita jalutavat.

See mees oli linnas täiesti ümber kujunenud. Nelja, viie aasta jooksul oli tagasihoidlikust maapoisist saanud casanovalik linnahärra. Nii oli ta selle aja jooksul ainult seda õppinud, sest armastus vajab alati oskust. Ta tundis põhjalikult Kaldmaad ja teadis kuidas see alul kõike oli ainult ihaldavalt pealt vaadanud siis, kui tema eest ukseid olid veel lukus. Ka oli ta teisi sõpru tähele pannud, kes muutusid armastuse ohvriks. Sargeli oli see küll ainult ajutine nähe. Sama lootis ta ka Kaldmaast. Viimane oli talle tihti pihtinud oma murresid ja rõõme. Meresaar teadis, et Kaldmaa oli küllalt õnnetu. Ta unustas õppimise. Ja kui palju oli tal südamevalu. Ka kodus teati ja otsustati selle raha ja aja järele, mis talle järele saadeti, et poeg on lõpetamas ülikooli. Isegi tema hingeelule oli selline elu mõjunud. Valu, mida tekitab õnnetu armastus on raskemaid, sest see pole parandatav ei arstide tarkusega ega kõiki tervendavate päikesekiirtega. Meresaar märkas, et sõber oli läinud liiale, aga ta uskus, et tormine meri ja mässav veri, need ikkagi kord rahunevad, ja Kaldmaa unustab oma hünni „Vaiksel Emajõe kaldal ainult tahan armasta...“

Tornikell lõi üksteistkümmend, Toomemäele oli kogunenud ilusa ilma tõttu palju inimesi. Käes oli aeg, mil keegi ei tahtnud viibida enam toas. Meresaar tõuseb pingilt, et minna Oskari juurde loengut tooma ja sealt koju, õppima. Aga Kaldmaa tuleb talle veel oma daamiga vastu ja peatades teda, räägib, kui preili on läinud kaugemale.

— Tead, kallis sõber, kuidas ma laupäeval peenelt sisse kukkusin. Õösel oli minu pool väike lillepidu. Sass ja paar daami olid ka. Jõime klaas veini, ja olemine oli ilus.

— No mis seal siis iseäralikku? See on ju sinu pool tavaline laupäeva möödasaatmine. Teisiti on see isegi raske ette kujutada.

— Las ma sulle ikka räägin. Istusime seal ilusasti hommikuni välja ja siis pidi minu soosik Linda sinna tulema. Ta tahtis, et ma laupäeva õhtul oleksin läinud ühes temaga teatrisse, kuid ma ütlesin ära. Veensin teda, et mul pole aega, on tarvis õppida, sauna minna ja mitmesugust muud tööd, sest ma teadsin nende tulekust. Hommikul saatsin daamid koju. Lasksin tuba tuulutada ja et tema tulekuni oli natukene aega, siis läksin välja, et habet ajada. Kuid ma hilinesin. Vahepeal oli ta seal käinud ja pärinud perenaise käest mind. Sellel libisenud aga keel ja küsinud preili Lindalt, et kas siis tema ööläbi minu pool polnudki. Seepeale läks siis preili Linda minu tuppa ja oli kirjutanud, et kallim, jääd maha, sest sa valetasid, et sul aega pole. Sa olid teistega — jääd igavesti maha... Ja mis sa ütled nüüd! Oleks see mõni teine, siis poleks katki midagi, aga et Linda, siis on hoopis teine jutt. Aga nüüd on siis temaga ex, ütleb Kaldmaa hälega, milles tundus tõsist kahetsust. Tema süütusil-

maline ja mustalokiline daam jalutab nende poole ja nad lõpetavad keskustelu. Üks läheb vastu daamile ja teine loengut tooma ning õppima.

Oskar elab linna ääres, nagu ikka üliõpilane, kellele kodunt saadetakse vähe raha järele ja kes ennast on pühendanud täielikult õppimisele. Ta korteriks on väikeses puumajas perenaise toast läbikäidav tagasihoidlikult möbleeritud väike ühe aknaga toake. Mööblis on siin voodi, laud, kus mitmesuguseid õpperaamatuid, paar pehmet kulunud riidega tooli ja väike kapp. Seinal ripub üks vana pilt, mis kujutab üksikut tühja kaljusaart, mille ümber mässab meri. Meresaare arvates on see pilt temale otse sümboolne. Oskar elas ka nii üksiklasena nagu tühjal kaljusaarel, mille ümber mässas määratu meri — elumeri. Suure õppimise ja alalise toasistumise tõttu on ta jäänud väga kõhnaks ja kahvatuks ja ta blond habe on kasvanud pikaks. Veel eile oli ta sooritanud ühe raskema eksami.

— Siis läks sul hästi, aga sa teed ju orja moodi ka tööd ja selle peale pole teistsugune hinnang mõeldavgi.

— Ei, mul jäi teiste eksamite järel selleks ainult nädal aega ja sellestki raiskas mitu tundi Lumine ära. Ta oli ennist, nagu harilikult, kuskil purju joonud ja tuli siis siia mind kiusama, nagu see tal kombeks. Ta seletab siis mitu tundi ikka ühte ja sama juttu, et polevat maailmas praegu midagi paremat ja ei saavat ka tulevikus tulema kui üks, see on ölu „Gladiator“. Ja mõtle ometi, et mul on järgmisel päeval juba eksam. Sel puhul loeb iga minut, aga tema ei tee sellest väljagi. Lõpuks kui temast vabanesin, õppisin hommikuni. Kui uni ründas, siis hõõrusin sidruniga otsaesist ja see värskendas — räägib Oskar siiralt.

— Nüüd on mul kaks eksamit veel, ja siis on ka lõpp. Seda viimast sõna hääldas ta iseäralikult. Vist seepärast, et viimastel aastatel oli tal ainult see sõna püüdeks ja sihiks, samuti nagu lühimaa-jooksjal on jooksu ajal ainult finiš. Ja nüüd oli ta väsinuna sinna jõudmas. Ta oli kõigest loobunud. Siiani polnud ta elus mingisugust erilist rõõmugi, kui ainult see, et ta jälle mõne sooritatud eksami punasega kriipsu sai peale tõmmata. Tal polnud pea ühtegi sõpra, ja seltskonnas ei tunnud ta end kodusena, seepärast ta kartis ja põgenes seltskonna eest. Nii oli ta muutunud täielikult õppimise masinaks. Kui Meresaar sellele mõtleb, tekib temas kahju- ja isegi kaastundmus viimase vastu.

— No kui sa lõpetad, kas sul koha suhtes ka mingisuguseid väljavaateid? küsib Meresaar mõtlema-tult. Selle küsimuse järel lõi Oskar kartlikult silmad alla ja jäi mõttes vastust otsima. Ta polnud sellele viimastel aastatel pea sugugi mõelnud ja nagu mingi süüdlane vastab ta aralt:

— Ei tea praegu küll mingisugust, ei ole tutvusi! Meresaar püüdis selle Oskarile raskena tunduva jutu vältida, sest ta teadis, et praegusel ajal pole väarika

*Kuu kallab valguskulda üle talu,
Kus magab pererahvas, minu poeg ja naine.
Mu südames on suremata valu
Ja keha põletab vaid õudne paine.*

*Kes kõnnib kiirtes rohelistes kuu?
Kes libiseb kui vari üle puude?
Kas sosistab mu kõrva surma suu
Ja on see rinnas terav mõõga puude?*

*Ei! kulda kilisevat kallab kuu
Ja hõbedat voolab tiigi mustas süles.
Nüüd hämar tõe hingest leiab suu,
Kui vaim läeb kiirtes avarusse üles.*

koha saamiseks diplom veel ainuke asi. On veel tarvis midagi muud, kuid just see puudus temal täielikult. Et takistada Oskarit sellele valusale küsimusele edasi mõtlemast, ütleb Meresaar:

— Ilm on täna haruldaselt ilus, kas sa ei tuleks ka täna ühes minuga korraks välja ja ka lõunale.

— Ei, täna ma välja ei tule, sest tahan kõik selle läbi võtta — ütleb ta ja näitab laual olevale paksule raamatule. Meresaar imestab, et isegi lõunatamas ei käi ta, kuid kui ta väikesel kapil märkab kandmikul pooleldi joodud teeklaasi ja paberis võid ning leiba, sai ta sellele vastuse. Ta sai oma soovitud loengu ja läks.

Meresaar oli eile kõvasti õppinud ja läinud siis ballile. Täna tahtis ta seda tagasi võita, sest nüüd oli tööaeg. Jõudnud koju leiab ta kirjutuslaualt üllatuseks kimbu punaseid tulpe, mis asetatud kristall-klaasi. Laual on ka väike ümbrik, kus sees on kaart kirjaga:

„Ma sõuan siin merel ja sõuan,

Üht saart seda otsisin ma“ ...

Ja siis allkiri, mis lugematu. Ja kes see saladuslik saatja oli, seda ei suutnud ta esialgu kindlaks teha. Aga lilled, ja pealegi punased tulbid, on kink, mis näitab, et saatja põleb armutules ja otsib „merest saart“. Väike rahutuselaine vallutas Meresaart, samuti ka mingisugune salapärane vaikne, kuid lõpmatu igatsus. Ta läidab sigareti, istub ja mõtleb, ja siis kui ta tuba on juba suitsu täis, avab ta loengu. Enne tõmbab ta aknale riide ette, et keskpäevane päike tuppa ei paistaks ja ta täiesti kevadest oleks lahutatud. Siis süvenes ta täiesti õppimisse ning unustas kõik muu. Peatüki lõpus tõuseb ta üles, kõrvaldab riided akna eest, ja õhtupäikesega kuma tungib veel serviti ta aknast tuppa. Ta oli õppinud ligi neli tundi vahetpidamata. Nüüd järgnes väike vaheaeg, sest ta tundis peas juba tagasihoidlikke pisteid. Väsinuna viskub ta diivanile ja jääbki magama. Järsku läbi sügava une kuuleb ta telefoni helisevat. Ta haarab toru ja vaikne ning õrn hääli küsib:

— Kas härra Meresaar?

— Jah, ma kuulen.

— Siin Hilja räägib.

Tere, preili Hilja, ja enne kui Meresaar saab edasi rääkida räägib Hilja edasi:

— Kuuled jah, kas sul täna on natukene aega ka minu jaoks?

— Sa oled praegu kohvikus või, sest läbi telefoni on kuulda summutatud kõnet ja muusikat.

— Jah, ma olen siin.

— Üksinda või kavaleridega?

— Ei, preili Leidaga, kes ka nii väga sind näha tahab.

— Väga kahju, preili Hilja, kuid mul pole täna kuidagi võimalik tulla.

— Aga tule ikka, sest meie ju nii väga ootame siin.

— Usu, Hilja, mul pole kuidagi võimalik. Samal ajal, kui ta räägib, sirvib ta teise käega laual seisvat loengut, mida tal veel täna tarvis läbi võtta. Alul on ta kahevahel, kas minna või mitte, aga kui tal ta kadunud isa ütlus meenub, kes oli põllumees, et kui põllumehel rakis pudeneb, siis pole tal aega surragi, ja ta jääb koju õppima.

— Siis jumalaga, härra Meresaar, ütleb Hilja, kelle hääles oli tunda pettumuse ja kahju värvingut.

— Nägemiseni, preili Hilja, teine kord — vastab ta ja pilk libiseb sealjuures lilledele, mis ilusasti olid omad õied laiali ajanud. Nüüd taipas ta järsku, kes oli see saladuslik lillede saatja. Ja milline oli tasu nende eest!

Jonniaga lööb ta raamatu uuesti lahti, sest hea meelega oleks ta täna Hiljaga kohvikusse läinud. Kohvikus käis ta sageli ja seal oli tal palju tuttavaid. Jällegi läheb mitu tundi mööda, kui ta õppimise katkestab, on käes juba hilisõhtu ja aeg on sööma minna. Nüüd, peale õppimist, on tal juba lusti kohvikusse minna, kuid on juba hilja. Tänaval muutub ta meel haruldaselt rõõmsaks, see tuleb peale pikemaajalise tuupimist värskest kevade õhust ja rahulolust enese üle. Nii kõnnib ta aeglaselt konvendi poole. Konvendis on elu. Kõik aknad ülemisest korrast kuni keldrini on valged ja ukse ees peatub paar autot. Rebane avab ukse ja sõbrad võtavad ta käe alt kinni ning viivad vasturääkimistele vaatamata alla keldrisse. Siin istub ümmarguse laua ümber suur salkkond värviteklites ja mustades teklites kaasvõitlejaid. Kaminas põleb tuli ja laud on rikkalikult täis tikitud pudeleid ja nõusid, ja näeb välja nagu miniatuurne kuplite ja tornide väli. Talle hüütakse:

— Proosit Meresaar, ja imekiirelt on tal koht laua juurde reserveeritud ja kaasvõitleja Lumine ulatab talle veel enne, kui ta istub, õlleklaasi ja sõnab sealjuures jämeda häälega:

— No, Meresaar, joo ka saksstega piisk õlut kaasa, — Meresaarele näib, et kaasvõitleja Lumine oli juba öid ja päevi istunud. See tundus eriti ta silmadest, mis olid jäänud väikeseks ja väsinuks. Lumine hüüab valju häälega:

„Proosit“.

Selle komando järel tõusevad kaksteistkümmend klaasi. On neid, kes puudutavad vahutavat õlut ainult huultega, on neid, kes joovad pooleni ja neid, kes põhjani. On ka neid, kes joovad põhjani ja upitavad siis veel tüki aega nagu ootaksid, et viimased piisad on meetilgad. Ja kui nad nõud panevad tagasi lauale, on see nii kuiv, et isegi küüne peale ei valgu piiska. Üks niisugustest meestest oli ka Lumine.

Kõik on omavahel vestluses, kuigi siin ei lahendata kunagi sügavamaid elulisi probleeme, vaid kes-

Poesiale

*Tuhandeid kujusid tiirleb ja tantsib
Ees sinu kivise südamelossi,
Ümber su marmorse elamiskantsi,
Otsides päikest ja saatuse loosi.*

*Põlised metsad ja hurmavad lilled,
Kaljud ja kõrbed ja metsikud loomad,
Järved ja jõed, mille roogudes viled
Tuulest ja mered sull' elevust toovad.*

*Seisad ent südame kantsina kaljul,
Valvates tuuli ja vooge, inimes-hulki,
Imbutad endasse päikest ja lõputa palju
Vihmu ja mühinaid, kõrvete tuultki.*

*Väravalt pöörduvad pettunud mehed ja naised;
Rongad siis lendlevad tornel ja müürel ...
Vaikib su kivine süda ja hääbuvad maised
Lootused, pekseldes kotkaina ajalootiirel.*

kustelu piirdub tavaliselt kergesisuliste teemadega ja tihti üksteise aasimisega. Aga samal ajal üleval räägitakse mitmesugustest sügavatest probleemidest ja tähtsatest elulistest küsimustest. Sellest tuleb, et siinistujatele pole tihti meeltnööda üleval istuda ja üleval olijatel pole sageli meeldiv alla tulla. Siis käsutab Lumine:

— Rebased, korv „igapäevast“. Ja kohe tõuseb paar noort liiget, et minna ta käsku täitma, sest nad teadsid juba, mis „igapäevase“ all tuleb mõista.

— Uskuge või ärge uskuge — algab Lumine — või tehke mis tahes, kuid üks on kindel, et pole maailmas kunagi paremat olnud ega saa ka olema kui seda on?... No, rebased, mis see on? küsib ta järsult.

— See on õlu „Gladiator“ — vastavad rebased nagu ühest suust.

— Õige, kiituseks võtta. — Kui ta käsk täidetud ja ta ise ka paar klaasi lisaks joonud, algab ta, ja kõik jäävad huviga kuulama, sest Lumine rääkis õllelauas alati huumoriküllaseid jutte. Sel alal oli tal vaevalt võistlejat.

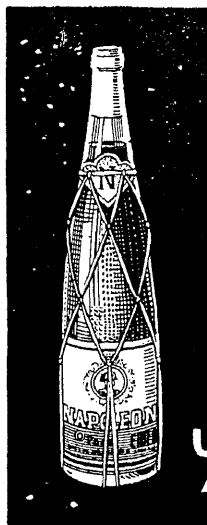
— Sellest on nüüd mitu head aastat tagasi ja palju vett on Emajõgi Peipsisse kannud, kui see juhtus, et pidin hommikul eksamil minema. Paar päeva enne seda sõitis sõber provintsilinnast mulle külla ja tal olid ilusad rahad kaasa toodud. Mangus mind seni, kui läksingi kaasa. Nii istusime see paar päeva, kuni hommikuni vastu eksami päeva. Siis heitsin korra magama, et hommikul vara tõusta, sest oli veel üks osa täiesti läbi võtmata. Jäin raskesti magama ja öösel näen unes, et viibisin eksamil ja „vana“ oli hirmus kuri ning mina läksin esimesena ette ja tõmbasin pileti, kuhu peale polnud kirjutatud midagi muud kui sõna „Gladiator“. Siis hakkas mu äratajakell järsku helisema ja ma virgusin ning tõusin väsinuna üles. Arvasin, et jätan ette minemata. Kuid siis hakkasin oma huvitavat unenägu järele mõtlema. Mõtlesin nii ja teisiti. Viimaks lugesin kummalise pileti pealt tähtede arvu, see oli kümme tähte. Arvasin, et viimaks on kümnenda piletiga tegemist. Õppisin veel paar tundi seda ja läksin, et tulgu, mis tuleb. Tuli minu kord ja tõmbasin pileti... Ja nüüd teeme üks proosit. Kuulajad, kes Lumise juttu siiani suure huviga olid kuulanud, muutusid närvilisteks. Mitte seepärast, et neid ta jutt poleks huvitanud, vaid sellepärast, et ta kõige põnevamal kohal oma jutu katkestas, seepärast küsitakse:

— No kas tõmbasid pileti, millel oli kirjutatud sõna „Gladiator“.

— Kahjuks ei tõmmanud, kuid tõmbasin välja pileti millel oli kirjutatud arv — kümme. Selle järele läks lahti võimas naer, kuid Lumine karjus kõigist üle ja ütles:

— Seepärast joome klaas „Gladiatorit“.

Üks tüüpilisi mehi oli Lumine. Ta oli Meresaarega ühel ajal liikmeks võetud. Kaldmaa viisaastak

Nõudke

Napoleon

konjakit

EMLO

oli möödunud käsi daamide käesangas ja Lumisel õlleklaas sõrmede vahel. Noorena möödub aeg alati kiiresti ja tulevikus tuleb aru anda oma noorpõlve tegudest.

Ja meistrid olid nad mõlemad. Samuti nagu Kaldmaaga võis ka Lumisega vaevalt keegi võistelda.

Meresaar juurdleb endamisi, miks lähevad mõned inimesed äärmustesse ja muutuvad ühekülgsedeks, sest äärmus on ohtlik paik. Lumise elu oli ainult päikesepaisteline ja vilu. Päikesepaisteline siis, kui ta istus napsilauas ja vilu, kui oli kaine. Ta õigustas mitu korda enam Kaldmaad, sest kui inimene vananeb, jahutub igal juhul ligne armastuse iha, aga joomaking, see sageli veel kasvab. Hingeteadlaste poolt on soovitatud neile, kellel on kindlad tendentsid ja järeleandmatud kalduvused millegi järele, neid mitte alateadvusse suruda, vaid välja elada. Seejärele saabub rahu ja hingeline tasakaal. Vahest on aga see „elumehelikude omaduste“ tarmukas lammutamine oma isikuga äärmiselt suur riskimine.

Üleval heliseb ukse kell, ja tuli keegi haruldane külaline. Kui õllepudelid tühjenesid, kutsus Lumine Meresaare ukse taha, paneb seal viimasele käe õlale ja ütles:

— Kallis mees, laena mulle raha, sest kodust viimasel ajal suurt ei voola. Aga varsti ma saan jälle, siis tasun ka sinule. Meresaar annab talle küsitud summa, sest Lumine tasus alati oma võlad täpselt. Enne kui nad tagasi lähevad, sõnab Lumine:

— Ma pean homme advokaadi juurde minema ja laskma seal ühe palvekirja teha selleks, et saata koju, ja nad raha saadaksid. Lumine oli jõukate vanemate laps ja talle saadeti alati rikkalikult raha, aga ta polnud sugugi kokkuhoidlik.

Siis tuleb nende juurde võõras, hästi rietatud, hallijuukseline vanahärra ja tutvustab end. Ta nimeks on Kalvet. Meresaarele meenub, et ta isa oli Kalvetist kui omaaegsest palju rääkinud. Võõras oli endine vilistlane, kes elanud üle paarikümne aasta kaugel välismaadel ja nüüd oma vanaduspäevi tahtis jällegi kodumaal veeta. Kui ta noorte meeste hulka istus, rääkis ta:

„Teie, noored, ei tunne mind ükski. Aastat kolmkümmend tagasi istusin mina samuti rõõmsana siin, täis noorustuld ja unistusi. Aga saatuse tahtel pidin ma rändama välismaal, võõra rahva hulgas. Ma elasin lõunamaadel, nautisin lõunamaa ööde ilu ja elasin Ita-

Lähemal päevil ilmub

AKADEEMILISE KOOPERATIIVI kirjastamisel

Oivo Lahe'i

«Läti Vabariigi

tekkimine ja tunnustamine»

lias, aga see kõik ei suutnud mind kütkestada. Oma noorpõlve, nagu ütlesin, veetsin siin, Emajõe kaldal ja see on mulle mingisuguse unustamatu Emajõe muinasjutuna meelde jäänud. Nüüd, kus mul jääb veel vähe aastaid elada, ei suutnud ma enam vastu panna, vaid nagu mingisugune sala tung tõmbas mind jälle siia, Taaralinna tagasi". Vana hallipäise vilistlase sõnad olid liigutavad ja kui ta kuulis, et temaaegsetest suurem osa puhkasid juba vaikselt kalmus, tulid tal pisarad silmi. Aga siis laulavad nad ühe rõõmsa üliõpilaste laulu ja kõik on jällegi hoos.

Meresaar on einetanud ja tagasihoidlikult joonud ja ta leiab, et on õige aeg koju minna. Enamus on juba kõik läinud, sest kel on tarvis homme õppida ja kel ametikohustused. Suitsusesse ruumi, kus kaminas hõõgavad ainult söed, jäävad maha halli suitsupilve kolm müstilisena näivat kogu. Nõrk kuma kaminast ja varjud teevad nende näojooned karedaks, ja Meresaarele, kui ta ukse vahelt tagasi vaatab, tunduvad nad kuidagi tõntlikkudena ja ühtlasi romantiliste üliõpilaste mineviku tüüpidenä. Meresaare kõrvu kostab kuni tänavani nende laul:

— Ainult siinses ruumes...

Tänavad on inimestest lagedad, sest käes on juba vaimude tund. Kahvatut valgust külvavad ainult tänavalaternad, kuid majade aknad on pimedad, ja igal pool valitseb rahu. Vastaspoolisel tänaval jalutab aeglaselt armastajate paar. Ta tunneb, et üks on Kaldmaa, kuid mitte sama daamiga, kellega ta Toomemäel jalutas. Kodu poole minnes läheb ta ka Oskari korterist mööda, ja väike katusealune aken on ikka veel valge. Ta õpib ikka veel...

Oskar istub käsipõsakil, süvenenud loengusse. Lumine istub „väsinuna“ õlletauas ja maadleb „Gladiatoriag“ ja Kaldmaa toetub daami käsivarrele. Nii siis äärmine õppimine, pummeldamine ja armastamine. Meresaare eelistatud tüüp oleks niisugune, kes looks nende kolme vahel tasakaalu. Sest noorusele, nii nagu esimene on kohustatud, pole ka kaks viimast keelatud. Seda püüab ta noortele selgeks teha ja neid sellesse suunda juhtida. Sama tõekspidamise omab ka valdav enamus, kuid on ka erandeid, sest kaasikus kasvab ükski-

kuid kuuski ja kuusikus üksikuid kaski. Siis säilivad üliõpilaspõlvest kogu eluajaks ilusad mälestused.

Nii mõeldes jõuab ta koju ja suleb akna ning heidab siis peale mitmekesist päevatööd puhkama. Ta

näeb unes, et ta on vanaks jäänud ja aeg on tal juuksed hõbetanud. Tema ümber on valges rüüs inglite koor ja need laulavad seda unustamatut üliõpilaste laulu:

„Vaiksel Emajõe kaldal“...

Erinumbri toimikond:

Joh. Viik, H. Heinaste ja V. Jürissaar.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: **H. Puusepp.** Tallinna Üliõpilaskonna esindaja **E. Leetmaa.** Tegevtoimetaja: **H. Malt.**
Toimikonna liikmed: **E. Volke, L. Üllaste.** Väljaandja: **Tartu Üliõpilaskonna Esindus,**

Toimetuse aadress: **Tartu, Üliõpilasemaja.**

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1938.

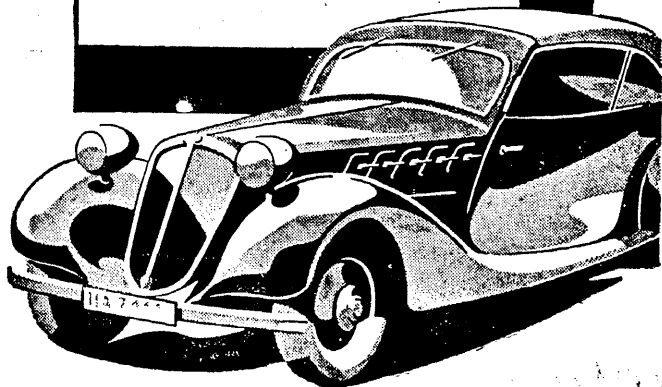

..... on kiireim

Alati valmis näitama oma üleolekut, selle juures, Teie sõidu nõudmistele kohaselt, mänglevalt kergesti juhitav.

Võime, mugavus ja sobiv hind on otsustavad:

HANSA on trump.

Esitab ja soovitab:

R A D I O A P A R A A T E :

Tartu Telefonivabrik

Ret

Standard

Telefunken

I N S T A L L A T S I O O N I T Ö Ö D

A-S. Tilga ARMATUURIDE TÄIELIK LADU

Võetakse vastu tellimisi suurematele armatuuridele ka tellija jooniste järgi.

K-m.

Rud. Hanja

T A R T U S

Jul. Kuperjanovi t. 18-a.

T e l e f o n 15-78

Akadeemiline

pere!

Külastage

„Vanemuise“

einelauda!

Karastusjookide-tehas

J. Mirk

TARTUS, PIKK TÄN. 14 · TELEFON 3-34

*

Sidrunihappejoogid

Mahlajoogid:

Õunajook

Jõhvikajook

Toomkohvik

TARTUS, LOSSI TÄN. 4 • TELEFON 19-93

Parim ja mugavam kohvik
akadeemilisele perele!

KVALITEETSAADUSED • PARIM MUUSIKA • MOODNE VENTILATSIOON

Austusega KOHVIKU JUHATUS

KOGU MAAILM

ON TEIE KAES, KUI LOETE

„PÄEVALEHE“

„LASTE RÕÕM“

ON AINULAADNE LASTEAJAKIRI
ILMUB KORD KUUS

KIIRELT JA MAITSEKALT

VALMISTATAKSE TEIE

TRÜKITÖÖD

KÖITETÖÖD

KLIŠEED

ETIKETID

jne.

jne.

„PÄEVALEHE“ TRÜKIKOJAS
PIKK TAN. 2. ● TELEFON 428-83

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED
TALLINN, S. KARJA 23 ● PIKK T. 2
RAHULDAVAD TEIE SOOVID

KIRJANDUSE

KOOLIRAAMATUTE

KOOLITARVETE

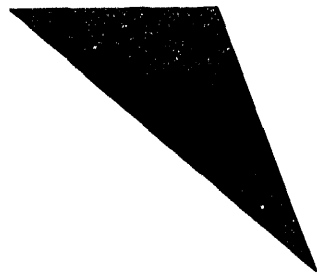
JNE.

ALATI TAIEL MÄARAL

A. ja M. Univeri

Iauavabrik

Tartus, Meltsiveski 40/42.

*Vanem Tartus ja suurem
ning tooniandvaim Eestis on*

**A D A M T A U
TANTSUKOOL**

Tartus, Suurturg nr. 13. Telefon nr. 4-27.

GRUPID ● ERATUNNID ●
TANTSUÕHTUD ● VÄLJASÖIDUD

Organiseeritud ja üliõpilasgruppidele eriti
soodsad tingimused.

Kõiki sporditarbeid soovitab

**Tartu
Spordiriistade
vabrik**

Tartus, Emajõe tän. 5. Telef. 1-87

Elegantseid moe uudiseid

s o o v i t a b

A. Priima

r i i d e l a d u

Tartus, Suurturg 5. Telef. 1-09.

Ksu! Ksu!

Astuge Akadeemilise Kooperatiivi liikmeks!

Kooperatiivi liikmena võite saada soodustusi ostudelt Kooperatiivi ja teistes ärides. Juba 2 kr. 50 s. eest on Teil võimalik saada nende soodustuste osaliseks.

Akadeemiline Kooperatiiv

Tartu, Ülikooli 15, telef. 63 ja 19-24
Tallinn, Tehnikaülikooli hoone, telef. Kopli 36

A-S.

Tartu Aiavilja Ühisus

Tartu, Puu tän. nr. 2. Telef. nr. 1-13

Hea maitse ning kõrge väärtus

on asjaolud, miks kõik tarvitavad
A.-S. Tartu Aiavilja Ühisuse
napse,

konjakeid,

likööre,

veine

Ka Teie nõudke ja proovige kard, ning
Teie jäätte meie jookide alaliseks
tarvitajaks.

Uudisriiete

valiku poolest on

Hinnad soodsad

F-ma M. JÄNES esikohal!

Rikkalikumas valikus kodumaa ja inglise
palitu-, mantli-, ülikonna- ja püksiriideid.
Suur valmis-üleriiete osakond.

Musimaid sügis- ja taloemodelle.

Tellimiste vastuvõtmine. Oma töökoda.

F-ma M. JÄNES Tartus

Kaubahoov 8-9-10-11-12. Kõnetr. 5-91.

Tartu Triikpesuvalabrik

TARTUS, SÖÖGITURG NR. 4, II KORRAL, TELEFON 2-22

*Valmistab triiksärke ja igasugu meeste-pesu
artikleid omast, kui ka tellijate materjalist*

Rikkalik valik inglise triiksärgiriidetest

Üliõpilaskonventide

vapid

ripatsid

kilbid

sõrmused

valmistab tuntud headuses

H. BERG Asut. 1899.

VÕIDU TÄN. 15. TELEFON 19-83.

Suurim valik parimaid

Šveitsi tasku- ja
käekelli

Üliõpilastele suurim hinnaalandus!

KOSMEETIKA-;
PARFÜMEERIA
JA KUMMIKAUPADE

SOODSAM JA RIKKALIKUM OSTUKOHT

K-m.

Johan Peep

TARTUS, VÕIDU TÄN. 10 — TELEF. 11-86

Suures valikus

hooaja valmisrõivaid daamidele ja härradele leiata

AUGUST VALDSON'i

TELLIMISTE JA VALMISRÕIVASTE ÄRIST

Tellimiste vastuvõtmine

TARTUS, ALEKSANDRI NR. 1, TELEF. 12-66

K. KAIO

mööblilakkimise- ja
siltidevalmistamise
töökoda

Tartus, Ülikooli tän. 12. Telefon 8-34.

Algupäraste teoste

4. sari

- A. Antson: **SINA EI PEA MITTE HIMUSTAMA**. Romaan.
 A. Gailit: **KARGE MERI**. Romaan. Kunstnik A. Johani
 illustratsioonid.
 E. Hiir: **PALGEST PALGESSE**. Luuletustekogu. Luksus-
 paberil. Kunstnik E. Kolloni orginaalsed puugravüürid.
 K. A. Hindrey: **LEMBIT**. Ajalooline romaan.
 A. Jakobson: **OKTOOBRI TUUL II**. Romaan.
 J. Kärner: **ÖÖSITI KUMAVAD LINNAD**. Romaan.
 O. Luts: **MALESTUSED X**.
 A. Mälk: **MERE TUULTES**. Novellidekogu. Illustreeritud.
 R. Roht: **INIMSAATUSED**. Romaan.
 P. Vallak: **LAMBAVARGA NAPSI LORIJUTTE**. Novelli-
 dekogu. Kunstnik E. Kolloni orginaalsed puugravüürid.

Soodustatud ettetellimishind: kuni 5. novembrini s. a. kr. 24.—

kuni 15. detsembrini s. a. kr. 26.— Osaue viisi makstes 27.—

Sest tuleb tasuda tellimile andmisel kr. 7.— ja iga köite kät tesaamisel kr. 2.—

Sarja on võimalik tellida ka paremal paberil üleni linases köites (seljatrükk ehtsas kullas), makstes iga köite pealt juurde 1 kroon.

Ettetellimise korras tuleb müügile ainult 500 komplekti. Sellepärast rutake tellimisega! Kõik teosed ilmuvad veel sel aastal. Üksikmüügil on raamatud kuni 50% kallimad.

O.-Ü. Noor-Eesti Kirjastus

Tartus, G.-Adolfi 8. Tel. nr. 2-66. Posti jooksev arve nr. 2232.
 Raamatukauplus, Tartus, Rüütli 11, tel. nr. 18-22.

Ühispank

Tartu Eesti Laenu- ja Hoiu Ühisus

Esimene Eesti Ühispank. Asut. 1902. a.

Tartus, Suurturg 14, omas majas. Telef. nr. 700 ja 177. Juhatuse telefon nr. 19-95.

AKTIVA

Arvete seis 30. septembril 1938. a.

PASSIVA

Kassa ja hoiuarved	478.636.49
Väärtpaberid ja väärtused	322.326.10
Diskont. vekslid ja laenud	2.957.094.40
Korrespondendid	19.517.36
Garantii deebitorid	19.340.86
Vallasvara	42.356.72
Kinnisvara	161.346.46
Kulud	65.338.—
Muud aktivad	471.813.17

4.537.769.56

Osa- ja tagavarakapitalid	290.028.25
Amortisatsioonikapital	99.328.31
Hoiusummad	3.752.494.59
Võlad teist. kred. asutistes	61.703.53
Korrespondendid	5.622.99
Väljaantud garantiid	19.340.86
Tulud	223.749.73
Muud passivad	85.501.30

4.537.769.56

**Võtab raha hoiule ja maksab ajakohast intressi. Annab laene hüpoteekide, väärt-
 paberite ja käemeeste kindlustusel. Garantiiid riigi hangete, töölepete, ostude ja
 muude tehingute kindlustuseks. Saadab raha igasse kodumaa linna ja alevisse.
 Vahetalitus riiklikkude laenude saamisel põllumeestele. Sissenõudmine vekslite ja
 muude dokumentide järele. Moodne varakamber, seifid.**

Pank on avatud kella 9—14. Laupäeviti kella 9—13.

JUHATUS.

Elektrotehnika-
äri ja -tööstus

JÕUD & VALGUS

Tartus, Rüütli 11. Telef. 4-48

Valmistab ja müüb moodsaid
ja maitsekaid

elektri lae- ja sein-
armatuure, laua-
ja öölaualampe.

Äri ladu esitab
rikkaliku valiku

Nahavabrik

A. Pääsuke

TARTUS, ALEKSANDRI TÄN. 107

A.-S.

Viljandi Linavabrik

Viljandis, Lossi tn. 41, telef 18. Asutatud 1912. a.
Näitustel esimesed, kõrgemad ja eriauhinnad.

Vabrikulaos alati saadaval:

Linased ja takused lõngad, pleekimata
ja pleegitud. Lauapesu: pleekimata,
pleegitud ja värvilist, ihu- ja voodipesu
riiet.

Viljakotte ja kotiriiet, immutatud ja
immutamata, presente ja presendiriiet,
puuvillast vokinööri, masinarihmu jne.

Vabrik võtab rahvalt vastu linu ja takku
ümbertöötamiseks lõngaks ja riideks.

Tellimised täidetakse kiirelt. Töö hea
ja odav.

A.-S. Viljandi Linavabrik.

Aeg on raha!

Sellepärast tarvitage majapidami-
ses elektritarbeid, nagu elekter-

kohvi-, teekanne,
keeduplaate,
elekterpanne jne.

Muusika alal

„PHILIPS” raadio

T. Aua

A.-S. KAPSI CO & PHILIPS'I
MATERJALIDE LADU

TARTUS, SUURTURG 12. TELEF. 44

Karastust

PAKUB

**S
A
K
U**

ÕLLED:

**PILSEN
SANGAR-KANGE
TÕMMU**

Ekstra
ERIPRUUL

MAHLAJOOGID:

**ÕUNAJOOK
JÕHVIKAJOOK MAASIKAGA**

**SIDRUNIHAPPEJOOGID
MÕDU**

ERA

Söögisaal

„Koit”

Tartus, Suurturg 2,
Telefon 8-51

Toiduainete-, veini-,
napsi- ja õllekauplus

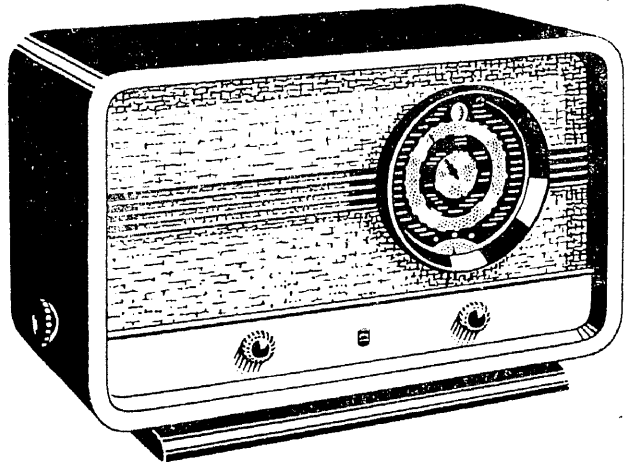
H. Kilk

TARTUS, TÄHE TÄN. 33

Philips

raadioaparaatide suurladu Tartus ainult

Võidu tän. 6

K-M. TEATER & MUUSIKA

MÜÜK SOODSA MAKSUTINGIMUSEGA

*Juba 25 aastat
akadeemilise pere teenistuses!*

Müüsi ja karusnaha kauplus

R. Jakobson

Tartus, Uueturu tän. nr. 8

Suures valikus meeste vormi-, nahk- ja
spordikübaraid

Lõbusam
ajaviite- ja einetamiskoht
Tartus

RESTORAN

Kuld-Lõvi

Gustav-Adolfi 6, telefon 5-12

Alumisel korral uus moodne

BAAR

vaadiõllega

Ühistegelik kindlustuselts

„Eesti”
ASUTATUD 1907. AASTAL

Kodumaa suurim ühistegelik kindlustusasutis

TASUTUD KAHJUSID ÜLE KR. 3.500.000.—
KINDLUSTUSVÕTJAILT EI NÕUTA SUNDUSLIKKU
LISAVASTUTUST

V A L I T S U S : T A R T U S , S U U R T U R G 8

K O L O N I A A L K A U P L U S

M. P. I. H. T.

TALLINN, LAI 42. ● TELEFON 469-59

Üürige sööginõusid pidustustele!

Vastu tulles minu laialdase ostjaskonna soovidele olen oma sööginõude väljaüürimise osakonna täiendanud nii, et võin täita ka kõige nõudlikumaid soovet. Hinnad mõõdukad! Teenimine kiire ja korralik.

E. W. JÜRGENS

Ülikooli 2

A. P. R. I. I

Ehitusettevõtja

UUETURU 9

TELEFON 11-46

J. Värk'i

Kella-kullasepäri ja tööstus — Tartus, Võidu 15

soovitab täpse käiguga
šveitsi kelli, kuldlaulatus-
ja ehtesõrmuseid ja kristalli
soodsate hindadega.

Eduard Saar

Fotograaf

TARTUS, VÕRU TÄN. 10. TEL. 2-41

Pildistamine üliõpilasorganisatsioones

MEHAANILINE REISITARVETE JA
SADULSEPATÖÖSTUS

Adolf Päts

TARTU — EESTI, Võidu tän. 26/28. Telefon 3-95.

KAUPLUSED: Tartu, Võidu tän. 17, telef. 5-26.
Tallinn, Viru tän. 24, tel. 476-95.
Tallinn, Harju t. 21, tel. 477-38.

Tööstuse saadused müügil vastavates ärides üle riigi

R. V. O. S. U.

Suurturg 20, Tartu Panga majas
Telefon 7-25.

Välis- ja kodumaa konjakid ning veinid suures
valikus. Suuremal arvul ostjaile % %.

Soome Riidekauplus

J Laane & A. Mutt

Kodu- ja välismaa
parimate vabrikute riide-
kaubad rikkalikus valikus.

13 TALLINN, ESTONIA TEATRIMAJA 13

Akadeemiline pere

tarvitab nende ettevõtete
saadusi, kes kuulutavad

«ÜLIÕPILASLEHES»

Central kohvik

JA KONDIITRIÄRI

MEELEOLUMUUSIKA

iga päev kella $\frac{1}{2}$ 1—2

ja „ 6—8

TANTSUMUUSIKA kl. $\frac{1}{2}$ 9—11

A.-S. Kauba Pank

SUURTURG 12, OMAS MAJAS, TARTUS, TELEF. 9, 1-83, 2-09

*Toimetab
kõiki pangaooperatsioone*

KINDLUSTUSE A.-S. „EESTI LLOYD'ID“ TARTU PEAESINDAJA

*Akadeemiline pere
tarvitab*
A. FREDERHJINGI

SEEPE

Saapatööstus ja-kauplus

K. Konsen

Elegantsed jalanõud
igas valikus

Tartus, Riia 36. Telefon 12-85.

Firma „Riietus”

omanik A. NUUSA

*Valmistab igasugu meeste-
rõivaid, eriti frakke*

Tartus, Ulikooli tän. 11. Telefon 11-87.

Šokolaaditööstus

R. Glassman

Kvaliteetkaubad *šokolaad*
marmelaad
martsipan

RESTORAN

„Du Nord”

Kuperjanovi 5-a. Telefon 4-69.

*

* A. H O R N *

Üliõpilastele

maitsvat ja kosutavat
kehakinnitust võimaldavad

ESTO

VORSTID ●

SINGID ●

KONSERVID ●

PIRUKAD ●

ja teised ekspordtapama-
jade tööstuste saadused

Müügil „Lihatsentraalides“ ja paremates
toiduainetekauplustes

ÜHING „EESTI LIHAEKSPORT“

Tallinna, Tartu ja Võhma ekspordtapamajad

Tartu Eesti Majanduse Ühisus

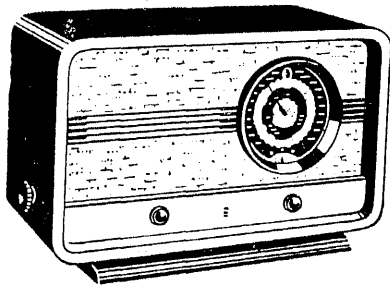
TARTUS, HOLMI TÄNAV 12—18

Osakonnad: Tartus, Võru t. 4 ja Suurturg 9.
Räpinas, Pukas, Puhjas, Kavastus, Võnnus, Kamb-
jas, Varal, Lähtes ja Melistes.

Suurim põllumajanduslik ostu-müügi-ühisus.

Asutatud 1908. a.

LAOS: põllumajanduslikud-, raua-, naha- ja koloniaalkaubad.
Müük suurel ja väikesel arvul.

Soovitame lugupeetud ostjaskonnale ainult
kvaliteet-raadiovastuvõtjaid!

*Philips • Blaupunkt • Are
Tartu Telefonivabrik • Ekco
jne.*

Suurim akulaadimisjaam ja aparaatide parandustöökoda.
Nõudke hinnakirju ja demonstreerimist!

K-m. Vennad Prüüs

Tartus, Kaubahoov 20/21 • Telefonid 12-92, 16-92

Osakonnad: Valgas ja Petseris. Esindused kogu Lõuna-Eestis.

**LÄBI PORI JA
VEE**

**KINDLUSTAB
KUIVA TEE**

EKA

Tartu Telefonivabrik A.-S.

esitab algava raadiohooaja

uudisvastuvõtjaid:

M A A L E

ja

L I N N A L E

Agu 2 3-lambiline patareivastuvõtja väljapaistvate elektriliste omadustega, hea lühilainevastuvõtt, väike voolutarvitus. Hind kr. 160.—

Agu 1 sama, mis A G U 2, kuid erineva kasti ja skaalaga. Hind kr. 140.—

Priima 5-lambiline patareisuper; 3 laineala; võimas lõppaste. Lihtne käsitus. Hind kr. 190.—

Maestro 2 4+2 lambiline võrksuper. 3 laineala; 6 võnkeringi; viimistletud, võimas heliülekanne. Elegantne välimus. Hind kr. 250.—

Maestro 1 4+2 lambiline võrksuper; 3 laineala. Meeldiva heliülekandega ja välimusega. Hind kr. 235.—

Nõudke nende demonstreerimist meie esindusärides.

Hinnakirjad, nõuanded ja informatsioon otse vabrikust.

Tartu Telefonivabrik A.-S

Tartu, Puiestee 9-11, telef. 2-34.

VÕLUVAD IDAMAA PABEROSSID

GRAND HOTELL

Tartus, Vallikraavi 10, tel. 3-23

Restoran

ROOM

Suurturg 7. Telefon 778

Iga päev lõunad suures valikus.
Külmad suupisted külmetus-
letilt „FRIGIDAIRE“

*Soe baar,
mitmesugused joogid.*

Austusega omanik *K. Järve.*

Fotoateljee

ED. SORGA

TARTU, LAI 25

TELEFON 9-22

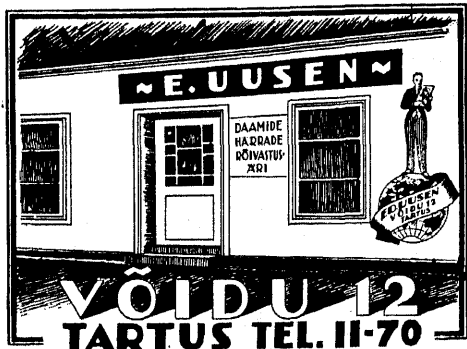
Portreed, grupid, tehnilised ja välis-
võtted. Magneesivõtted igal ajal.

T R Ü K I K O D A

„Oarrak“

Tartus, Suurturg 2, telef. 3-20

Raamatu- ja kir-
jutustarvete äri.

Lilleäri „FLORA“

TARTUS, RÜÜTLI TÄN. 10.

Soovitab igasugu lõik- ja pottlilli
suures valikus. Üliõpilaskonventi-
dele erisoodustused.

Dekoratsiooniks ilupuid.

A.-S.

Tartu Pank

ASUTATUD 1868. A.

Peapank: TALLINNAS

Osakond: TARTUS, Suurturg 20.

Telefonid: 3-18, 6-86 ja 15-14.

*Toimetab kõiki pangatehinguid
sise- ja välismaal*

VARAKAMBER ● SEIFID

Pangaühendus Londonis:
The British Overseas Bank Ltd.

Kvaliteet:

Kleidi- ja mantliriideid,
Cotton-sukki, sokke,
Interlokk-trikoo pesu
ja muid tekstiiltoodeid

valmistab

O. Kilgas a.-s.

VANEMAIK JA KAPITALI-
KINDLAMAID KINDLUSTUS-
SELTSE EESTIS • KIIRE JA
ÕIGLANE KAHJUTASUDE
ÕIENDAMINE

EESTI LLOYD

Vesivarustuse,
kanalisatsiooni,
keskkütte
ja ventilatsiooni
seadeid

Ehitus- ja Metallitööstus „Tehnik”

Tartu, Võru t. 1, tel. 304

Hea kohvi saladus peitub tema värskuses!

*Hea kohvi ja „Vahemehe“ kohvi
on üks mõiste!*

Kuulutus: Edv. Weyde / „Tartu Vahemees“, Tartu, Võidu tän. 3.

Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi Kaubanduse Osakond

VILJANDIS, TALLINNA TÄNAV 3, TELEFON 6 JA 323.

Suurim ühistegelise ettevõtte Viljandimaal

HARUKAUPUSED: Kärstnas, tel. 8; Oiul, tel. V.-Tänassilma 6—1;
S.-Kõpus, tel. 5; Tervastus, tel. 20; Öisus, tel. 8.

TÄIUSLIKULT SISSESEATUD riide- ja pudukauba, toidu- ja maitseainete, leiva ja pagari-
saaduste, teraskaupade ja käsitööriistade, naha ja jalanõude,
laua- ja kööginõude, põllutööriistade, põllutöömasinate ja nende osade, kütte- ja
määrdeõlide, väetisainete, põllusaaduste, ehitustarvete jne. jaoskonnad.

Ostab igasuguseid põllumajandussaadusi kõrgema päevahinnaga.

Peakaupluse juures Viljandis kinnitus A.-S. „Oma“ peaesindus.

Restoran-öölokaal

"Sinimandria"

TARTUS, KOMPANII 2. TELEF. 127

Esimene
Eesti
Mesikoogitööstus

J. Lill

Tartu

Söögisaal

ja
piimabaar

Ateen

Gustav Adolfi 10

Köök meisterkoka juhatusel.

Duhtus ja valitud eined.

Lp.

*daamid ja
härrad!*

Suitsetage
tervishoidlikult

DENICOTEA-

pits (filter)

KAITSEB TEIE

kopsu, hambaid,
kurku ja sõrmi!

Saadaval vastavates ärides

Esindus: A.-S. Prov. J. LILL

P. KARMET

END. NIMI KRÜNER

TARTU, VÖIDU 16 • TELEFON 10-56

Foto-ateljee

- Moodsaid ülesvõtteid nii elektri- kui ka päeavalgusega
- Ülesvõtted üliõpilasorganisatsioonides tuntud headuses
- Amatöörtööde tegemine jne.

Fototarvete-äri

- Fotoaparaadid, filmid, plaadid, postkaardid, kemikaalid jne. parematest vabrikutest
- Pildiraamide müük ja piltide sisseraamimine

Hea tuju ei olene
heast kõhutäitest,
vaid korras seedimisest . . .

Meie igapäevane hapendatud leib tekitab seedimisorganites sageli gaase. Leiva pehmus võimaldab hooletut — süljevaest — närimist, mis omakorda koormab kõhumahla näärmeid. Pealegi kaotavad hambad ja igemed vähese närimisevõimega oma tugevuse ja ilanäärmed eristamisvõime.

Teie korrasstate oma seedimise — kaotate gaaside tekkimise võimaluse, kergendate kõhumahlade tööd, kui teie ei saa suutäit unustuse tõttu aplalt alla neelata, vaid olete sunnitud seda koos süljega hästi läbi närima, säilitate terved valged hambad ja tugevad igemed, mis omakorda tagab korraliku seedimise, siis — kui teie igapäevaseks leivaks on

KUIVIKLEIB

(SOOME LEIB)

KUIVIKLEIVATÖÖSTUS

JAAK PUHK & POJAD

Põhikapital ja tagavarad
üle

Kr. 1.000.000.—

Jõusolevate kindlustuste arv
üle

Kr. 200.000.—

*Akadeemiline kodanik, kindlusta oma elu ja vara
Eesti omavalitsuste ja ühistegeliste asutiste
Kindlustus-a.s. „Oma's”!*

Peakontor: Tartus, Riia 35, omas majas. Telef. 3-44 ja 16-20. Esindused kogu Eestis.

Ehitustööstus

Asutatud 1879. aastal

G. DARMER

Tartus, Julius Kuperjanovi 29, telef. 7-68

Teostab igasuguseid hoonete ehitusi

O m a m e h a a n i l i n e t i s l e r i t ö ö k o d a

„Mesinik“

ainuke sisukas, täielik, populaarne mesinduse ala kuukiri.

„Mesiniku“

kaastööliste hulka kuuluvad suurte kogemustega vanameistrid ning akadeemiliselt ettevalmistatud mesindusala teoreetikud ja praktikud.

„Mesiniku“

toimetusse kuuluvad dr. E. Koppel, agr. P. Liebus, K. Mäekala, koolijuhataja T. Mäik, Tartu Ülikooli õppejõud A. Mätlik, adv. A. Pikre, M. Reinik, prof. dr. E. Roots ja A. Trautman. Pea- ja vastutav toimetaja Aleks. Prima, tegevtoimetaja agr. J. Roots.

„Mesiniku“

tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised üle maa ja tellimiste vastuvõtjad. Tellimishind aastaks on kr. 2.— ja poolaastaks kr. 1.20. Talitus ja toimetus asub Tallinnas, Kullasepa 4—2. Väljaandjaks Eesti Aianduse-Mesinduse Keskseks. Posti jooksev arve nr. 2195.

D. Sõmermaa

tööstus saadused

Moodsad ja vastupidavad kohvrid
portfellid
daamide käekotid
kunstkäsitööd

Suures valikus müügil

- Tartus, Suurturg 4
- Tallinn, Harju 34
- Pärnus, Kalevi 41

Firma
Karl Will
Omanik Therese Vill

Tellimisi igasugustele lillesaadetistele (potiilili, lillekorve, lõikelilli, pärgi ja lillekimpe) sise- ja välismaale võetakse vastu igal ajal ja täidetakse laitmatult.

MÜÜK SUUREL JA VÄIKESEL ARVUL.

Lilleärid:

Lossi 7, tel. 4-18, Püütli 5, tel. 17-35.

Suures valikus

daamide ja härrade

moekaubad
saadaval

D. Siilbaumi
(Vaigro)

kaubamajast

TARTUS, SUURTURG 14.

RET RAADIO

Raadio-Kooperatiiv

TALLINN, S. KARJA 9 • TARTU, VÕIDU 11 • RAKVERE, TALLINNA 25 • PÄRNU, KALEVI 40 • VILJANDI, LOSSI 31

Viking

LADUALEHTEDEST-
lubaka väärtuslikumast saagist

Tartu Linnapank

TARTUS, RAEKOJAS

Telefonid 2-32 ja 11-32

Arvete seis 30. septembril 1938. a.

AKTIVA

PASSIVA

Kassa	41.781.44
Hoiuarved	483.040.86
Väärtpaberid	371.531.68
Väärtused	19.723.91
Diskonteeritud vekslid	3.958.048.37
Tähtajalised laenud	3.400.—
Riiklikud laenud	200.000.—
Kontokorrent laenud	1.082.051.28
Korrespondendid	114.000.04
Garantii deebitorid	116.759.50
Mitmesugused deebitorid	2.000.—
Vallasvara	16.824.15
Kulud	86.663.15
Muud aktivad	28.871.06

Kokku: 6.524.695.44

Põhikapital	324.546.38
Tagavarakapital	66.763.35
Amortisatsioonikapital	11.513.13
Hoiusummad	5.254.758.34
Võlad teistes krediidasutustes	175.049.72
Riiklikud laenud	200 000.—
Korrespondendid	26.926.21
Väljaantud garantiid	116.759.50
Mitmesugused kreditorid	2.000.—
Tulud	324.061.47
Muud passivad	22.317.34

Kokku: 6.524.695.44

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Põllutöökoja väljaandel

ilmuvad põllumajandus-

likud ajakirjad

Noorsoo ajakiri

„Tõusev Noorus“

Ilmub kord kuus. Noorsooliikumist ja noorte tööd ja tegevust kirjeldav ajakiri.

Tellimishind aastas Kr. 1.—, poolaastas 80 senti

„Eesti Talu“

„Eesti Talu“ on ajakirja „Põllumajandus“ lühendatud kord kuus ilmuv väljaanne.

Tellimishind aastas Kr. 1.—, poolaastas 60 senti

„Põllumajandus“

Põllutöökoja häälekandja. Ilmub kord nädalas

Täielikum põllumajanduslik ajakiri. Peale sisuka ja huvitava nõuandeosa igas numbris ülevaade hindadest ja turgudest.

Tellimishind aastas Kr. 3.—, poolaastas Kr. 1.75.

Toimetus ja talitus:

TALLINN, PIKK 42, PÕLLUTÖÖKODA

Reserveeritud K.-m. Jüri Kodrese poolt.

F-ma P. Peterson

Om. JOH. PETERSON.

Esim. Eesti masinasõelte, viljakuivatuste ja metallkaup. tööstus.

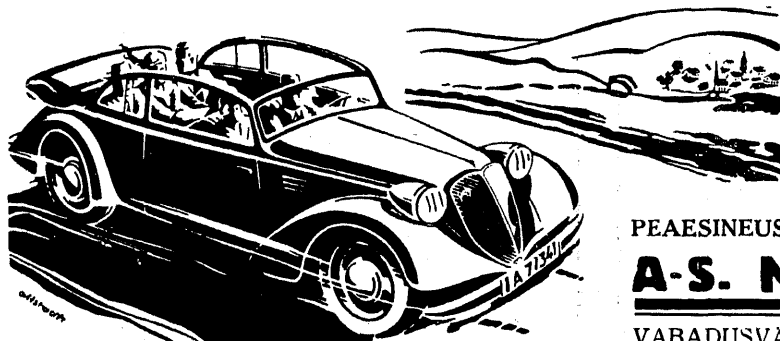
Eriosakond:

teras- toru- ja puumööbel

Tähe t. 146, telef. 2-65. LADU: Aleksandri t. 15, telef. 15-40, Tartus.

Nautida sõidumõnuseid...

Rõõmu ja kosutust leida oma sõitudel — see on iga autoomaniku soov, siis sõitke õhujahutusega 1,5 liitriisel GREIF-JUNIOR'IL. Suurim käigukindlus. Hoiab eeskujulikult teed ja on kindel kurvidel. Kasulik ja usaloatav. Tutvuge meie väljapanekutega.

PEAESINEUS

A-S. MERCANTILE

VABADUSVÄLJAK 3, TALLINNAS. TEL. 436-73.

RIIDEKAUPLUSED

TALLINN: S. Karja 15. Pärnu mnt. 6. Estonia pst. 11.

Haapsalu, Kuressaare, Mustvee, Narva, Petseri, Pärnu, Rakvere, Valga, Viljandi, Võru.

Varvitades

O.-ü. **“Atko”**

*likööve
napse
veine
oahuveine*

Teie veendute nende kõrges kvaliteedis.

Uudissordid:

Eht prantsuse Cognac'i segu

«Kalev»

Mulgivein

Sakalavein

Schaub-raadio

Häälelt loomutruu. Suurim selektiivsus, lihtne käsitusviis teevad SCHAUB-aparaadi parimaks kvaliteet-kaubaks.

PEAESINDUS EESTIS

J. KITSING

TARTU, RIIA 33

Raadio-, mootorrataste- ja jalgrataste eriäri

Tartu Majaomanikkude Pank

TARTUS, SUURTURG 7, OMAS MAJAS. KÖNETR. 6-50. ASUT. 1923. A.

Annab laene

mitmesuguste kindlustuste vastu ja diskonteerib äri- ja laenuveksleid.

Võtab raha hoiule

ja maksab ajakohast protsenti.

Toimetab

mitmesuguste inkassodokumentide järgi sissenõudmisi vähese tasu eest ja rahasaadetisi igasse kodumaa linna ja alevisse ning kõiki teisi pangatehinguid.

Garantiid riigi- ja omavalitsus-hangete, teenistuslepingute ja avansside kindlustuseks.

*

*

Üliõpilasleht

Toimetus ja talitus Üliõpilasmaja III korral on avatud teisipäeval, kolmapäeval ja reedel kella 14–16

Adr.: Üliõpilasmajas, Tartu; tel. 2-91

Aasta tellim. — kr. 3.— ja ½ a. — kr. 1.50
Välismaale: aastas kr. 5.— ja ½ a. kr. 2.50

Saadaval vanemad
aastakäigud ja üksiknumbrid

Varemaid aastakäike müüakse kuni 30% hinnalandusega

Härradele

KAABUSID,
KAELASIDEMEID,
TRIKSÄRKE,
TRIKOOPESU,
KINDAID,
SOKKE,
JALUTUSKEPPE JNE. SOOVITAB
M. VENNAD LEPP
TARTUS, KAUBAHOOV 2 JA 3

Eesti hariduselu ja sädeleva vaimu-
valguse linnas — Tartus juba aasta-
kümneid ilmuv suurpäevaleht

«Postimees»

on igale akadeemilisele kodanikule
parimaks sõbraks ja kaaslaseks
päevatööst vabul hetkil.

KVALITEET-TRÜKISEID TELLIGE
„POSTIMEHE“ TRÜKIKOJAST

TARTUS, ÜLIKOOI 21/23.

TELEFON 14-65.

SOODNE OSTUKOHT AKADEEMILISELE PERELE ON
„POSTIMEHE“ RAAMATUKAUPUS

TARTUS, SUURTURG 16.

TELEFON 2-50.